

วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ

Journal of Liberal Art of Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

P-ISSN: 2586-9825

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2562)

Vol.1 No.2 (May-August 2019)

วัตถุประสงค์

วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ เป็นวารสารวิชาการมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษา ในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และบริการ และสหวิทยาการ ลักษณะของบทความที่จะนำลงตีพิมพ์ ได้แก่ บทความวิจัย (Research Article) บทความวิชาการ (Academic Article) บทความปริทรรศน์หรือบทวิจารณ์วรรณกรรม (Review Article) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

บทความที่ได้รับตีพิมพ์จะต้องได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind Peer Review) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน-ธันวาคม

คณะกรรมการอำนวยการ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยเอก ดร.ชญ ทดแทนคุณ	คณบดีคณะศิลปศาสตร์
2. อาจารย์ ดร.สัมพันธ์ สุกใส	รองคณบดีด้านบริหารและพัฒนาระบบ
3. อาจารย์วันดี ศรีสวัสดิ์	รองคณบดีด้านวิชาการและวิจัย
4. อาจารย์ศุภชาติ เสถียรธนสาร	รองคณบดีด้านพัฒนานักศึกษา
5. อาจารย์วาสนา มะลินิน	รองคณบดีประจำศูนย์นันทบุรี
6. อาจารย์ ดร.นันทยา คงประพันธ์	รองคณบดีประจำศูนย์สุพรรณบุรี
7. อาจารย์ชนิดาภา กระแจะจันทร์	หัวหน้าสำนักงานคณบดี

บรรณาธิการ

1. อาจารย์ ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

กองบรรณาธิการ

1. รองศาสตราจารย์สายหยุด อุไรสกุล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
2. อาจารย์ ดร.สัมพันธ์ สุกใส	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
3. อาจารย์ ดร.สมพงษ์ เกษานุช	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
4. อาจารย์ ดร.ทิวา ใจหลัก	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
5. พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโท, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
7. อาจารย์ ดร.อภิษฎา ศรีเครือตอง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
8. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ จันทะนี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
9. พลอากาศตรี ดร.นภัทร์ แก้วนาค	วิทยาลัยการทัพอากาศ กองทัพอากาศ
10. รองศาสตราจารย์ ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
11. ดร.จิตติมา พักเพียง	องค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

1. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกโธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก (ต่อ)

3. รองศาสตราจารย์ ดร.เสรี วงษ์มณฑา มหาวิทยาลัยพะเยา
4. รองศาสตราจารย์ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
5. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันทะนี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน นามสนิท มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลอ รอดลอย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
8. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
9. รองศาสตราจารย์ ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
10. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
11. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
12. รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
13. รองศาสตราจารย์จรัสโรจน์ ตู้ทองคำ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
14. พลอากาศตรี ดร.นภัทร์ แก้วนาค วิทยาลัยการทัพอากาศ กองทัพอากาศ
15. นาวาอากาศหญิง ดร.อุษา โพนทอง กรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกลาโหม
16. พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิตูตม์ หมั่นมี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
19. รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. โชติ บดีรัฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา คล้ายเดช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตามใจ อวิรุทธิโยธิน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภิศักดิ์ กัลยาณมิตร มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
25. ดร.กิตติศักดิ์ เจริญสิทธิประเสริฐ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
26. อาจารย์ ดร.ถนัด แก้วเจริญไพศาล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
27. อาจารย์ ดร.อภิษฎา ศรีเครือดง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
28. อาจารย์บรรรัตน์ ลาวัญย์เลิศสกุล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
29. ดร.จิตติมา พักเพียง องค์การบริหารส่วนตำบลราชบุรี
30. พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโข, ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
31. พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปณฺโญ, ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
32. ดร.ภาส ภาสสัทธา ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยเอก ดร.ธนู ทดแทนคุณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
2. รองศาสตราจารย์สายหยุด อุไรสกุล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
3. รองศาสตราจารย์ ดร.โกศล จิตวิรัตน์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาลินันท์ บุญมี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงจันทร์ สิ้นโพธิ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เนาวรัตน์ อินทรประสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นันทวดี วงษ์เสถียร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัดดาวัลย์ สำราญ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี สังข์ทอง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมบัติ ศิริจินดา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิตยา ปุระชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์แจ่มจันทร์ บุญโณปกรณ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวิภา วิริยา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
14. อาจารย์ ดร.นันทยา คงประพันธ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
15. อาจารย์ ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
16. อาจารย์ ดร.สมพงษ์ เกษานุช มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
17. อาจารย์ ดร.สัมพันธ์ สุขใส มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
18. อาจารย์ ดร.ธารณี นวสันธิ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
19. อาจารย์ ดร.ธนภูมิ ปองเสงี่ยม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
20. ว่าที่ร้อยตรี ดร.ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
21. อาจารย์ ดร.เบญจพร เชื้อผึ้ง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
22. อาจารย์ ดร.ทิวา ใจหลัก มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
23. Mr. Arnel Dave A. Jimenez มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

จัดเตรียมต้นฉบับ

1. อาจารย์นิสาชล ตรีไพบูลย์
2. อาจารย์ชนิตาภา กระแจะจันทร์
3. อาจารย์กังสดาล ญาณจันทร์
4. อาจารย์พรทิพย์ ช่วยเพล
5. อาจารย์จิราณีย์ พันมุล

ตรวจสอบบทคัดย่อ ภาษาอังกฤษ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงจันทร์ สิ้นโพธิ์
2. อาจารย์จ๊กกเมธ พวงทอง
3. Mr. Arnel Dave A. Jimenez
4. Ms. Aura Mendoza Siojo
5. อาจารย์ออมวจี พิบูลย์
6. อาจารย์ ดร.ทิวา ใจหลัก

ตรวจรูปแบบและพิสูจน์อักษร

1. อาจารย์นันทิ เพชรบุรี
2. อาจารย์ฐานะมนตรี กลิ่นจันทร์แดง
3. อาจารย์จุฬารัตน์ ชัยพิทักษ์
4. อาจารย์ชาลินี สำราญอินทร์

ดูแลระบบวารสาร

1. อาจารย์ ดร.สัมพันธ์ สุกใส
2. อาจารย์ ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข
3. อาจารย์วาสนา มะลินิน
4. อาจารย์ ดร.สมพงษ์ เกษานุช
5. นายเอกชัย นาคถนอม
6. นายจิระวุฒิ สารธรรม

ออกแบบปก : นายจิระวุฒิ สารธรรม

จำนวนพิมพ์ : 120 เล่ม

เจ้าของ : คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
เลขที่ 60 หมู่ 3 ถนนสายเอเชีย (กรุงเทพฯ-นครสวรรค์) ตำบลหันตรา
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000
โทร. 035-709208, โทรสาร. 035-709208 <http://www.arts.rmutsb.ac.th>

พิมพ์ที่ : อยุธยาดีไซน์

บทบรรณาธิการ

วารสารศิลปศาสตร์ราชวมงคลสุวรรณภูมิ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ เป็นวารสารวิชาการมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านสังคมศาสตร์ สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตลอดถึงด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม

วารสารศิลปศาสตร์ราชวมงคลสุวรรณภูมิ จัดทำขึ้นปีละ 3 ฉบับ ฉบับนี้เป็นฉบับที่ 2 (ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2562) มีบทความจำนวน 8 เรื่อง ประกอบด้วยบทความวิจัยจำนวน 5 เรื่อง และบทความวิชาการ จำนวน 3 เรื่อง

อนึ่ง ความคิดเห็นจากบทความวิชาการหรือรายงานการวิจัยแต่ละเรื่องที่น่าสนใจในวารสารฉบับนี้ เป็นความเห็นจากผู้เขียนหรือผู้วิจัย กองบรรณาธิการมีหน้าที่จัดพิมพ์และเผยแพร่เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการแก่สังคมเท่านั้น

กองบรรณาธิการวารสารศิลปศาสตร์ราชวมงคลสุวรรณภูมิ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าบุคลากรทั้งในสถานศึกษาและสถานประกอบการตลอดจนผู้สนใจโดยทั่วไป จะได้รับสาระประโยชน์จากวารสารฉบับนี้

ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข

บรรณาธิการ

คณะศิลปศาสตร์
Faculty of Liberal Arts

RUS

วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ

Journal of Liberal Art of Rajamangala University
of Technology Suvarnabhumi

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ข)
บทบรรณาธิการ	(ช)

บทความวิจัย : Research Article

- ปัจจัยสุขภาพที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริการของสำนักงานพัฒนาชุมชน
จังหวัดสระแก้ว 101
ORGANIZATIONAL HEALTH FACTORS AFFECTING QUALITY OF SERVICE
OF DEVELOPMENT DEPARTMENT OFFICE AT SA KAEO PROVINCE
สุวีรพร ชาบุตรบุญทริก และพระครูประภากรโสภณ
- รูปแบบการอนุรักษ์เอกสารคัมภีร์โบราณเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม
แก่เยาวชนในจังหวัดนครปฐม และจังหวัดสุพรรณบุรี 113
A MODEL OF MANUSCRIPT CONSERVATION FOR CULTURAL LEARNING
OF YOUTH IN NAKHON PATHOM AND SUPHANBURI PROVINCE
พระมหาประกาศคิด สิริเมธ (ฐิติปสิทธิกร)
- การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุตรดิตถ์ 125
THE DEVELOPMENT OF TOURISM RESOURCES IN UTTARADIT PROVINCE
เจ้าอธิการรุ่งโรจน์ อธิปญโญ และพระครูกัลยาณกิตติวัฒน์
- ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา 141
LEARNING ACHIEVEMENT OF STUDENTS ACTING ON TRISIKKHA IN 3rd
CLASSED SECONDARY SCHOOL
พระมหาอานนท์ อานนุโท (ศรีชาติ) และผู้สตี จิระวัฒน์นกิจ
- สำนวนไทย : การรับรู้และความเข้าใจของสังคมไทยในปัจจุบัน 149
THAI IDIOMS : AWARENESS AND UNDERSTANDING IN CURRENT THAI
SOCIETY
ฐาปกรณ อ่วมสถิตย์

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิชาการ : Academic Article

▪ ปริศนาคำทาย : วัฒนธรรมภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร	165
THE RIDDLES : THAI CULTURE FOR COMMUNICATION <i>ศุภชาติ เสถียรธนสาร</i>	
▪ ประโยชน์นิยม : แนวคิดสู่ปรากฏการณ์ทางการเมืองไทย	175
UTILITARIANISM : CONCEPT TO THAI POLITICAL PHENOMENON <i>เกษภา ผาทอง,ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ และสมพงษ์ เกษานุช</i>	
▪ พุทธบูรณาการการบริหารศาสนศึกษาตามบทบาทของเจ้าอาวาสวัด	189
THE BUDDHIST INTEGRATION OF MANAGEMENT FOR SASANASUKSA DIMENSION BY CHIEF OF TEMPLE <i>นภัทร์ แก้วนาค และพระครูใบฎีกาอภิชาติ ธम्मสุทฺโธ (พรสุทธิชัยพงศ์)</i>	

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	ฎ
ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย	ท
ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ/พิเศษ/ปริทรรศน์/ปกิณกะ	บ

ปัจจัยสุขภาพที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริการ
ของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว

ORGANIZATIONAL HEALTH FACTORS AFFECTING QUALITY OF SERVICE
OF DEVELOPMENT DEPARTMENT OFFICE AT SA KAEO PROVINCE

สุรีพร ชาบุตบุญตริก

Sureporn Charbudboontarik

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

พระครูประกายโสภณ

Phrakhrupapakornsopon

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Buriram Buddhist College

E-mail : sirimato@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับปัจจัยสุขภาพองค์การและระดับคุณภาพการบริการของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสุขภาพองค์การกับคุณภาพการบริการของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว 3) เพื่อศึกษาปัจจัยสุขภาพองค์การที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริการของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว ใช้วิธีวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างจำนวน 79 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุ

ผลการวิจัย พบว่า 1. ปัจจัยสุขภาพองค์การของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.38) เมื่อพิจารณาปัจจัยเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ด้านการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงอย่างสมบูรณ์ (4.39) ด้านการบำรุงรักษา (4.38) ด้านภารกิจ (4.36) และในส่วนคุณภาพการบริการของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ด้านการตอบสนอง (4.50) ด้านการให้ความมั่นใจ (4.43) ด้านการเอาใจใส่ (4.42) ด้านความน่าเชื่อถือ (4.50) ด้านสิ่งสัมผัสได้ (4.24) ตามลำดับ 2. ความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพองค์การของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้วกับคุณภาพการบริการของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง

($r=0.76$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านภารกิจ อยู่ในระดับสูง ($r=0.81$) ด้านการบำรุงรักษา อยู่ในระดับสูง ($r=0.72$) และด้านการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างสมบูรณ์ อยู่ในระดับสูง ($r=0.69$) ตามลำดับ 3. ปัจจัยสุขภาพองค์การมีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริการ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และมีอิทธิพลทางบวก เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านภารกิจ ($\beta=0.777$) และด้านการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างสมบูรณ์ ($\beta=0.212$) โดยตัวแปรพยากรณ์สามารถทำนายตัวแปรเกณฑ์ได้ร้อยละ 81.40

คำสำคัญ: สุขภาพองค์การ, คุณภาพการบริการ, สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว

Abstract

The purposes of the study were to: 1) study the level of organizational health and the level of quality of service of development department office at Sa Kaeo province 2) study correlation of organizational health and quality of Service of development department office at Sa Kaeo province 3) study organizational health factors affecting quality of service of development department office at Sa Kaeo province. The samples consisted of 79 personnel at Sa Kaeo province by using simple sampling. Research instrument for data collection was 5 point scale questionnaire. Data analysis was carried out by measuring Frequency, Mean, Standard Deviation, Pearson's correlation as well as Multiple Regression Analysis.

The findings revealed as follows: 1. The organizational health was found at high level overall (4.38), but foremost to development and change (4.39), maintenance (4.38), and then to mission (4.36). But the service quality was found at high level overall (4.38), but foremost to responsiveness (4.50), confidence (4.43), empathy (4.42), reliability (4.50) and then to technology (4.24) 2. The correlation of organizational health and quality of Service were found at high level overall ($r=0.76$) but foremost to mission ($r=0.81$) maintenance ($r=0.72$) and development and change ($r=0.69$) 3. The organizational health variables had direct effect to the service quality at .05 level of statistical significance. The effects toward the service quality were characterized into 2 following kinds, i.e., 1) mission ($\beta=0.777$) 2) development and change ($\beta=0.212$). The result of the prediction was 81.40 percent .

Keywords: organizational health, service quality, development department office at Sa Kaeo province

บทนำ

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (2561-2564) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบ และธรรมาภิบาลในสังคมไทย ระบบการบริหารจัดการในภาครัฐที่ขาดประสิทธิภาพเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งการให้บริการประชาชนยังไม่ได้มาตรฐานสากล การบังคับใช้กฎหมายที่ขาดประสิทธิภาพ การบริหารจัดการและการให้บริการของท้องถิ่นขาดความโปร่งใส ระบบและกระบวนการยุติธรรมไม่สามารถอำนวยความสะดวกได้อย่างเสมอภาคและเป็นธรรม รวมทั้งการทุจริตประพฤติมิชอบในสังคมไทย การพัฒนาระยะต่อไปจึงต้องเร่งปฏิรูปการบริหารจัดการภาครัฐให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างจริงจัง โดยมุ่งเน้นในเรื่องการลดสัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการให้บริการของภาครัฐ รวมทั้งประสิทธิภาพการประกอบธุรกิจของประเทศ การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การปรับคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตให้อยู่ในระดับที่ดีขึ้น และการลดจำนวนการดำเนินคดีกับผู้ได้กระทำความผิด โดยมีแนวทางการพัฒนาสำคัญประกอบด้วย 1) ปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงาน บทบาทภารกิจ และคุณภาพบุคลากรภาครัฐ ให้มีความโปร่งใส ทันสมัย คล่องตัว มีขนาดที่เหมาะสม เกิดความคุ้มค่า 2) ปรับปรุงกระบวนการงบประมาณ และสร้างกลไกในการติดตามตรวจสอบการเงินการคลังภาครัฐ เพื่อให้การจัดสรรและการใช้จ่ายมีประสิทธิภาพ (3) เพิ่มประสิทธิภาพและยกระดับการให้บริการสาธารณะให้ได้มาตรฐานสากล เพื่อให้ประชาชนและภาคธุรกิจได้รับบริการที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และอำนวยความสะดวกตรงตามความต้องการ 4) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนได้รับการบริการอย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง 5) ป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ เพื่อให้สังคมไทยมีวินัย โปร่งใส และยุติธรรม และ 6) ปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมให้มีความทันสมัย เป็นธรรม และสอดคล้องกับข้อบังคับสากลหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559 : 15)

สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในทุกมิติทั้งภายนอกและภายในประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มิติทางด้านเศรษฐกิจโลกแบบเสรีนิยมที่มุ่งแสวงหากำไรโดยไร้จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อบ้านเมืองส่งผลให้เสถียรภาพทางเศรษฐกิจเปราะบางเนื่องจากความผันผวนของปัจจัยแวดล้อมทางเศรษฐกิจในขณะที่มิติทางสังคมทางด้านที่ฝังรากลึกอยู่ในกระแสบริโภคนิยม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาประเทศตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมาส่งผลให้ประเทศไทยมีระดับการพัฒนาที่สูงขึ้นตามลำดับ ได้แก่ เศรษฐกิจไทยมีขนาดใหญ่ขึ้น มีฐานการผลิตและบริการที่มี

ความเข้มแข็งและโดดเด่นในหลายสาขา และความร่วมมือกับมิตรประเทศทั้งในรูปทวิภาคีและพหุภาคี รวมถึงความร่วมมือกับประเทศในอนุภูมิภาคและอาเซียนมีความเข้มข้นและชัดเจนขึ้น ขยายโอกาสด้านการค้าและการลงทุนของไทยเพิ่มขึ้น ในขณะที่โครงสร้างพื้นฐานมีการพัฒนาครอบคลุมมากขึ้น และการบริการทางสังคมทุกด้านที่มีความครอบคลุมทั่วถึง ทำให้รายได้ประชาชนสูงขึ้นปัญหาความยากจนลดลง และคุณภาพชีวิตประชาชนดีขึ้น นอกจากนี้ทรัพยากรธรรมชาติร้อยละร้อยหรือและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว มีภาวะขยะล้นเมือง และการบริหารจัดการน้ำยังไม่เป็นระบบโครงข่ายที่สมบูรณ์ ในขณะที่ความเสี่ยงและผลกระทบที่เกิดจากสภาพภูมิอากาศผันผวนมีความรุนแรงมากขึ้น ทำให้กฎเกณฑ์และกฎระเบียบของสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความเข้มงวดมากขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งสะท้อนถึงปัญหาการจัดการภาครัฐที่ขาดประสิทธิภาพเพราะการบริหารจัดการยังขาดเอกภาพ และการปฏิรูปกฎหมายเพื่อพัฒนาประเทศยังล่าช้า การบริหารจัดการภาครัฐยังอ่อนแอภาครัฐมีขนาดใหญ่และรายจ่ายประจำเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง การบริหารจัดการภาครัฐมีประสิทธิภาพต่ำ ขาดระบบการทำงานที่เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายแบบบูรณาการกับหน่วยงานหรือภาคส่วนอื่น ๆ การให้บริการประชาชนยังต้องปรับปรุงให้ได้มาตรฐานสากล ขณะที่การทุจริตและประพฤติมิชอบได้ขยายไปในวงกว้างทั้งในภาครัฐ เอกชนและองค์กรเอกชน นอกจากนี้ กฎหมายหลายฉบับยังไม่ได้มาตรฐานสากลเนื่องจากล่าสมัยและกระบวนการตรากฎหมายยังมีจุดอ่อนหลายประการ ตลอดจนกระบวนการยุติธรรมยังขาดประสิทธิภาพและไม่สามารถอำนวยความยุติธรรมได้อย่างเสมอภาค (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559 : 9)

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว จัดเป็นหน่วยงานราชการที่มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด ฉะนั้นการให้บริการและการอำนวยความสะดวกต่อประชาชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การที่มีส่วนราชการมีการให้บริการที่ดีจะทำให้ประชาชนผู้รับบริการก็จะได้รับประโยชน์ และมีส่วนผลักดันให้หน่วยงานสามารถนำนโยบายสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด การประเมินคุณภาพการบริการจึงเป็นการตรวจสอบว่าที่ผ่านมามีการบริการที่ดำเนินการในปัจจุบันประชาชนได้รับประโยชน์มากน้อยแค่ไหน และการให้บริการนั้นมีมาตรฐานระดับใด มีปัจจัยหรือปัญหาอุปสรรคใดที่ทำให้การบริการประชาชนของหน่วยงานไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การศึกษาครั้งนี้เพื่อที่จะได้พัฒนาคุณภาพการให้บริการของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการและแก้ปัญหาอุปสรรคที่เป็นปัจจัยขัดขวางต่อคุณภาพการบริการของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้วอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยสภาพองค์การกับระดับคุณภาพการบริการของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสุขภาพองค์การกับคุณภาพการบริการของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว

3. เพื่อศึกษาปัจจัยสุขภาพองค์การที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริการของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิด ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามระดับปัจจัยสุขภาพองค์การและระดับคุณภาพการบริการ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดด้านสุขภาพองค์การและคุณภาพการบริการ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามโดยสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรของหน่วยงาน ประกอบไปด้วย ข้าราชการประจำ พนักงานราชการ ลูกจ้างของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว จำนวน 79 คน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความถูกต้อง และนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาจัดหมวดหมู่ เข้ารหัส และวิเคราะห์หาค่าโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังต่อไปนี้

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ และค่าร้อยละเพื่อบรรยายรายละเอียดของคุณสมบัติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

3.2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับสุขภาพองค์การและระดับคุณภาพการบริการใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพองค์การและคุณภาพการบริการ ใช้สถิติหาค่าความสัมพันธ์ด้วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation)

3.4 การวิเคราะห์ปัจจัยสุขภาพองค์การที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริการใช้สถิติอนุमान โดยหาค่าความสัมพันธ์เชิงเส้นด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์งานวิจัยเรื่อง ปัจจัยสุขภาพองค์การที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริการของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 72.20 ส่วนเพศชายมีเพียง 22 คน คิดเป็นร้อยละ 27.80 เท่านั้น อายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 24-35 ปี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 40.50 รองลงมา คือ อายุ 48-59 ปี จำนวน 25 คิดเป็นร้อยละ 31.60 และอายุ 36-47 ปี จำนวน 22 คิดเป็นร้อยละ 27.80

ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ระดับปริญญาตรี จำนวน 46 ราย คิดเป็นร้อยละ 58.20 รองลงมาคือ ระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 29 ราย คิดเป็นร้อยละ 36.70 และต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 5.10

สถานะภาพส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 88.60 รองลงมาคือ พนักงานราชการ จำนวน 6 คิดเป็นร้อยละ 7.60 และลูกจ้าง จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.80

รายได้ต่อเดือนส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 27,531-33,061 บาท จำนวน 85 คิดเป็นร้อยละ 57.80 รองลงมาคือ รายได้ 30,000 บาทขึ้นไป จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 38.00 รายได้ 15,001-20,000 บาทจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 27.80 รายได้ 20,001-30,000 บาท จำนวน 20 คิดเป็นร้อยละ 25.30 และรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 8.90

ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ที่อำเภอเมืองสระแก้ว จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 41.80 อำเภอวัฒนานคร จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 11.40 อำเภออรัญประเทศ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 10.10 อำเภอวังน้ำเย็น จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 7.60 อำเภอตาพระยา จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 7.60 อำเภอวังสมบูรณ์ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 5.10 อำเภอเขาฉกรรจ์ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 5.10 อำเภอคลองหาด จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.80 อำเภอโคกสูง จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.80 และ ไม่ได้อยู่ในจังหวัดสระแก้ว จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.80 ตามลำดับ

2. ข้อมูลผลการวิเคราะห์ปัจจัยสุขภาพองค์การของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว สามารถสรุปได้ ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับปัจจัยสุขภาพองค์การของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวม

ปัจจัยสุขภาพองค์การ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
ด้านภารกิจ	4.36	0.532	มากที่สุด
ด้านการบำรุงรักษา	4.38	0.462	มากที่สุด

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปัจจัยสุขภาพองค์การ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ
ด้านการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลง อย่างสมบูรณ์	4.39	0.501	มากที่สุด
รวม	4.38	0.498	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า ปัจจัยสุขภาพองค์การของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.38 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงอย่างสมบูรณ์ ค่าเฉลี่ยมากที่สุด 4.39 รองลงมาคือ ด้านการบำรุงรักษา ค่าเฉลี่ย 4.38 และส่วนค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านภารกิจ ค่าเฉลี่ยน้อย 4.36 ตามลำดับ

3. ข้อมูลคุณภาพการบริการของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคุณภาพการบริการของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวม

คุณภาพการบริการ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ
ด้านสิ่งสัมผัสได้	4.24	0.567	มากที่สุด
ด้านความน่าเชื่อถือ	4.30	0.563	มากที่สุด
ด้านการตอบสนอง	4.50	0.570	มากที่สุด
ด้านการให้ความมั่นใจ	4.43	0.571	มากที่สุด
ด้านการเอาใจใส่	4.42	0.582	มากที่สุด
รวม	4.38	0.570	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 สรุปได้ว่า คุณภาพการบริการของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.38 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการตอบสนอง ค่าเฉลี่ยมากที่สุด 4.50 รองลงมาคือด้านการให้ความมั่นใจ ค่าเฉลี่ย 4.43 ด้านการเอาใจใส่ ค่าเฉลี่ย 4.42 ด้านความน่าเชื่อถือ ค่าเฉลี่ย 4.30 และส่วนค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านสิ่งสัมผัสได้ ค่าเฉลี่ยน้อย 4.24 ตามลำดับ

4. ข้อมูลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพองค์การของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว กับคุณภาพการบริการของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสุขภาพองค์การกับคุณภาพการบริการของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว

ปัจจัยสุขภาพองค์การ	คุณภาพการบริการ		
	Pearson correlation(r)	Sig.(2-tailed)	ระดับความสัมพันธ์
ด้านภารกิจ	0.892**	.000	สูง
ด้านการบำรุงรักษา	0.744**	.000	สูง
ด้านการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างสมบูรณ์	0.761**	.000	สูง
ภาพรวม	0.799**	.000	สูง

จากตารางที่ 3 สรุปได้ว่า ภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพองค์การของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้วกับคุณภาพการบริการของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้วอยู่ในระดับสูง ($r=0.799$) โดยด้านที่มีความสัมพันธ์ในอันดับแรก คือ ด้านภารกิจ อยู่ในระดับสูง ($r=0.892$ 0.01) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างสมบูรณ์ ($r=0.761$) ลำดับสุดท้าย คือ ด้านการบำรุงรักษา ($r=0.744$)

5. การวิเคราะห์ปัจจัยสุขภาพองค์การที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริการ ปรากฏดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณของตัวแปรปัจจัยสุขภาพองค์การที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริการ

ปัจจัยสุขภาพองค์การ	Unstandardized		Standardized	t	Sig.
	Coefficients		Coefficients		
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่	.332	.261		1.267	.209
1. ด้านภารกิจ	.767	.098	.777	7.810	.000*
2. ด้านการบำรุงรักษา	-.062	.105	-.055	-.591	.557

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ปัจจัยสุขภาพองค์กร	Unstandardized		Standardized	t	Sig.
	Coefficients		Coefficients		
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่	.332	.261		1.267	.209
3. ด้านการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างสมบูรณ์	.223	.082	.212	2.710	.008*

จากตารางที่ 4 สรุปได้ว่า ปัจจัยสุขภาพองค์กรมีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริการอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และมีอิทธิพลทางบวก เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านภารกิจ ($\beta=0.777$) และด้านการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างสมบูรณ์ ($\beta=0.212$) โดยตัวแปรพยากรณ์สามารถทำนายตัวแปรเกณฑ์ได้ร้อยละ 81.40 และสามารถสร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

$$\hat{Y} = 0.332 + 0.767 (X_1) + 0.223 (X_3)$$

$$Z = 0.767 (x_1) + 0.223 (x_3)$$

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยดังกล่าวสามารถสรุปและมีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยสุขภาพองค์กรของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากกรมการพัฒนาชุมชนทุกจังหวัดได้มีบทบาทและหน้าที่ตามกฎหมายกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2552 ซึ่งกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ มาตรการ และแนวทางในการพัฒนาชุมชนระดับชาติ เพื่อให้หน่วยงานของรัฐ เอกชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการพัฒนาชุมชนได้ใช้ประกอบแนวทางในการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างความสามารถและความเข้มแข็งของชุมชน จัดทำและพัฒนาระบบมาตรฐานการพัฒนาชุมชน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับประเมินความก้าวหน้าและมาตรฐานการพัฒนาของชุมชน พัฒนาระบบและกลไกในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้การจัดการความรู้การอาชีพการออมและการบริหารจัดการเงินทุนของชุมชน เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชนชุมชนผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชนวิเคราะห์ สนับสนุนและพัฒนา ระบบข้อมูลสารสนเทศชุมชน ส่งเสริมการใช้ประโยชน์และการให้บริการข้อมูลสารสนเทศชุมชน เพื่อใช้ในการวางแผนบริหารการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ศึกษาวิเคราะห์ วิจัย พัฒนาและสร้างองค์ความรู้เพื่อใช้ในการพัฒนาชุมชนและการจัดทำยุทธศาสตร์ชุมชน ฝึกอบรมและพัฒนาข้าราชการ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนให้มีความรู้ ทักษะ ทศนคติ และสมรรถนะในการทำงาน รวมทั้งให้ความร่วมมือทางวิชาการด้านการพัฒนาชุมชนแก่หน่วยงานทั้งใน

ประเทศและต่างประเทศ ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรม หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรประภา ไชยอนุกุล (2557) ที่ได้รายงานเรื่องคุณภาพการให้บริการของสถานที่ท่องเที่ยวว่ามีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดสระแก้ว แสดงให้เห็นว่าปัจจัยคุณภาพการให้บริการของสถานที่ท่องเที่ยวที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยนับเป็นการสร้างคุณภาพเพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ

2. ระดับคุณภาพบริการของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้วอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากบทบาทหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอได้ทำการบริหารงานพัฒนาชุมชนและการบริหารการพัฒนาในส่วนที่เกี่ยวข้องในอำเภอให้เป็นไปตามนโยบายของอำเภอ จังหวัด กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย และรัฐบาล ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาแนะนำในการส่งเสริมศักยภาพของผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน ในการบริหารจัดการชุมชนการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในระดับอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ทั้งในด้านการวิชาการและการปฏิบัติงานประสานงานและปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้นำชุมชน อาสาสมัคร องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนจัดทำศูนย์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาชุมชนระดับอำเภอจัดเก็บและหรือประสานการจัดเก็บข้อมูลเพื่อการพัฒนาชุมชนรวบรวมและทำแผนงาน/โครงการของอำเภอในส่วนที่เกี่ยวข้องตลอดจนให้คำปรึกษาแนะนำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและให้บริการองค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนในการบริหารและดำเนินงานเกี่ยวกับระบบข้อมูลและแผนงาน/โครงการ นอกจากนี้ยังมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานสารบัญชางานธุรการทั่วไปงานการเจ้าหน้าที่งานงบประมาณการเงินและบัญชี งานประชาสัมพันธ์และปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้องตามที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลธิชา ศรีบำรุง (2557) ที่พบว่า ผู้รับบริการมีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของธนาคารกรุงเทพสาขาดอนหัวพัน จังหวัดชลบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับดี เนื่องจากมีความเชื่อมั่นต่อคุณภาพการให้บริการ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพองค์การกับคุณภาพบริการอยู่ในระดับสูง เนื่องจากเป็นหน่วยงานของรัฐ และสุขภาพองค์การของรัฐเป็นองค์การที่มีสุขภาพที่ดีได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยที่หน่วยงานพัฒนาชุมชนไม่เพียงแต่สามารถอยู่รอดได้ในสภาพแวดล้อมเท่านั้น หากแต่ยังคงเป็นองค์การที่สามารถดำรงอยู่ได้ในระยะยาวและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสามารถขีดความสามารถในการอยู่รอดนั้นต่อไปได้อีก ซึ่งหลักการสำคัญขององค์การสุขภาพดีจะแสดงออกมาในหลายมิติซึ่งประกอบด้วย มิติความต้องการในงานที่รับผิดชอบ (task needs) มิติความต้องการบำรุงรักษาขององค์การ (maintenance needs) และความต้องการเติบโตของระบบ (growth needs of the system) ทั้งนี้สุขภาพองค์การที่ดีสะท้อนถึงสภาพที่องค์การมีชื่อเสียง มีคุณค่า และมีกระบวนการบริหารงานภายในที่

ราบรื่นไม่มีความตึงเครียด รวมทั้งมีความมั่นคงด้วย รวมทั้งมีความสามารถในการปรับตัว มีความตระหนักในเอกลักษณ์ของตนเองและมีความสามารถในการทดสอบสภาพความเป็นจริงในสังคม และสุขภาพขององค์กรนี้เองเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความสามารถในการบริหารงานให้บรรลุเป้าหมาย ภายใต้ระบบการบริหารจัดการและการตัดสินใจที่มีข้อมูล มีการสื่อสารที่ดี มีความขัดแย้งน้อย และองค์กรเป็นระบบเปิดที่สมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นสูง โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของนราธิ์ธน อ่อนศรี (2554) ที่แสดงให้เห็นว่าคุณภาพการให้บริการของศูนย์บริการลูกค้าบริษัท ทีไอที จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่แจ้งวัฒนะ มีคุณภาพในการให้บริการด้านความไว้วางใจ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความสามารถ ด้านการเข้าถึงบริการ ด้านความสุภาพ/อหยาศัยไมตรี ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านความปลอดภัย ด้านความเข้าใจและรู้จักลูกค้าจริง ด้านสิ่งที่สามารถสัมผัสได้/บริการที่เป็นรูปธรรม มีระดับคุณภาพมาก

4. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ จากผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยสุขภาพองค์กรที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริการของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยมาเป็นข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานเพื่อใช้ในแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการของหน่วยงานสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้วเพื่อให้คุณภาพการบริการดีขึ้น คือ การให้ความสำคัญกับการพัฒนาในด้านการกิจเป็นลำดับต้น ๆ เนื่องจากการจะกำหนดการปรับปรุงการพัฒนาจะต้องคำนึงในด้านการกิจที่เป็นภารกิจหลักก่อนด้านภารกิจรองด้านอื่น ๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐควรสนับสนุนการจัดทำฐานข้อมูลปัจจัยสุขภาพที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริการของสำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดสระแก้ว เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้ในมิติต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

หน่วยงานหลักและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกันจัดทำฐานข้อมูลและกิจกรรมด้านการส่งเสริมส่งเสริมสุขภาพเจ้าหน้าที่เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและคุณภาพการทำงาน

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการส่งเสริมการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการยกระดับคุณภาพชีวิตของพนักงานหรือคุณภาพการให้บริการ การบริหารจัดการ และการขับเคลื่อนการทำงานที่มีคุณภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2560). *บทบาทหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด*. เรียกใช้เมื่อ 5 พฤษภาคม 2560. จาก <http://Suphan Buri.cdd.go.th>.
- ชลธิชา ศรีบำรุง. (2557). *คุณภาพการให้บริการของธนาคารกรุงเทพ สาขาดอนหัวพัน จังหวัดชลบุรี*. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- ชัชวาล อรวงศ์ศุภทัต. (2554). *สุขภาพองค์การ*. เรียกใช้เมื่อ 17 พฤษภาคม 2560. จาก <http://www.tpa.or.th>.
- นรรัตน์ อ่อนศรี. (2554). *คุณภาพการให้บริการของศูนย์บริการลูกค้าบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่แจ้งวัฒนะ*. ใน *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิชาเอกการจัดการทั่วไป คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*.
- บุญสิริ สุวรรณเพ็ชร. (2546). *ปทานุกรมสำนวนสุภาษิตและคำพังเพย*. กรุงเทพมหานคร: เอสแอนด์เค บุคส์.
- พรประภา ไชยอนุกุล. (2557). *คุณภาพการให้บริการของสถานที่ท่องเที่ยวที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดสระแก้ว*. ใน *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิชาเอกการตลาด คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

รูปแบบการอนุรักษ์เอกสารคัมภีร์โบราณเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม แก่เยาวชนในจังหวัดนครปฐม และจังหวัดสุพรรณบุรี

A MODEL OF MANUSCRIPT CONSERVATION FOR CULTURAL LEARNING OF YOUTH IN NAKHON PATHOM AND SUPHANBURI PROVINCE

พระมหาประกาศิต สิริเมโธ (ฐิติปสิทธิกร)

Phramaha Prakasit Sirimedho (Thitipassitthikron)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Buddhist College Buddhist Sri Dvaravati

E-mail : prakasit.mcu@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบอนุรักษ์และการจัดหมวดหมู่จัดเก็บเอกสารคัมภีร์โบราณของวัดในจังหวัดนครปฐมและจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนจากภูมิปัญญาในคัมภีร์โบราณของวัดในจังหวัดนครปฐม และเพื่อสร้างเครือข่ายส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เยาวชนในจังหวัดนครปฐมและจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งใช้วิธีการเก็บข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ สำหรับผลการวิจัยปรากฏผลกล่าวคือ คัมภีร์โบราณเป็นเอกสารโบราณที่สำคัญประเภทหนึ่งของชาวพุทธไทย ซึ่งมีคุณค่าต่อสังคมในฐานะที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ มีคุณค่าในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม มีคุณค่าในทางวิชาการ และมีคุณค่าที่ได้รวบรวมพระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ภูมิปัญญาวัฒนธรรมไว้อีกด้วย การปริวรรตเนื้อหาในคัมภีร์โบราณในพื้นที่วิจัยพบว่า คัมภีร์โบราณส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ตำนานหรือความเชื่อของชุมชน พิธีกรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี และภูมิปัญญาด้านยาสมุนไพร การสร้างเครือข่ายส่งเสริมการเรียนรู้ พบว่า การใช้หลักแบบ “บวร” บ้านหรือชุมชน มีวัดเป็นสถานที่หรือแหล่งเรียนรู้ และมีโรงเรียนเป็นทรัพยากรสำหรับเผยแพร่องค์ความรู้ ควรมีการทำงานร่วมกันโดยการสนับสนุนจากองค์กรชุมชนหรือหน่วยงานภาครัฐเพื่อให้การทำงานเป็นรูปธรรมสามารถต่อยอดไปในการสร้างมูลค่าแก่ชุมชนได้

คำสำคัญ : ภูมิปัญญา, คัมภีร์โบราณ, การเรียนรู้สำหรับเยาวชน

Abstract

This research A Qualitative Research (Qualitative research) aims to conserve and study the classification of documenting ancient temple in Nakhon Pathom and Suphan Buri. To develop the cultural community of the wisdom of the ancient temple in Nakhon Pathom. And to create a network to promote learning and culture to young people in Nakhon Pathom and Suphan Buri. The method used to collect data on both primary and secondary data. The research results show for the Bible is an ancient document leaves important part of Buddhist Thailand. This valuable to society as historical evidence. As a valuable heritage. Valuable academic And has gathered valuable preaching Buddhism. Intellectual culture as well Foreign material in the Bible leaf area showed that the Bible leaves the majority is related to Buddhism. Myths or beliefs of the community Rituals and traditions And the wisdom of herbal medicine Creating Network Learning found that the main "predominant" or community. There is a place or a place of learning. The school as a resource for the dissemination of knowledge. There should be collaboration, supported by community organizations or government agencies to provide concrete work can continue to create value for the community.

Keyword : Wisdom, Manuscripts, learning of youth

บทนำ

วรรณกรรมและโบราณคดีเป็นทรัพยากรวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า ในฐานะที่เป็นส่วนประกอบของระบบวัฒนธรรมในสังคมมนุษย์ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัฒนธรรมและนามธรรมที่บรรพบุรุษได้คิดค้นและสร้างสรรค์ขึ้นมา อีกทั้งเป็นหลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงเอกลักษณ์และความเป็นมาของชุมชน ตลอดจนเป็นสิ่งที่สามารถนำมาจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและกระบวนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างองค์ความรู้ การประเมินคุณค่า การฟื้นฟู และการสร้างความรู้ขึ้นมาใหม่ เพื่อให้เป็นทุนทางสังคมที่ก่อให้เกิดการสร้างวัฒนธรรมอันนำไปสู่การให้คุณค่ากับการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของชุมชน ในบรรดาวรรณกรรมและโบราณคดีประเภทต่าง ๆ ที่มีอยู่ในประเทศไทยนั้น วรรณกรรมและโบราณคดีทางพระพุทธศาสนานับว่าเป็นทรัพยากรวัฒนธรรมอีกประเภทหนึ่งที่มีคุณค่าและความสำคัญต่อการสร้างระบบคิด ภูมิปัญญา และรากฐานทางวัฒนธรรมของไทย เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับทรัพยากรด้านวัตถุ อันได้แก่ โบสถ์ เจดีย์ วิหาร คัมภีร์ใบลาน สมุดข่อย ธรรมาสน์ ฯลฯ ซึ่งสร้างขึ้นด้วยความวิจิตรงดงามและสติปัญญาอันล้ำเลิศของบูรพาจารย์ รวมไปถึง

ทรัพยากรด้านนามธรรม อันได้แก่ องค์ความรู้ ภูมิปัญญา คติธรรม ความเชื่อ ฯลฯ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวรรณกรรมทางด้านพระพุทธศาสนา และเป็นวรรณกรรมในด้านภูมิปัญญาอื่น ๆ เช่น นิทานพื้นบ้าน กฎหมายโบราณ ยาสมุนไพร โหราศาสตร์ จริยศาสตร์ ลัทธิพิธีกรรม เป็นต้น ซึ่งล้วนมีความหมายและความสำคัญต่อการเรียนรู้และการดำรงวิถีชีวิตในสังคม (พระชยานันท์มณี และคณะ, 2559)

ในบรรดาวรรณกรรมและโบราณคดีประเภทต่าง ๆ ที่มีอยู่ในประเทศไทยนั้น วรรณกรรมและโบราณคดีทางพระพุทธศาสนานับว่าเป็นทรัพยากรวัฒนธรรมอีกประเภทหนึ่งที่มีคุณค่าและความสำคัญต่อการสร้างระบบคิด ภูมิปัญญา และรากฐานทางวัฒนธรรมของไทย เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับทรัพยากรด้านวัตถุ อันได้แก่ โบสถ์ เจดีย์ วิหาร คัมภีร์ใบลาน สมุดข่อย ธรรมาสน์ ฯลฯ ซึ่งสร้างขึ้นด้วยความวิจิตรงดงามและสติปัญญาอันล้ำเลิศของบูรพาจารย์ รวมไปถึงทรัพยากรด้านนามธรรม อันได้แก่ องค์ความรู้ ภูมิปัญญา คติธรรม ความเชื่อ ฯลฯ ซึ่งล้วนมีความหมายและความสำคัญต่อการเรียนรู้และการดำรงวิถีชีวิตในสังคม อีกทั้งบรรดาเอกสารโบราณทั้งหมดในประเทศไทย ตามกฎหมายแล้วถือว่าเป็นโบราณวัตถุเป็นสมบัติของชาติ ซึ่งจะมีหน่วยงานที่ดำเนินงานเกี่ยวกับเอกสารโบราณก็คือ กรมศิลปากร เนื่องด้วยกรมศิลปากรทำหน้าที่ดูแลสมบัติชาติ ทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้หลายอย่าง จึงทำให้ดูแลได้ไม่ทั่วถึงเพราะขาดทั้งกำลังคนและงบประมาณ ในปัจจุบันยังมีเอกสารโบราณ (นอกจากจารึก) อยู่อีกมากที่ยังขาดการดูแลและอนุรักษ์ ในขณะที่เองแต่ละภูมิภาคของประเทศก็มีการตื่นตัวที่จะช่วยกันทำงานเพื่ออนุรักษ์เอกสารโบราณในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม โดยมีสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมและดำเนินงานอย่างแข็งขัน แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อการดูแลเอกสารโบราณทั่วประเทศ และศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) เองในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมโดยตรง เล็งเห็นว่าในประเทศไทยมีเอกสารโบราณที่สูญไปก็มากและที่ยังคงเหลืออยู่ก็มาก แต่บุคลากรและหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเอกสารโบราณก็มีน้อย ต้องทำงานต่อสู้กับเวลาที่คอยกัดกินเอกสารโบราณให้เสื่อมลงไปทุกวัน ๆ (ดอกรัก พยัคศรี, 2559 : 1-5)

วัดจึงควรมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ เก็บรักษา เอกสารคัมภีร์โบราณ จึงถือเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชนท้องถิ่น แต่การอนุรักษ์ก็ดี การเก็บรักษาที่ดี การจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนยังไม่เป็นรูปแบบที่ชัดเจนและเหมาะสม วัดบางแห่งมีเอกสารคัมภีร์โบราณมากมาย แต่ขาดการจัดการที่เป็นระบบ ทำให้สูญหาย สูญเสียไป สำหรับเอกสารและคัมภีร์โบราณจัดว่าเป็นเอกสารที่มีคุณค่าและมีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นที่ยอมรับของพุทธศาสนิกชน เพราะมีเนื้อหาเกี่ยวกับพระธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา และเป็นเอกสารโบราณที่เก่าแก่ เป็นที่รวบรวมเนื้อหาสรรพวิทยาการในด้านต่าง ๆ ดังนั้นเพื่อเป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและเพื่อให้สามารถเพิ่มความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน จึงควรมีการจัดการเอกสารเป็นระบบและเป็นระเบียบมากขึ้นเป็นไปตามมาตรฐานการจัดการเอกสารสามารถเรียกใช้หรือสืบค้นข้อมูลที่ต้องการได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ช่วยป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับเอกสารในระหว่างการใช้งาน รวมถึงความสามารถด้านการอนุญาตสิทธิในการจัดการ

เอกสาร การส่งข้อมูลไปยังระบบอื่น ๆ และสิทธิในการอนุมัติเอกสาร เป็นต้น โดยการดำเนินการทำ “ฐานข้อมูลเอกสารโบราณ” นัยหนึ่งเป็นการช่วยกันทำงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ในฐานะที่เป็นเพื่อนร่วมงาน ที่มีอุดมการณ์เดียวกัน นอกจากนี้การจัดทำเป็นฐานข้อมูลเพื่อให้บริการเผยแพร่ยังเป็นกระจายความรู้ ภูมิปัญญาของคนในอดีตให้กับคนในยุคปัจจุบันได้นำไปศึกษาต่อยอด ประยุกต์ใช้ในกิจการงานของตน และทำให้ความรู้ภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษของเราสั่งสมมายังคงอยู่ต่อไป อย่างไรก็ตาม เราทุกคนในฐานะคนไทยและเป็นผู้ที่รับมอบ “มรดกทางวัฒนธรรม” เหล่านี้มาจากบรรพชน จึงมีหน้าที่ช่วยกันดูแล ปกป้องรักษา อนุรักษ์ เอกสารโบราณให้คงอยู่ต่อไป แต่หากเราจะเก็บรักษาแต่เพียงอย่างเดียวโดยไม่นำ “เนื้อหา” ที่อยู่ในเอกสารโบราณเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ มรดกทางภูมิปัญญาที่เราเฝ้าปกป้องเหล่านี้ก็จะไม่มีความหมายใด ๆ เลย เพราะทรัพยากร “วัฒนธรรม” แตกต่างจากทรัพยากรอื่น ๆ ที่มีแต่ใช้แล้วหมดไป หากแต่ “วัฒนธรรม” นั้น ยิ่งใช้ยิ่งพอกพูนและคงอยู่ตราบนานเท่านาน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้จึงมีเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะได้ทำการสืบค้น รวบรวมจัดหมวดหมู่ อนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญา องค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา ภูมิปัญญาที่บันทึกในคัมภีร์โบราณที่มีอยู่ในแต่ละแห่ง เพื่อเป็นการจัดการการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณและส่งเสริมการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในเชิงประวัติศาสตร์จากคัมภีร์โบราณ ส่งเสริมการต่อยอดความรู้ไปสู่การปริวรรตคัมภีร์โบราณให้สามารถถอดองค์ความรู้ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดคุณค่าด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตประจำวัน ที่แสดงให้เห็นว่าชุมชนมีการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมและการจัดการความรู้ การรักษาความรู้ที่มีอยู่มิให้สูญหายไปจากความทรงจำและการเรียนรู้ ซึ่งเป็นผลให้ชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และสามารถรักษาทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชน โดยเฉพาะคัมภีร์โบราณต่าง ๆ ไว้ได้ นอกจากนี้ยังเป็น การสร้างโอกาส สร้างพื้นที่และสร้างแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่าในด้านองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาหรือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถูกบันทึกไว้ในคัมภีร์โบราณ โดยมีกระบวนการ คัดเลือกภูมิปัญญาที่มีอยู่ในคัมภีร์โบราณ มีความเหมาะสมแก่การเผยแพร่ สร้างการเรียนรู้แก่เยาวชนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การสัมมนา การฝึกอบรม ถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่ในคัมภีร์โบราณ และกระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์เอกสารคัมภีร์โบราณทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐมและสุพรรณบุรีต่อไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษาและส่งเสริมรูปแบบการรวบรวมและจัดหมวดหมู่เอกสารคัมภีร์โบราณทางพระพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดนครปฐม และจังหวัดสุพรรณบุรี การรวบรวมองค์ความรู้และจัดทำฐานข้อมูลตลอดจนการเชื่อมโยงองค์ความรู้ระหว่างหน่วยงาน สถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และสังคม เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้และ ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและมรดกภูมิปัญญาวัฒนธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์โบราณให้เป็นสมบัติของอนุชนรุ่นหลังและประเทศชาติสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบอนุรักษ์และการจัดหมวดหมู่จัดเก็บเอกสารคัมภีร์โบราณของวัดในจังหวัดนครปฐมและจังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษากิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนจากภูมิปัญญาในคัมภีร์โบราณของวัดในจังหวัดนครปฐม โดยกระบวนการมีส่วนร่วม
3. เพื่อเสนอแนวทางการสร้างเครือข่ายส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมแก่เยาวชนในจังหวัดนครปฐมและจังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ การสัมภาษณ์เชิงลึก และร่วมสังเกตกิจกรรม มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท กล่าวคือ การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และการเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ

1. การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บข้อมูลจากคัมภีร์โบราณที่รวบรวมจากพื้นที่วิจัย ปรีวรรตหรือแปลเนื้อหาให้เป็นภาษาปัจจุบัน
2. การเก็บข้อมูลแบบข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการเก็บข้อมูลโดยจากเอกสาร (Documentary Research) จากหนังสือ วารสารทางวิชาการ บทความ รายงานการวิจัย ฐานข้อมูลออนไลน์ สิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
3. การศึกษาภาคสนาม (Field Study) เป็นการศึกษาโดยการเก็บข้อมูลในพื้นที่วิจัย ใช้แนวคำถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) การเข้าร่วมสังเกตการณ์ในบางกิจกรรม หรือการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ พระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้านหรือนักวิชาการที่มีความรู้เกี่ยวกับคัมภีร์โบราณ ผู้นำชุมชน ผู้แทนสถานศึกษา สภาวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบล และเยาวชนผู้สนใจ รวมทั้งพื้นที่วิจัย จำนวน 40 รูป/คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำแนกตามคุณสมบัติ

ที่	คุณสมบัติ	จำนวน
1	กลุ่มพระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้าน หรือนักวิชาการที่มีความรู้เกี่ยวกับคัมภีร์ไบเบิล	10 รูป/คน
2	กลุ่มผู้แทนองค์กรชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาวัฒนธรรม วัด ผู้แทนสถานศึกษา สภาวัฒนธรรม	10 รูป/คน
3	กลุ่มเยาวชนที่สนใจเข้ามาเรียนรู้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)	10 คน

ผู้วิจัยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจงจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ พระสงฆ์ ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน ผู้นำชุมชน และเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งอาจใช้กระบวนการสนทนากลุ่มแบบที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้

ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ทำการวิจัย คือวัดในจังหวัดนครปฐมและสุพรรณบุรีที่มีการสร้างมาไม่น้อยกว่า 100 ปี มีการจัดเก็บเอกสารคัมภีร์โบราณไว้อย่างเหมาะสม มีความต้องการในการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น อีกทั้งยังมีความยินดีให้คณะวิจัยเข้าไปศึกษาเป็นข้อมูลในเบื้องต้น โดยผู้วิจัยกำหนดพื้นที่วิจัยไว้จำนวน 4 พื้นที่ ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงพื้นที่ทำการวิจัย

ชื่อวัด	ที่อยู่	สร้างเมื่อ	อายุถึงปัจจุบัน (2560)
1. วัดท่าพูด	อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	พ.ศ.2310	250 ปี
2. วัดบางช้างใต้	อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	พ.ศ.2335	225 ปี
3. วัดบางช้างเหนือ	อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	พ.ศ.2370	190 ปี
4. วัดลำพญา	อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม	พ.ศ.2404	156 ปี

ผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อสรุปได้ดังนี้

1. ด้านรูปแบบอนุรักษ์และการจัดหมวดหมู่จัดเก็บเอกสารคัมภีร์โบราณของวัดในจังหวัดนครปฐม และจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการในการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณในพื้นที่วิจัยนั้นมีการกำหนดขั้นตอนไว้อย่างชัดเจน โดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ในงานประจำฐานข้อมูลเอกสารโบราณภูมิภาคตะวันตกในประเทศไทย โครงการศึกษาและจัดทำแนวปฏิบัติการจัดการคลังข้อมูลดิจิทัล มีการดำเนินการต่าง ๆ เช่น มีขั้นตอนเพื่อการสำรวจคัมภีร์โบราณที่กระจัดกระจายอยู่ในสถานที่ต่าง ๆ แล้วนำคัมภีร์โบราณมาจัดเป็นหมวดหมู่ เช่น หมวดศาสนาและปรัชญา หมวดวรรณกรรมพื้นบ้าน และหมวดประวัติศาสตร์หรือพงศาวดารต่าง ๆ เพื่อต่อการสืบค้นและสามารถสืบค้นผ่านระบบดิจิทัลได้

ส่วนรูปแบบการจัดเก็บรักษาคัมภีร์โบราณนั้นไม่มีรูปแบบในการจัดเก็บที่ชัดเจนในยุคต้นแต่มีคตินิยมในการเก็บคัมภีร์อยู่ 2 ลักษณะคือการเก็บคัมภีร์โบราณแต่ผูกรวมไว้เป็นมัด ๆ และการเก็บคัมภีร์โบราณไว้โดยใช้ไม้ประกบแนบไว้สองด้านเพื่อการรักษาโบราณให้เรียบและไม่แตก จากนั้นจะห่อด้วยผ้าฝ้ายหรือผ้าไหมอาจมีลวดลายผสมอยู่บนผืนผ้าที่ให้ห่อหรือพันคัมภีร์โบราณนั้นด้วยตามคติความเชื่อของแต่ละท้องถิ่นแล้วนำคัมภีร์โบราณนั้นไปเก็บไว้ที่ลิ้มหรือหอไตร หอพระและหิ้งเปิง หรือบางคนนิยมเก็บไว้บนเตียงหัวนอนเพราะมีคติเชื่อว่าคัมภีร์โบราณเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ในส่วนวิธีการเก็บรักษาในปัจจุบันหลังจากมีการสำรวจและจัดเป็นหมวดหมู่แล้วมีวิธีการจัดเก็บคัมภีร์โบราณด้วยอุปกรณ์ที่ทันสมัยเพื่อความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติและแมลงต่าง ๆ กัดทำลาย เช่น การจัดพิมพ์ต้นฉบับลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ การถ่ายต้นฉบับด้วยไมโครฟิล์ม แล้วนำเก็บไว้ในเว็บไซต์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศเพื่อการสืบค้นและเรียนรู้

ส่วนการเผยแพร่คัมภีร์โบราณนั้นในปัจจุบันมีการเผยแพร่คัมภีร์ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การเทศน์ของพระสงฆ์ตามบุญประเพณี การจัดนิทรรศการเชิงวิชาการ การศึกษาวิจัย การบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอน และยังมีการเผยแพร่องค์ความรู้ในคัมภีร์โบราณในรูปแบบของมัลติมีเดียสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และเว็บไซต์ เป็นต้น

2. กิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนจากภูมิปัญญาในคัมภีร์โบราณของวัดในจังหวัดนครปฐม โดยกระบวนการมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า การปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณนั้นควรสร้างจิตสำนึกโดยวิธีการให้ความรู้ที่ถูกต้องและให้ตระหนักถึงคุณค่าของคัมภีร์โบราณว่าเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูล และสรรพวิทยาต่าง ๆ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่สืบทอดมาแต่ครั้งบรรพกาลที่รวบรวมภูมิปัญญาของชุมชน และสังคมในอดีตกาลไว้ ในปัจจุบันคัมภีร์โบราณที่สำคัญถูกทำลายด้วยความไม่รู้และเข้าใจผิดของประชาชน เช่น ความเชื่อที่ว่าคัมภีร์โบราณเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงนำคัมภีร์โบราณไปเผาไฟแล้วนำผงคัมภีร์

โบราณมาเป็นส่วนผสมในการทำพระเครื่อง และการนำเอาคัมภีร์โบราณมาพินยาสูบเพื่อแก้โรคจิตเสียดวงจุมุก เป็นต้น ความเชื่อผิด ๆ เหล่านี้เป็นการทำลายคัมภีร์โบราณโดยไม่รู้ตัว

3. ด้านการสร้างเครือข่ายส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เยาวชนในจังหวัดนครปฐม และจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ในการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณนั้นต้องได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อจัดตั้งกองทุนเพื่อจัดกิจกรรมในการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณโดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการหาแหล่งทุนและมีแผนงานของส่วนงานทุกภาคส่วนไว้รองรับโดยแยกเป็นแผนระยะสั้นระยะกลาง และแผนระยะยาว รวมถึงการจัดสรรบุคลากรในการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณ

ในการกำกับดูแลแผนงานเพื่อให้เกิดประสิทธิผลอย่างต่อเนื่อง หรือคอยเป็นผู้ประสานงานกับวัด ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ในการติดตามแผนงานหรือโครงการต่าง ๆ และสิ่งสำคัญการทำกิจกรรมต่าง ๆ ควรมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และในการติดตามประเมินผลนั้นควรมีการแต่งตั้งคณะทำงานและคณะกรรมการผู้ประเมินตรวจสอบการดำเนินโครงการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำปัญหาหรืออุปสรรคที่พบในการดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ มาวิเคราะห์หาจุดเด่นจุดด้อย และเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อการพัฒนาหรือนำไปปรับใช้ในการดำเนินโครงการและกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณ

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยพบประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. รูปแบบการอนุรักษ์และการจัดหมวดหมู่จัดเก็บเอกสารคัมภีร์โบราณของวัดในจังหวัดนครปฐม และจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า การสำรวจและการจัดหมวดหมู่คัมภีร์โบราณมีการสำรวจและตรวจสอบคัมภีร์โบราณที่มีอยู่ในสถานที่ต่าง ๆ เช่น วัด พิพิธภัณฑสถาน และบ้านประชาชนชาวบ้าน และกระบวนการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณนั้นมีการกำหนดขั้นตอนไว้อย่างเป็นกระบวนการอย่างชัดเจนคือมีการสำรวจคัมภีร์โบราณที่กระจัดกระจายอยู่ในสถานที่ต่าง ๆ แล้วนำคัมภีร์โบราณมาจัดเป็นหมวดหมู่ เช่น หมวดศาสนาและปรัชญา หมวดวรรณกรรมพื้นบ้าน และหมวดประวัติศาสตร์หรือพงศาวดารต่าง ๆ หรือการจัดหมวดหมู่ตามขนาดของโบราณ เช่น หนังสือนิทานพื้นบ้านเป็นการรวบรวมวรรณกรรมพื้นบ้านที่บันทึกไว้ในคัมภีร์โบราณขนาดสั้น เช่น ตำรายา คำผูกแขน คำสู่ขวัญ และตำรายาสมุนไพร หนังสือผูกเป็นการบันทึกวรรณกรรมขนาดยาวลงในใบลาน โดยมีรูปแบบการจัดเก็บรักษาคัมภีร์โบราณออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1. การจัดเก็บตามคตินิยมความเชื่อของแต่ละท้องถิ่นด้วยการห่อด้วยผ้าฝ้ายหรือผ้าไหมแล้วนำคัมภีร์โบราณนั้นไปเก็บไว้ในที่ร่มหรือห่อไตร ห่อพระ และหิ้งเป็ง 2. วิธีการเก็บรักษาคัมภีร์โบราณด้วยอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น การจัดพิมพ์ต้นฉบับลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ การถ่ายต้นฉบับด้วยไมโครฟิล์มแล้วนำเก็บไว้ในเว็บไซต์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศ การสืบค้น และเรียนรู้ส่วนการเผยแพร่คัมภีร์โบราณนั้นปัจจุบันมีการเผยแพร่คัมภีร์ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การเทศน์ของ

พระสงฆ์ตามบุญประเพณี การจัดการนันทนาการเชิงวิชาการ การศึกษาวิจัย การบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอน และยังมีการเผยแพร่องค์ความรู้ในคัมภีร์โบราณในรูปแบบของมัลติมีเดีย สื่อออนไลน์ต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และเว็บไซต์ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอุ่น) และคณะ (2559) ได้วิจัยเรื่องการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมในประเพณีตากธรรมของวัดสูงเม่น จังหวัดแพร่ ที่สรุปถึงทรัพยากรวัฒนธรรมนั้นที่มีปรากฏในสถานที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะชุมชนในพื้นที่โบราณหรือแหล่งอารยธรรมในอดีต ซึ่งสามารถพบเห็นและศึกษาได้ใน 3 กลุ่ม คือ 1. ทรัพยากรทางโบราณคดี (Archaeological Resources) 2. วัตถุทางชาติพันธุ์ (Ethnographic Material) 3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ที่มีความสัมพันธ์กับทั้งทรัพยากรโบราณคดีและทรัพยากรวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุทางชาติพันธุ์ ซึ่งรวมไปถึง วรรณกรรม ดนตรี การละเล่น การแสดง นิทาน ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ ศาสนพิธี พิธีกรรม ตามความเชื่อ ภาษา ศิลปะ เป็นต้น

2. กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนจากภูมิปัญญาในคัมภีร์โบราณของวัดในจังหวัดนครปฐมและจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยได้พบกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ใน 4 ลักษณะ คือ 1. การปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณโดยการสร้างจิตสำนึกด้วยวิธีการให้ความรู้ที่ถูกต้องและให้ตระหนักถึงคุณค่าของคัมภีร์โบราณว่าเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลและสรรพวิทยาต่าง ๆ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่สืบทอดมาแต่ครั้งบรรพกาลที่รวบรวมภูมิปัญญาของชุมชนและสังคมในอดีตกาลเอาไว้ ในปัจจุบันคัมภีร์โบราณที่สำคัญถูกทำลายด้วยความไม่รู้และเข้าใจผิดของประชาชน 2. กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณนั้นควรได้รับความร่วมมือจากเสาหลักทั้งสาม ได้แก่ วัด บ้าน และหน่วยงานราชการ (โรงเรียน) ที่ต้องให้ความสนใจและตระหนักถึงคุณค่าของคัมภีร์โบราณที่บันทึกคำสอนทางศาสนาและวรรณกรรมต่าง ๆ เอาไว้ ควรส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบโดยจัดเป็นหลักสูตรระยะสั้น เน้นเรื่องการเขียนและการอ่านอักษรธรรมในคัมภีร์โบราณ ส่งเสริมการจัดการนันทนาการตามแหล่งเรียนรู้ มีการจัดเสวนาเชิงวิชาการโดยมีพระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้านและนักวิชาการ 3. กิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการในการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณนั้นควรมีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องโดยเริ่มจากการจัดประชุมชี้แจงถึงความสำคัญของคัมภีร์โบราณให้พระสงฆ์และชาวบ้านทราบจะได้เกิดความภาคภูมิใจที่ชุมชนของตนมีคัมภีร์โบราณที่ทรงคุณค่า จากนั้นมีการคัดเลือกผู้สนใจเข้าร่วมการเรียนรู้ ประกอบด้วย การอ่าน การเขียน และการแต่งคำประพันธ์ เมื่อคัดเลือกผู้สนใจได้แล้วจึงจัดให้มีการเรียนการสอนโดยการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยหรืออาจจัดกิจกรรมในรูปแบบการจัดเสวนาโดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒินักวิชาการและปราชญ์ชาวบ้านมาร่วมให้ความรู้และการจัดตั้งชมรมเพื่อเผยแพร่คัมภีร์โบราณในสื่อออนไลน์ต่าง ๆ และ 4. กิจกรรมด้านการส่งเสริมให้ตระหนักถึงคุณค่าและเพิ่มมูลค่าแก่เอกสารคัมภีร์โบราณ หากเรามองว่าเอกสารโบราณเป็นโบราณวัตถุชิ้นหนึ่ง หมายถึง วัสดุที่ใช้ในการบันทึก มีหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น หิน ดิน ไม้ เปลือกไม้โบราณ เป็นต้น วัสดุเหล่านี้มีรูปลักษณ์ที่จับต้องได้ และสามารถทำการอนุรักษ์ได้ในเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งวัสดุเหล่านี้ก็มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์เป็นมรดกสมบัติที่สามารถจับต้องได้

ซึ่งสอดคล้องกับตุลาภรณ์ แสนปรน (2559) ได้วิจัยเรื่องการวิเคราะห์คัมภีร์ไบเบิลในเขตอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ ประชาชนชาวบ้าน ผู้รู้ในท้องถิ่น ผู้สูงอายุเรื่องการอนุรักษ์เอกสารโบราณ พบว่า ควรตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญโดยเฉพาะคุณค่าทางองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมโดยการศึกษาค้นคว้า การทำรายงาน การทำวิจัย ตลอดจนการสำรวจดูแลการจัดเก็บรักษาเพื่อคงไว้เป็นมรดกของชาติสืบไป

3. แนวทางการสร้างเครือข่ายส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมแก่เยาวชนในจังหวัดนครปฐมและสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการสร้างเครือข่ายใน 4 ลักษณะ คือ ด้านการสนับสนุนงบประมาณ การอนุรักษ์คัมภีร์โบราณ ด้านแผนงานและบุคลากรในการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณ ด้านการติดตามประเมินผล และด้านการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าภูมิปัญญาวัฒนธรรมจากคัมภีร์โบราณ โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อจัดตั้งกองทุนและจัดกิจกรรมในการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณโดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการหาแหล่งทุนและมีแผนงานของส่วนงานทุกภาคส่วนไว้รองรับโดยแยกเป็นแผนระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว รวมถึงการจัดสรรบุคลากรในการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณในการกำกับดูแลแผนงานเพื่อให้เกิดประสิทธิผลอย่างต่อเนื่อง หรือคอยเป็นผู้ประสานงานกับ วัด ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้านในการติดตามแผนงานหรือโครงการต่าง ๆ และสิ่งสำคัญการทำกิจกรรมต่าง ๆ ควรมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และในการติดตามประเมินผลนั้นควรมีการแต่งตั้งคณะทำงานและคณะกรรมการผู้ประเมินตรวจสอบการดำเนินงานกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำปัญหาหรืออุปสรรคที่พบในการดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ มาวิเคราะห์หาจุดเด่นจุดด้อย และเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขในการพัฒนาหรือนำไปปรับใช้ในการดำเนินโครงการและกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณครั้งต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับจรัสสิกา (2559) ได้วิจัยเรื่องกระบวนการอนุรักษ์คัมภีร์พระพุทธรูปศาสนาโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิล ในจังหวัดขอนแก่นด้วยการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลนั้นควรสร้างจิตสำนึกโดยวิธีการให้ความรู้ที่ถูกต้องและให้ตระหนักรู้ถึงคุณค่าของคัมภีร์ไบเบิลว่าเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลและสรรพวิทยาต่าง ๆ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่สืบทอดมาแต่ครั้งบรรพกาลส่วนการส่งเสริมในการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลนั้นควรได้รับความร่วมมือของเสาหลักทั้งสาม ได้แก่ วัด บ้าน และหน่วยงานราชการ (โรงเรียน) ควรส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบโดยจัดเป็นหลักสูตรระยะสั้นเน้นเรื่องการเขียนและการอ่านอักษรธรรมในคัมภีร์ไบเบิล ส่งเสริมการจัดนิทรรศการตามแหล่งเรียนรู้ มีการจัดเสวนาเชิงวิชาการโดยมีพระสงฆ์ ประชาชนชาวบ้าน และนักวิชาการ ร่วมวงเสวนารวมถึงการส่งเสริมให้มีการจัดพิมพ์องค์ความรู้ที่ได้จากการเสวนาเป็นชุดความรู้ใหม่เพื่อเผยแพร่คัมภีร์ไบเบิลในสื่อออนไลน์ต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการอนุรักษ์และฟื้นฟูคัมภีร์โบราณ

จากการศึกษาเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมคัมภีร์โบราณและการปริวรรตเนื้อหาในคัมภีร์โบราณ มีข้อเสนอแนะสำหรับการอนุรักษ์และฟื้นฟูคัมภีร์โบราณ โดยการมีส่วนร่วมจาก 3 ส่วน แบบ “บวร” แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ บทบาทของวัดและชุมชน บทบาทของคนในแวดวงวิชาการ และบทบาทของภาครัฐ กล่าวคือ บทบาทของวัดและชุมชน นับว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในการอนุรักษ์และฟื้นฟูคัมภีร์โบราณ ในฐานะที่คัมภีร์โบราณถูกค้นพบและถูกเก็บรักษาในวัดและชุมชน ในขณะเดียวกันบทบาทของคนในแวดวงวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันการศึกษาในชุมชน ประชาชนชาวบ้าน และนักวิชาการท้องถิ่น ควรมีบทบาทในการช่วยส่งเสริมและสนับสนุนวัดและคนในชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูคัมภีร์โบราณ โดยการให้ความช่วยเหลือด้านองค์ความรู้ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูคัมภีร์โบราณที่ถูกต้องและเหมาะสม รวมไปถึงการสืบค้นและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคัมภีร์โบราณที่ค้นพบในชุมชนอย่างเป็นระบบ เช่น การทำสำเนาคัมภีร์โบราณ การทำรายงานวิจัย การปริวรรตเนื้อหาในคัมภีร์โบราณ การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับการสืบค้นและนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาเรื่องราวของสังคมในอดีต เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้นคนในแวดวงวิชาการยังมีบทบาทในการกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความตื่นตัวที่จะหวงแหนคัมภีร์โบราณของชุมชนได้อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม บทบาทของทั้งสามส่วนนั้น ไม่ว่าจะเป็บทบาทของวัดและชุมชน บทบาทของคนในแวดวงวิชาการ และบทบาทของภาครัฐ ไม่ควรดำเนินการตามลำพังเพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทั้งสามส่วนควรร่วมมือกันที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมไปถึงการหนุนเสริมซึ่งกันและกัน การอนุรักษ์และฟื้นฟูคัมภีร์โบราณของชุมชนจึงจะเกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านกระบวนการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณ ควรมีการสำรวจและการจัดคัมภีร์โบราณไว้เป็นหมวดหมู่ เพื่อง่ายต่อการสืบค้นโดยกำหนดรูปแบบในการจัดเก็บอย่างเป็นระบบและนำคัมภีร์โบราณออกเผยแพร่ต่อสาธารณชน
2. ด้านรูปแบบกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณ ควรมีการปลูกจิตสำนึกและการตระหนักรู้ถึงความสำคัญคุณค่าในการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณโดยการสร้างกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมในรูปแบบต่าง ๆ ที่ทันสมัย
3. ด้านเครือข่ายส่งเสริมการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณ ควรมีการสนับสนุนงบประมาณและจัดทำแผนงานงบประมาณ แผนพัฒนาบุคลากรเพื่อติดตามการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณ และแนวทางการสร้างมูลค่าจากภูมิปัญญา

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

1. ควรมีการส่งเสริมให้พระสงฆ์ ชุมชน และองค์กรภาครัฐในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการสร้างรูปแบบและกระบวนการการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณ

2. ในการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณทุกภาคส่วนควรมีส่วนร่วมโดยถือเป็นวาระของชุมชนและเพื่อเป็นการสร้างอัตลักษณ์ให้กับชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการส่งเสริมการทำวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. ควรมีการส่งเสริมวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาเอกสารคัมภีร์โบราณ

3. ควรมีการส่งเสริมการทำวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าจากภูมิปัญญาเอกสารคัมภีร์โบราณ

เอกสารอ้างอิง

- จรัส ลีกา. (2559). *กระบวนการอนุรักษ์คัมภีร์พระพุทธศาสนาโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดขอนแก่น*. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.
- ดอกรัก พยัคศรี. (2559). *เอกสารโบราณในฐานะมรดกทางวัฒนธรรม*. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร องค์การมหาชน. งานฐานข้อมูลเอกสารโบราณภาคตะวันตก, หน้า 1-5.
- ตุลาภรณ์ แสนปรน. (2559). *การวิเคราะห์คัมภีร์ใบลานวัดในเขตอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง*. ใน รายงานการวิจัย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- พระชยานันท์มณี และคณะ. (2559). *การสืบค้นการจัดระบบอนุรักษ์เอกสารคัมภีร์โบราณของวัดและถ่ายทอดภูมิปัญญาล้านนาเพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดน่าน*. ใน รายงานการวิจัย, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (อบอู่) และคณะ. (2559). *การจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมในประเพณีตากธรรมของวัดสูงเม่น จังหวัดแพร่*. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.

การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรดิตถ์

THE DEVELOPMENT OF TOURISM RESOURCES IN UTTARADIT PROVINCE

เจ้าอธิการรุ่งโรจน์ อธิปญโญ

Chao Atikarn Roongroj Adhipanño

พระครูกัลยาณกิตติวัฒน์

PhrakruKanlayanakittiwatan

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช วัดหมอนไม้ จังหวัดอุดรดิตถ์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Wat Mon Mai Academic Service Unit

E-mail : rungroj2556@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ศึกษาและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรดิตถ์ 2. เพื่อศึกษาเหตุปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรดิตถ์ 3. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรดิตถ์ เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในท้องถิ่น ประกอบด้วย พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกเทศบาลตำบล ประชาชน และผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งหมด 9 รูป/คน และการสนทนากลุ่มย่อยได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด พระสงฆ์ วัฒนธรรมประจำจังหวัด เจ้าของร้านค้าและที่พักอาศัย

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรดิตถ์มีความหลากหลายเป็นไปตามสภาพทางกายภาพตามภูมิศาสตร์ จังหวัดอุดรดิตถ์มีความหลากหลายทั้งด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ ศาสนสถานและศิลปวัฒนธรรมอันสำคัญที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น วัดพระพรางค์ อุโบสถ วิหาร สลุปเจดีย์ พระพุทธรูป ศาลาการเปรียญ หอไตร เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของชนชาติไทยสะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และเทคโนโลยี การจัดการของผู้คนในสังคมเป็นแหล่งรวมศิลปวิทยาการในสาขาต่าง ๆ ทั้งด้านโบราณคดี ศาสนสถาน วัฒนธรรม จารีตประเพณี สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม สุนทรียศาสตร์ ฯลฯ ทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดนั้นนับว่ามีคุณค่าและมีบทบาทที่สำคัญยิ่ง เพราะวัดเป็นแหล่งที่เชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชนและเป็นสถานที่รวบรวมมรดกศิลปวัฒนธรรม และศิลปกรรมอันวิจิตรงดงามเพียงพร้อมด้วยคุณค่าทางศิลปะที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาและความเป็นอัจฉริยะของบรรพบุรุษ

ในระดับนโยบาย การพัฒนาทั้งในส่วนของภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรพัฒนาเอกชน ต่างก็มีทิศทางการส่งเสริมให้ชุมชนเป็นหลักในการพัฒนา มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรดิตถ์ คือ 1. ปัจจัยด้านงบประมาณ ต้องได้รับการสนับสนุนทั้งในส่วนรัฐบาล ส่วนองค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์กรบริหารส่วนตำบล 2. ปัจจัยด้านบุคลากร ในการพัฒนาจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ การเข้าถึงการเสียสละหรือเรียกว่าจิตอาสาในการทำงาน 3. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ให้คนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ได้มีส่วนร่วมกับฝ่ายราชการ ร้านค้าที่พักอาศัย โดยคนในชุมชนสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับชุมชนของตนเองก่อน และฝ่ายราชการควรให้การสนับสนุนในทุก ๆ ด้านเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

3. รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรดิตถ์ คือกระบวนการพัฒนาเครือข่ายเป็นเรื่องที่ต้องใช้ทั้งปัจจัยภายในและภายนอก กล่าวคือ ภายในตัวชุมชนสมาชิกเองต้องมีความต้องการและเห็นความสำคัญหรือความจำเป็นในการมีเครือข่าย และต้องพร้อมให้ความร่วมมือ มีระบบตัวแทนที่สามารถนำปัญหา ความต้องการของสมาชิกนำเสนอสู่เวทีเครือข่าย และตัวแทนสมาชิกสามารถถ่ายทอดเรื่องราวความก้าวหน้าให้สมาชิกในชุมชนรับทราบอย่างต่อเนื่อง ส่วนปัจจัยภายนอกอาจมีหลายปัจจัย แต่ปัจจัยที่สำคัญ คือ หน่วยงานที่เป็นพี่เลี้ยงนั้นต้องมีความรู้ความเข้าใจ มีความต่อเนื่อง ความจริงใจและกระบวนการทำงานที่สร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย ดังนี้ 1. กำหนดเป้าหมาย 2. ดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3. เกิดกรณีศึกษา 4. สร้างองค์ความรู้ของชุมชน 5. สรุปบทเรียนการพัฒนา

คำสำคัญ : การพัฒนา, เครือข่าย, แหล่งท่องเที่ยว

Abstract

This research aimed 1) to study the creation in of a network of tourism resources in Uttaradit Province 2) to study the factors that affect the system's development of tourism resources in Uttaradit Province 3) to propose a development process to build a sustainable tourism destination in Uttaradit Province.

The population of the research was as follows: 1) 9 of Buddhist Monk 2) 5 of Sukhothai tourist authority and Local government officials staff and 3) 10 of entrepreneurs and residents. Researchers have spent on data collection, Compiled from October 2017 to September 2018.

The analysis of data of the development of networking sites in Uttaradit Province found that: the establishment of a tourist network must start with those responsible for

tourism. Especially people living in places close to the tourist attraction, must play a role in the management, responsible participation, the division of functions together clearly, hospitality and hospitality Marketing, advertising. It is important to work as a team and sacrifice a strong heart to strengthen within. Each of them can create an internal network. Can expand the network from the community to the wider. So far, there is a perfect network are; District level network Provincial and country level networks.

Factors that contribute to success are continuous activity within the network. Interacting well within the network and between networks, participation of network members, the goal is clear, and the management of tourism and people management.

The development process is related to religion to apply under development, efficiency and effectiveness are shared among local, community and Buddhist communities. Sustainable Development should have developed knowledge, development of community business and marketing promotion. Innovation and Technology Development Including the conservation of wisdom, culture, environment and society of the community. In this development process, the researchers found that; There are problems because each tourist attraction lack budget to support from the agencies responsible for the service organizations in the province. If you do not have a budget, then drive activities or activities. Possible by inconvenience and sustainability. Therefore, the responsible person should consider this in order to distribute income to the local community. The morale of the assigned duties to develop the network to strengthen and expand the network of tourist destinations to ASEAN and the world.

Keywords : development, network, tourism resources.

บทนำ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดทำแผนแม่บทอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งชาติ (พ.ศ.2544-2553) ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบในการประชุม เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ.2543 โดยกำหนดนโยบายของแผนไว้ว่าเป็นการพัฒนาให้ประเทศไทยคงความเป็นผู้นำทางการท่องเที่ยวของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกอย่างต่อเนื่อง โดยได้ให้การท่องเที่ยวของไทยมีการพัฒนาควบคู่ไปกับสาขา

เกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเพื่อเป็นการเร่งรัดให้เกิดการกระจายรายได้ และสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อมและเข้มแข็งในการบริหารจัดการในธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อผลประโยชน์ของท้องถิ่นโดยตรง และเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรของไทยให้คงความสมบูรณ์ ตลอดจนคงความเป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมที่ชัดเจน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544)

ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ ศาสนสถานและศิลปวัฒนธรรมอันสำคัญที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น วัด พระปรางค์ อุโบสถ วิหาร สถูปเจดีย์ พระพุทธรูป ศาลาการเปรียญ หอไตร นั้นเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของชนชาติไทย สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และเทคโนโลยีการจัดการของผู้คนในสังคมเป็นแหล่งรวมศิลปวิทยาการในสาขาต่าง ๆ ทั้งด้านโบราณคดี ศาสนสถาน วัฒนธรรม จารีตประเพณี สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม สุนทรียศาสตร์ ฯลฯ ทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดนี้นับว่ามีคุณค่าและบทบาทที่สำคัญยิ่ง เพราะวัดเป็นแหล่งเชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชนและเป็นสถานที่รวบรวมมรดกศิลปวัฒนธรรม และศิลปกรรมอันวิจิตรงดงาม เพียบพร้อมด้วยคุณค่าทางศิลปะที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาและความเป็นอัจฉริยะของบรรพบุรุษ นอกจากนี้วัดยังประกอบด้วยสภาพแวดล้อมทั้งทางภูมิสถาปัตยกรรมที่สวยงาม วัดจึงเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และมีคุณค่าทางศิลปะที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ

สถานที่สำคัญในพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะศาสนสถานที่สำคัญของวัดในกรุงเทพมหานครถือว่าเป็นแหล่งรวม สามารถศึกษาย้อนกลับได้ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม ความเป็นมาของชุมชน สังคม และการเป็นแหล่งรวมของศิลปะวิทยาการต่าง ๆ ตลอดจนองค์ความรู้ด้านพุทธศาสตร์และพุทธศิลป์ มีความสำคัญต่อการเป็นมรดกเชิงประวัติทางพระพุทธศาสนา ซึ่งไม่เฉพาะแต่คนไทยที่เป็นพุทธศาสนิกชนเท่านั้น นักท่องเที่ยวต่างชาติก็ยิ่งสนใจที่จะศึกษาหาความรู้โดยอาศัยวัด ศาสนสถานเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ นอกเหนือจากการท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติต่าง ๆ วัดยังเป็นศูนย์กลางของชุมชนในสังคมไทยมาตั้งแต่อดีต อิทธิพลของพุทธศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดวิถีชีวิตของชาวไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นแหล่งที่รวบรวมงานศิลปวิทยาการและความรู้มากมายหลายสาขา ตลอดจนเป็นแหล่งรวมของศิลปกรรมที่มีค่า เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ และจิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งงานศิลปกรรมต่าง ๆ เหล่านี้นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าและเป็นเสมือนเอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทย ปัจจุบันวัดมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิมคือการเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทศาสนสถานที่สำคัญ เพราะภายในวัดประกอบด้วยศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นอารยธรรมและความเจริญของชาติอันเป็นแหล่งรวมที่สามารถศึกษาย้อนกลับได้ในด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม ศิลปกรรม สถาปัตยกรรมรวมทั้งการเชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชนและการตั้งถิ่นฐานของชุมชน นอกจากนี้วัดยังเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่

ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่สวยงาม สงบ สันโดษ ตามหลักพระพุทธศาสนา (รลิกา อังกร, 2544)

การพัฒนา ความหมายจากรูปศัพท์ในภาษาไทยนั้น หมายถึง การทำความเจริญ การเปลี่ยนแปลงในทางที่เจริญขึ้น การคลี่คลายไปในทางที่ดี ถ้าเป็นกริยา ใช้คำว่า พัฒนา หมายความว่า ทำให้เจริญ คือทำให้เติบโตได้งอกงาม ทำให้งอกงามและมากขึ้น เช่น เจริญทางไมตรี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546)

คำภาษาอังกฤษว่า Development แปลว่า การเปลี่ยนแปลงทีละเล็กละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น และเหมาะสมกว่าเดิมหรืออาจก้าวหน้าไปถึงขั้นที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่น่าพอใจ (ปกรณ์ ปรียากร, 2538) นักเศรษฐศาสตร์ได้ให้ความหมายของการพัฒนา หมายถึง ความเจริญเติบโต โดยเน้นความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญ เช่น ผลผลิตรวมของประเทศเพิ่มขึ้น รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น รายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อคนของประชากรเพิ่มขึ้น

เครือข่าย (Network) คือขบวนการทางสังคมอันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่างร่วมกัน มีการดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน โดยสมาชิกเครือข่ายยังคงความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน แนวคิดเรื่องเครือข่ายสัมพันธ์กับแนวคิดเกี่ยวกับประชาสังคม (Civil Society) และแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจอรัฐ ทั้งนี้ในความหมายที่กว้าง เครือข่าย คือหัวใจของวิถีชุมชนในอดีตซึ่งผู้คนอยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัยกันทั้งในชุมชนและกับชุมชนอื่น ๆ มีความสัมพันธ์แบบเครือข่ายที่แสดงออกทางกิจกรรมที่ทำกันสม่ำเสมอหรือเป็นครั้งคราวเพื่อความอยู่รอดของชุมชนเพราะแม้มีอำนาจอรัฐอยู่ แต่ก็ไม่ได้ครอบคลุมไปถึงวิถีปฏิบัติของชุมชน การสร้างเครือข่าวน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ทั้งนี้ก็ต้องมีการบริหารจัดการเครือข่ายที่ดีด้วย

ในสภาพเศรษฐกิจทางสังคมและวัฒนธรรมของประเทศที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกลายเป็นสังคมวัตถุนิยมมากขึ้น ตลอดจนการแข่งขันเพื่อความอยู่รอดของประชาชน และสมาชิกในครอบครัวอย่างนำวิถึขึ้นทุกวันนี้ ส่วนใหญ่ก็ต้องทำงานกันเพื่อปากท้องจึงไม่มีเวลาว่างที่จะสนใจการท่องเที่ยว แต่ก็ยังมีกลุ่มที่มีอันจะกินหรือในวัยหนุ่มวัยสาวย่อมต้องการที่จะเดินทางไปสถานที่เที่ยวต่าง ๆ ในสถานภาพที่อำนวยความสะดวกสบาย

ทั้งนี้คนในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวและการจัดการการท่องเที่ยวด้วยตนเอง บทบาทของโครงการการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติคือการเป็นสะพานเชื่อมความเข้าใจระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน บอกกล่าวให้คนที่จะไปเยี่ยมเยือนชุมชนได้เข้าใจในเรื่องราวของชุมชน รูปแบบการท่องเที่ยว กติกาและข้อปฏิบัติเมื่ออยู่ในชุมชน ในขณะที่เดียวกันก็มีการพูดคุยกับชาวบ้านให้ชัดเจนถึงเป้าหมายของการทำกิจกรรมนี้ซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละชุมชน

บางแห่งมองว่าการท่องเที่ยวเป็นการเผยแพร่เรื่องราววิถีชีวิตและวัฒนธรรมตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน บางแห่งอาจมองว่านอกจากเผยแพร่แล้วน่าจะเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนและคนในชุมชนด้วย เราได้ร่วมกันมองถึงข้อดีข้อเสียและแนวทางป้องกันร่วมกัน ค้นหาเสน่ห์ของชุมชน ซึ่งหมายถึงแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามและวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่น่าสนใจ กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ช่วยกันวางระบบการบริหารจัดการ จัดโปรแกรมแบ่งบทบาทหน้าที่ จัดสรรผลตอบแทนที่เหมาะสมและโปร่งใสตรวจสอบได้

จากข้อมูลดังกล่าวเบื้องต้นทำให้คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่ทำการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี การท่องเที่ยวจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาศักยภาพและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในภาพรวมของจังหวัดอุดรธานี ซึ่งจะเป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเพื่อการบริหารที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งประเทศ และสามารถเชื่อมโยงการบริหารพัฒนาในระดับประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และกิจกรรมกลุ่มเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) การศึกษาข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ (Primary Source) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) และการจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรธานี ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร (Documentary Research)

การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ทำการศึกษาเอกสารและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary Source) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) เกี่ยวกับการพัฒนาระบบและศักยภาพภูมิสารสนเทศศาสตร์ ดังนี้

(1) ศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ รายงานการวิจัย บทความวิจัย และเอกสารอื่น โดยศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาระบบและเครือข่าย เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิด และทฤษฎีในการศึกษาวิจัย

(2) ทำการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวและการนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อการพัฒนาในกระบวนการเชิงปฏิบัติและบูรณาการงานพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีแบบแผนกับทุกภาคส่วนในจังหวัดอุตรดิตถ์

2. การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการลงพื้นที่ภาคสนาม (Field Study) ในพื้นที่ 9 อำเภอของจังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อทราบถึงแนวคิด กระบวนการการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัด ภาคเอกชน กลุ่มผู้ประกอบการ และประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ทราบถึงนโยบายการพัฒนาของแต่ละชุมชนในแต่ละอำเภอของจังหวัดอุตรดิตถ์

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุตรดิตถ์ โดยกำหนดขอบเขตในวิจัยในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยมีการกำหนดขอบเขตในการวิจัย ดังนี้

1) เกณฑ์การเลือกชุมชนในการวิจัย คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกพื้นที่ด้านการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัย และมุ่งดำเนินการศึกษาวิจัยมีการดำเนินการในพื้นที่ 9 อำเภอ ดังนี้ (1) อำเภอเมือง (2) อำเภอลับแล (3) อำเภอท่าปลา (4) อำเภอน้ำปาด (5) อำเภอปากท่า (6) อำเภอบ้านโคก (7) อำเภอทองแสนขัน (8) อำเภอตรอน (9) อำเภอพิชัย โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ย่อยในแต่ละอำเภอเพื่อทำการศึกษาวิจัยเชิงลึกจากคุณสมบัติ ดังนี้

1.1) เป็นพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ชาติ ดังนี้

- (1) มีตำนานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา
- (2) มีความสอดคล้องกับประวัติศาสตร์ชาติ
- (3) มีการดำเนินงานพัฒนาจากส่วนราชการในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง
- (4) มีการทะนุบำรุงและอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมเพื่อความยั่งยืน
- (5) จำนวนนักท่องเที่ยวมีอัตราเพิ่มขึ้น

1.2) มีการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และได้รับการพัฒนางานด้านการท่องเที่ยว และได้รับการสนับสนุนกิจกรรมจากหน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.3) ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรม สร้างรูปแบบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนภายในชุมชน และมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น สามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่

2) สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้นแบบที่ใช้ในการศึกษาวิจัย จากเกณฑ์การเลือกสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 17 แห่ง ประกอบด้วย

- (1) วัดใหญ่ท่าเสา อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
- (2) วัดท่าถนน อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
- (3) วัดพระฝางสว่างคมนา อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
- (4) อนุสาวรีย์พระยาพิชัยดาบหัก อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์

- (5) วัดพระแท่นศิลาอาสน์ อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์
- (6) วัดพระยืน อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์
- (7) วัดพระบรมธาตุทุ่งยั้ง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์
- (8) วัดมหาธาตุ อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์
- (9) วัดขวางชัยภูมิ อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์
- (10) วัดหน้าพระธาตุ อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์
- (11) บ้านเกิดพระยาพิชัยอนุสรณ์สถาน อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์
- (12) วัดบ้านแก่งไต้ อำเภอดรอน จังหวัดอุตรดิตถ์
- (13) วัดน้ำพี้ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
- (14) วัดกกต้องสามัคคี อำเภอปากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์
- (15) วัดโพธิ์ไชยศรี อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุตรดิตถ์
- (16) วัดศรีสะอาดโพธิ์ชัย (บ้านฝาย) อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์
- (17) วัดปากห้วยฉลอง อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มประชากรและตัวอย่าง โดยเน้นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) และการจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม จำนวน 56 รูป/คน ดังนี้

1) ฝ่ายสงฆ์ เป็นพระภิกษุสงฆ์ระดับพระสังฆาธิการ ในพื้นที่ 9 อำเภอ ของจังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 17 รูป

2) ฝ่ายฆราวาส ประกอบด้วย ภาครัฐ นักท่องเที่ยว และประชาชน ดังนี้

(1) เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	จำนวน 3 คน
(2) ส่วนราชการในจังหวัด	จำนวน 5 คน
(3) ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จำนวน 8 คน
(4) ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว	จำนวน 7 คน
(5) ประชาชน	จำนวน 12 คน
(6) นักท่องเที่ยว	จำนวน 4 คน

3. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร งานวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) โดยมีลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ดังนี้

1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เพื่อให้เหมาะสมในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ พระสังฆาธิการ ภาครัฐ เอกชน ผู้ประกอบการ ชุมชน วัด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน และนักท่องเที่ยว ซึ่งแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือเชิงคุณภาพ ดังนี้

(1) การศึกษาข้อมูลจากหนังสือ งานวิจัย และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยว

(2) นำข้อมูลที่ได้มาวางโครงสร้างแบบสัมภาษณ์และกำหนดขอบเขตเนื้อหาให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดงานวิจัย

(3) สร้างแบบสัมภาษณ์ การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุตรดิตถ์

2) การจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดสนทนากลุ่มย่อยในรูปแบบการของจัดสัมมนาเพื่อวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาเครือข่าย คือ เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดอุตรดิตถ์ (GIS) และ Application แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง 17 แห่ง ในพื้นที่ 9 อำเภอ โดยการสนทนามุ่งเน้นประเด็นการบูรณาการเทคโนโลยีในระดับจังหวัด และการพัฒนาเพื่อใช้ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทุกแห่งอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีเครื่องมือในการศึกษา ดังนี้

(1) แบบสัมภาษณ์ และการจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion)

(2) แบบสอบถามความพึงพอใจ เพื่อวิเคราะห์ตัวชี้วัด การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุตรดิตถ์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากการสังเคราะห์ข้อมูลวิจัยเรื่องการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุตรดิตถ์ มีรายละเอียดสำคัญดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุตรดิตถ์พบว่า อุตรดิตถ์เป็นจังหวัดที่มีชุมชนหลากหลาย ทั้งทางวัฒนธรรมและภูมิศาสตร์ทางกายภาพ ทำให้บริบทการท่องเที่ยวมีทั้งทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ทางด้านธรรมชาติ ทางด้านประวัติศาสตร์ ตลอดจนวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งเห็นได้จากประวัติความเป็นมาตั้งแต่มีการก่อสร้างเมืองในอดีตเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ในส่วนของแหล่งท่องเที่ยวถ้าไปแต่ละชุมชนก็มีอัตลักษณ์เฉพาะของแต่ละชุมชน วัดเก่าแก่สร้างมานานพร้อมกับการสร้างท่าเหนือหรืออุตรดิตถ์ มีพระพุทธรูปเก่าแก่งดงามและเป็นที่ยึดเหนี่ยวของจังหวัดอุตรดิตถ์ตลอดทั้งจังหวัดใกล้เคียง เช่น หลวงพ่อเพชร วัดท่าถนน มีประวัติความเป็นมาทั้งในด้านอิทธิปาฏิหาริย์และด้านสร้างขวัญกำลังใจและมีตำหนัก (ที่พัก) ของพระเจ้าแผ่นดินในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทางเรือแล้วเสด็จลงที่ท่าเหนือเป็นครั้งแรก พร้อมทั้งข้าวของเครื่องใช้ของพระองค์ยังคงมีปรากฏอยู่หลายรายการ นอกจากนี้ยังมีท่าเสาเป็นเมืองท่าสมัยรัชกาลที่ 5 มีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยนั้นพร้อม ๆ กันกับท่าเหนือ

มีการคมนาคมขนส่งทางเรือ จะขึ้นไปทางลาว หรือจะลงทางใต้ ก็ใช้เส้นทางแม่น้ำนาน ขนส่งสินค้าไปมาหาสู่กันได้สะดวก ลักษณะการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวมีดังนี้ การมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องของการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวในจังหวัดอุตรดิตถ์ วัดท่าถนนได้จัดกิจกรรมต่อเนื่องกันในแต่ละช่วงเทศกาล หรืองานประจำปี ซึ่งได้รับความนิยมชมชอบจากนักท่องเที่ยวทั้งภายในจังหวัดและทั่วไป เช่น งานประจำปีไหว้หลวงพ่อบุญรอด งานหล่อเทียนเวียนเทียนเข้าพรรษาและงานในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งในแต่ละงานก็มีเครือข่ายทุกภาคส่วนมาร่วมกิจกรรม สนับสนุนส่งเสริม สามารถสร้างรายได้ให้แก่วัดเป็นจำนวนมาก เช่น ฝ่ายองค์การบริหารส่วนจังหวัด ฝ่ายเทศบาล พ่อค้าประชาชน โรงเรียน ช่วยกันดำเนินงานให้เสร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้านร้านค้าวัตถุมงคลที่มีชื่อเสียงระดับประเทศมายาวนานคือเหล็กน้ำพี้เป็นจุดขายของจังหวัดอุตรดิตถ์มาช้านาน ถ้าเอ่ยถึงสินค้าของที่ระลึกด้านวัตถุมงคลจากอุตรดิตถ์ไม่มีใครไม่รู้จัก แต่ในการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์จากเหล็กน้ำพี้ไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะมีกลุ่มสหกรณ์ร้านค้ามากมาย สร้างรายได้ให้กับชุมชนเป็นจำนวนมากในแต่ละปี เพราะฉะนั้นการจัดกิจกรรมทุก ๆ กิจกรรมต้องแบ่งเฉลี่ยผลประโยชน์ให้ทั่วถึงกัน ถ้าปล่อยให้ต่างฝ่ายต่างทำไม่สามารถที่จะควบคุมการบริหารจัดการให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันได้ทางวัดต้องจัดการบริหารให้เท่า ๆ กัน การจัดงานประจำปีจะมีนักท่องเที่ยวจากต่างจังหวัดเข้ามาเป็นจำนวนมาก ทางวัดต้องคอยควบคุมกำกับดูแลร้านค้าต่าง ๆ ที่มาเช่าพื้นที่เพื่อจำหน่ายวัตถุมงคลเกี่ยวกับเหล็กน้ำพี้ ตลอดจนกำหนดราคาการจำหน่ายให้อยู่ในบรรทัดฐานเดียวกัน เพื่อไม่ให้มีการกตราคาหรือจำหน่ายในราคาที่ต่ำกว่าเกณฑ์เพื่อต้องการยอดจำหน่าย จึงเป็นที่มาของการตั้งกลุ่มเครือข่ายผู้ค้าวัตถุมงคลแร่เหล็กน้ำพี้

กล่าวโดยสรุปคือ ผู้นำชุมชนควรร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐท้องถิ่น เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ในท้องถิ่น มีการจัดอบรมให้ความรู้การอนุรักษ์วัฒนธรรม อบรมภาษาอังกฤษ การรักษาและความปลอดภัยเท่านั้น แต่ยังไม่เห็นหน่วยงานใดเข้ามาให้ความรู้หรือจัดกิจกรรมอบรมเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยตรง

อนึ่งภาครัฐควรเร่งพัฒนาส่งเสริมงานด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน และเป็นรูปธรรมมากกว่าเดิม โดยจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ให้กับวัด ชุมชน และท้องถิ่นผู้รับผิดชอบ เพื่อที่จะสามารถพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของจังหวัดอุตรดิตถ์ในทุกทิศทางให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและทุกฝ่ายจะได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวตรงนี้ต่อไปอย่างเท่าเทียมกัน และศักยภาพด้านการอนุรักษ์ การรักษาสีเขียวและวัฒนธรรม ที่จะสามารถพัฒนา เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ใส่ใจและส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติ เพื่อให้คงความอุดมสมบูรณ์ทางวัฒนธรรมให้ยั่งยืนเอาไว้ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว แต่ทางผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่สนใจและต้องการให้มีการจัดอบรมให้ความรู้เพิ่มเติม เพื่อเพิ่มศักยภาพให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุตรดิตถ์

1. ปัจจัยด้านการมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เป็นการสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในจังหวัดอุตรดิตถ์ได้อย่างดี เช่น ในส่วนของจังหวัดจัดงานกาชาดประจำปี งานพระยาพิชัย ต้องมีการสัมพันธ์งาน นำหน่วยงานราชการ พ่อค้า ประชาชน โรงเรียน ทั่วทั้งจังหวัดมาร่วมกิจกรรม ในส่วนของวัดในเขตใกล้เคียงได้รับอานิสงส์จากงานนี้ไปด้วย เพราะจะมีนักท่องเที่ยวมาจากทั่วทุกสารทิศในช่วงกลางคืนมีการนำนักแสดงมาร้องรำให้ความสำราญสนุกสนาน ช่วงกลางวันก็มีเวลาไปเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญในจังหวัด

2. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ วัดกตต้องเป็นจุดศูนย์กลางของชุมชน ไม่ว่าจะหน่วยงานราชการ การประชุม การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ก็ใช้สถานที่ในวัดกตต้องตลอด เพราะมีความสะดวกสบายไปทุกด้าน สินค้าชุมชนหรือโอท็อป ผ้าซิ่น มะขามหวาน ของดีอำเภอปากท่า นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สามารถใช้เส้นทางนี้ไปถึงชายแดนประเทศลาว สามารถแวะมาเยี่ยมชอหรือซื้อสินค้าโอท็อปของชุมชนบ้านต้องกได้ตลอดเวลา หรือแวะพักเพื่อรับประทานอาหารที่บ้านของชุมชน ระหว่างทางก็มีไว้บริการท่านเช่นกัน การพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวต้องใช้งบประมาณจากหน่วยราชการมาสนับสนุนส่งเสริม ชุมชนเองก็ต้องพัฒนาระบบการให้บริการเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้น เช่น ที่พัก ห้องน้ำ ร้านค้า โดยเฉพาะเครือข่ายทอผ้าซิ่นของดีเมืองปากท่า สามารถสร้างรายได้ให้กับสมาชิกในกลุ่มเป็นจำนวนมากเมื่อเทียบรายได้ต่อปีคนละ 100,000-200,000 บาท ยังมีชื่อเสียงในระดับประเทศด้านการทอผ้า มีการบริหารจัดการที่ดี มีกองทุนให้กับกลุ่มไม่ต่ำกว่า 20,000,000 บาท เมื่อมีระบบการบริหารจัดการที่ดี มีกองทุนที่ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพสมบูรณ์

3. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย การรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในเครือข่าย ไม่ว่าจะฝ่ายบริหาร ฝ่ายปฏิบัติงานทั้งในระดับวัด อำเภอ จังหวัด ต้องมีการประชุมปรึกษาหารือ แสดงความคิดเห็น วางแผนการทำงาน เพื่อที่จะพัฒนาปรับปรุงปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการ เช่น การบริการนักท่องเที่ยวด้านที่พัก ร้านอาหาร การแนะนำเส้นทาง สินค้าชุมชน ของที่ระลึก ห้องน้ำ รวมถึงผู้ที่คอยให้ความรู้ทางวิชาการ ประวัติศาสตร์ ความสำคัญของแต่ละสถานที่ท่องเที่ยว การทำงานลักษณะเครือข่ายสมาชิกแต่ละเครือข่ายต้องมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ไม่ถือโทษโกรธเคืองกัน หากมีข้อผิดพลาดในการดำเนินงานต้องพูดคุยให้กำลังใจไม่ซ้ำเติม หรือสร้างความขัดข้องหมองใจกันหาหนทางแก้ไขปัญหาด้วยกัน ก็จะทำให้เครือข่ายสามารถดำเนินกิจกรรมให้ลุล่วง ยังเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน เช่นเดียวกันถ้ามีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมสถานที่ต้องให้บริการต้อนรับด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส เพราะรอยยิ้มบ่งบอกถึงการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี สามารถสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวอีกด้านหนึ่ง เครือข่ายระดับชุมชนมีความสำคัญแทบทุกด้าน โดยเฉพาะด้านศรัทธาและ

การช่วยเหลืองานตามที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาสหรือประธานดำเนินการงาน ผู้คนที่เข้ามาเที่ยวชมเยี่ยมเยือนเห็นลักษณะการทำงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน นอกจากนี้ยังมีการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนกับชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงกัน โดยการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เช่น งานบุญประจำปีของวัดใหญ่ท่าเสากับวัดท่าถนนซึ่งอยู่ใกล้เคียงกันการกำหนดวันจัดงานต้องอย่าให้ตรงกันเพราะว่าคณะกรรมการเครือข่ายแต่ละวัด สามารถผลิตกันมาช่วยงานได้ เหมือนน้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า ถ้ามีความยั่งยืนก็สามารถขยายเครือข่ายไปสู่ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด สมาชิกของเครือข่ายก็จะมากขึ้น การสร้างศรัทธาก็ง่ายขึ้น เพราะมีกลุ่มคนในแต่ละชุมชนช่วยประชาสัมพันธ์สนับสนุนส่งเสริมอย่างเป็นรูปธรรม

สรุปได้ว่า การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวเป็นการสร้างระบบฐานข้อมูลเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการของจังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งทำการเผยแพร่ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อเพิ่มช่องทางให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวกมากขึ้น ที่สำคัญการพัฒนากระบวนการท่องเที่ยวจึงเป็นการอนุรักษ์เอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบดั้งเดิมและวิถีของชุมชน ซึ่งจะเป็นการสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมความงดงามของวัฒนธรรมพื้นถิ่นและวิถีชุมชนที่น่าสนใจได้อย่างต่อเนื่อง กระทั่งพัฒนาเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวในระดับประเทศ และระดับอาเซียนได้ในอนาคต

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุตรดิตถ์

1. กระบวนการพัฒนาเครือข่ายเป็นสิ่งที่ต้องใช้ทั้งปัจจัยภายในและภายนอก กล่าวคือ ภายในตัวชุมชนสมาชิกเองต้องมีความต้องการและเห็นความสำคัญหรือความจำเป็นในการมีเครือข่าย และต้องพร้อมให้ความร่วมมือ มีระบบตัวแทนที่สามารถนำปัญหา ความต้องการของสมาชิกนำเสนอสู่เวทีเครือข่าย และตัวแทนสมาชิกสามารถถ่ายทอดเรื่องราวความก้าวหน้าให้สมาชิกในชุมชนรับทราบอย่างต่อเนื่อง ส่วนปัจจัยภายนอกอาจมีหลายปัจจัย แต่ปัจจัยที่สำคัญหน่วยงานที่เป็นพี่เลี้ยงต้องมีความรู้ความเข้าใจ ความต่อเนื่อง ความจริงใจและกระบวนการทำงานที่สร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย โดยมีกระบวนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายมีดังนี้ 1. ชุมชนตระหนักและเห็นความจำเป็นในการเป็นเครือข่าย 2. แสวงหาชุมชนพันธมิตรร่วมคิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3. เกิดการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายการทำงาน 4. กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ยุทธศาสตร์ที่เป็นความเห็นร่วมกัน 5. มีโครงสร้างการทำงาน กระบวนการตัดสินใจและข้อตกลงร่วมกัน 6. แผนงานและกิจกรรมมีความต่อเนื่อง 7. การพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของเครือข่าย 8. ระบบการสื่อสาร 9. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสรุปบทเรียนการพัฒนา และ 10. ติดตามประเมินผล

2. วิสัยทัศน์ของเครือข่าย คือการประเมินสถานการณ์ในอนาคตที่เครือข่ายต้องการ เป็นการกำหนดทิศทางของเครือข่ายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง โดยการอาศัยความรู้

ประสบการณ์ การหยั่งรู้สถานการณ์และสถานการณ์แวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป มาประกอบการพิจารณา วิสัยทัศน์เป็นเสมือนความใฝ่ฝันให้สังคมหรือชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดและความเชื่อของสมาชิกในองค์กรเป็นพลังขับเคลื่อนความหวังของแต่ละคน เป็นแรงประสานความร่วมมือกับคนอื่นและองค์กรอื่น โดยมีกระบวนการ คือ 1. การตั้งคำถาม “การท่องเที่ยวโดยชุมชนในภาพฝันที่ต้องการให้เกิดขึ้น 3 ปีข้างหน้า ควรเป็นอย่างไร” 2. แต่ละคนตั้งสมมติ คิดถึงสิ่งที่อยากให้เครือข่ายเป็นอย่างไรในอนาคต 3. วาดภาพที่สื่อถึงความหมายของสภาพที่ต้องการ 4. แบ่งกลุ่มย่อยสมาชิกอภิปรายภาพที่พึงปรารถนาของตัวเอง 5. วาดภาพประเด็นที่สมาชิกเสนอลงบนแผ่นกระดาษใหญ่ 6. งานกลุ่มใหญ่ ตัวแทนกลุ่มย่อยนำเสนอภาพของกลุ่ม 7. สรุปความหมายภาพของทุกกลุ่มเป็นข้อความการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรดิตถ์ ในแต่ละท้องถิ่นหรือชุมชนส่วนมากจะวิธีการสร้างเครือข่ายคล้าย ๆ กัน คือ ให้คนในชุมชนสร้างความมั่นคงแข็งแรงให้กับชุมชนของตนเองก่อนแล้วค่อย ๆ ขยายเครือข่ายไปสู่ชุมชนอื่น เนื่องจากจังหวัดอุดรดิตถ์เป็นจังหวัดเล็กจังหวัดหนึ่งในเขตภาคเหนือตอนล่างพื้นที่ส่วนมากเป็นป่าเขาลำเนาไพร สถานะทางเศรษฐกิจและความเจริญยังไม่เติบโต การที่จะสร้างหรือพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวให้มั่นคงยั่งยืนคงต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนาน อีกอย่างหนึ่งสถานที่ของแหล่งท่องเที่ยวที่ขึ้นชื่อระดับประเทศมีไม่กี่แห่งที่น่าสนใจ เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาแล้วไม่ทราบจะไปเที่ยวที่ใดที่ดึงดูดความสนใจได้ ทำให้ตลาดการท่องเที่ยวโดยภาพรวมของจังหวัดอยู่ในเกณฑ์ต่ำเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ในละแวกเดียวกัน อีกทั้งการคมนาคมก็ยังไม่ดีทำอากาศยานที่จะอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวได้เดินทางมาโดยสะดวก ในทางตรงกันข้ามจังหวัดที่มีอาณาเขตติดต่อกันนั้นมีทำอากาศยานทุกจังหวัด

กล่าวโดยสรุปคือ การพัฒนางานเครือข่ายด้านท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดคือการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ชุมชน ประชาชนในพื้นที่ หากทุกคนให้ความร่วมมือกันในการพัฒนางานด้านการท่องเที่ยว ด้านงบประมาณและนโยบายพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของชุมชนและนักท่องเที่ยว เช่น การดึงดูดเด่นทางภูมิปัญญามากระตุ้นกลุ่มนักท่องเที่ยวสมัยใหม่จะทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้กลุ่มเครือข่ายสามารถพัฒนากลุ่มให้มีศักยภาพมากขึ้น และสามารถวางแผนรองรับนักท่องเที่ยวในแต่ละฤดูกาลท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม

อภิปรายผล

จากการศึกษาถึงการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรดิตถ์ และได้้นำผลที่ได้มาวิเคราะห์พิจารณาเปรียบเทียบกับแนวคิดและทฤษฎี โดยมีผลการอภิปรายผลการวิจัยได้เป็นประเด็นดังนี้

การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุดรดิตถ์ จากการศึกษาพบว่า ประชากรที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอุดรดิตถ์ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นประชาชนอาศัยอยู่ตามในสถานที่ตั้งของ

แหล่งท่องเที่ยว มีระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเครือข่ายอยู่ในระดับมาก ในการแลกเปลี่ยนการจัดกิจกรรม หรือการมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องระหว่างองค์กรสมาชิกเครือข่ายนั้น จำเป็นต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมาก การมีส่วนร่วมของสมาชิก มีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน มีการทำงานเป็นทีมและมีทีมงานที่ดี เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันโดยผ่านการติดต่อกันโดยตรงระหว่างบุคคลหรือกลุ่มต่าง ๆ ที่เข้าร่วมในเครือข่าย ล้วนมีความปรารถนาที่พัฒนา ส่งเสริม ให้วัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือ การสนับสนุน ทั้งทางกายทางใจ เพื่อสร้างความเจริญด้านการท่องเที่ยวของแต่ละอำเภอ สถานภาพปัจจุบันของอุตรดิตถ์ยังไม่ขึ้นชื่อในระดับประเทศในด้านการท่องเที่ยว ยังไม่เป็นที่รู้จักมากนักจากการให้สัมภาษณ์ของผู้อำนวยการการท่องเที่ยวพิษณุโลก สุโขทัย อุตรดิตถ์ กล่าวว่า อุตรดิตถ์เป็นเมืองผ่านที่นักท่องเที่ยวไม่ค่อยแวะมาท่องเที่ยวเท่าไร เพราะมีข้อจำกัดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่มีไม่มากหรือไม่ค่อยได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเท่าที่ควร ถ้าประสงค์จะพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมต้องอาศัยความเข้มแข็งของชุมชนนั้นช่วยกันพัฒนาการสร้างเครือข่ายภายในชุมชนเสียก่อน แล้วจึงยกระดับเครือข่ายขยายไปสู่เครือข่ายระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และประเทศเป็นลำดับต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนฤนนท์ สุริยมณี และคณะ ได้ทำการศึกษา Best Practices เครือข่ายเข้มแข็ง ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการพัฒนาสังคมพบว่าความร่วมมือขององค์กรสมาชิก/สมาชิกเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เครือข่ายเหล่านี้สามารถดำเนินงานมาได้อย่างต่อเนื่อง การมีคณะกรรมการที่เต็มใจเข้ามาทำงาน องค์กรสมาชิกมีความผูกพันกัน ทำงานด้วยความมีความเอื้ออาทร เป็นการทำงานแบบเพื่อนไม่เชิงการบังคับบัญชา และสิ่งสำคัญที่ทำให้เครือข่ายเข้มแข็งได้คือ 1) การมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง 2) การมีส่วนร่วมของสมาชิก 3) การมีเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน 4) การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน 5) การมีทีมงานที่ดีนอกจากนั้นยังพบว่าจุดแข็งหรือจุดเด่นของการทำงานเครือข่ายคือ การที่สมาชิกส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการเข้ามามีส่วนในกิจกรรมด้วยความพร้อมเพรียงกัน รองลงมาเป็นเรื่องของการทำงานเป็นทีมและการประสานที่ดีของคณะกรรมการ ประธานและคณะกรรมการต้องมีความตั้งใจจริง เสียสละและมีความคล่องตัว บุคลากรมีความรู้และประสบการณ์ และการทำงานต้องมีความโปร่งใส

การพัฒนาการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวในจังหวัดอุตรดิตถ์ต้องอาศัยระยะเวลาเพื่อพัฒนาทั้งกิจกรรม การมีส่วนร่วม เป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน การมีทีมงานที่ดี จึงสามารถพัฒนาทั้งเครือข่ายและแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละวัด อีกทั้งการสนับสนุนด้านงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงที่พัก โรงแรม ร้านอาหาร การบริการด้านอื่น ๆ อีก เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวของจังหวัดให้ทัดเทียมกับจังหวัดอื่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1) ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทุกรูปแบบ เช่น การสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การสนับสนุนโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การจัดโครงการอบรมพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่เป็นแบบแผนของชุมชน สามารถต่อยอดงานพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน

2) ภาครัฐ สำนักงานจังหวัดควรมีการวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนามากขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาครบวงจร สอดคล้องกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม เช่น การจัดกิจกรรมลานวัฒนธรรม “นวัตวิถี” ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ รวมถึงแสดงให้เห็นเอกลักษณ์ความงามทางวัฒนธรรมทางพุทธศาสนาในแต่ละท้องถิ่น

3) ภาครัฐ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยควรมีการวางแผนงานด้านการประชาสัมพันธ์ โดยเพิ่มการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการวางแผนงานด้านการตลาดแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใหม่ เพื่อให้กลุ่มนักท่องเที่ยวได้รับทราบ และขยายผลสู่กลุ่มนักท่องเที่ยวในระดับประเทศและระดับโลกได้

ข้อเสนอแนะในระดับวัดและชุมชน

1) วัดควรมีการจัดทำแผนงานพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และควรมีการกำหนดรูปแบบการดำเนินงานทุกด้าน เช่น การประชาสัมพันธ์ การสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว รวมถึงการสร้างกลไกระบบบริหารจัดการที่ดี

2) ชุมชน ประชาชน ผู้นำชุมชนควรเป็นผู้ขับเคลื่อนการดำเนินงานพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีการส่งเสริมกิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน และกำหนดหน้าที่ของประชาชนในชุมชนเพื่อให้รับทราบแนวทางการปฏิบัติตน และขับเคลื่อนงานพัฒนาท่องเที่ยวในชุมชนได้

3) ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ ควรมีการดึงกลุ่มผู้ประกอบการรายใหญ่และรายเล็กในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน เพราะผลิตภัณฑ์ด้านการบริการ และสินค้าของฝากของที่ระลึกจะแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์และดึงดูดใจนักท่องเที่ยว รวมทั้งกลุ่มผู้ประกอบการเอกชนคือกลุ่มผู้มีรายได้ขนาดใหญ่ ที่สามารถร่วมพัฒนาและขับเคลื่อนการขยายกิจการธุรกิจท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างแพร่หลายสู่ระดับประเทศและระดับโลก

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

- 1) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อหาแนวทางในการสร้างความยั่งยืนของชุมชน ซึ่งจะสามารถยกระดับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เติบโตได้และยั่งยืน
- 2) ควรมีการวิจัยรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่เชื่อมโยงกับสินค้าการเกษตร ร้านจำหน่ายของที่ระลึก โอท็อป สินค้าท้องถิ่นที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ในจังหวัดอุดรดิตถ์
- 3) ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์เชิงรุก รวมถึงการพัฒนาเว็บไซต์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดอุดรดิตถ์

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). *แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ*. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ปกรณ ปรียากร. (2538). *ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในการบริหารการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: สามเจริญพานิช.
- รลิกา อังกู. (2544). *ความพร้อมของวัดในเขตกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนาโดยผ่านการนำชมศิลปวัฒนธรรม*. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

LEARNING ACHIEVEMENT OF STUDENTS ACTING ON TRISIKKHA IN 3rd

CLASSED SECONDARY SCHOOL

พระมหาอานนท์ อานนโท (ศรีชาติ)

Phramaha Arnon Arando (Srichad)

ผุสดี จิระวัฒนกิจ

Pusadee Jirawatanakit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

Buddhaphanya Sri Thawarawadee Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail : arnonarnanto@gmail.com

บทคัดย่อ

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ หรือตัวชี้วัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 โดยยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และพัฒนาทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม ผู้สอนต้องพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ การออกแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศักยภาพและบริบทของผู้เรียน การใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย และการออกแบบวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และการนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

บทความนี้ต้องการชี้ให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม เรื่องการสวดมนต์แปลแผ่เมตตา การบริหารจัดการและเจริญปัญญา ผู้เขียนได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองและนำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาก่อนเรียน-หลังเรียนมาเปรียบเทียบกัน จากกลุ่มตัวอย่างเดียวกัน ซึ่งคะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การจัดกิจกรรมการเรียนรู้, ไตรสิกขา, ผลสัมฤทธิ์

Abstract

Learning management is an important process in applying the curriculum into practice to allow learners to be knowledgeable and have ability according to learning standards or key performance indicators of learners and desirable characteristics as specified in the Basic Education Core Curriculum 2008 which based on the principle that students are the most important according to the belief that everyone has the ability to learn and able to develop oneself and must seize the benefits to students. The learning management process must therefore encourage learners to develop naturally and to their full potential by realizing the differences between people and brain development, emphasizing the importance of both knowledge and morality. The teacher must try to select the learning process and learning design that is consistent with the potential and context of the learner by using a variety of educational media and the design, measurement and evaluation in order to develop learners to have quality in accordance with the learning standards of all 8 learning groups and leading to the development of important competencies of learners and desirable characteristics (Office of the Basic Education Commission Ministry of Education, 2009)

This article has an objective to state the achievement of grade 9 students receiving learning activities according to the Tri-Sika principle in the subject of Social Studies, Religion and Culture in the Subject of: Religion, Moral, Ethics, Prayer of Translated Compassionate Mental and Progressive Mind Management. The author organized self-learning activities and compared the results of pre-school-post-learning achievement from the same sample which the student's post-test scores were higher than before studying with statistical significance at the level of .05

Keywords : Learning Activity Management, Tri-Sika, Achievement

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ 1) มีคุณธรรม จริยธรรม และ ค่านิยมที่พึงประสงค์เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี

และมีทักษะชีวิต 3) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย 4) มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 5) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (สิริวรรณ ศรีพหล, 2548 : 54)

หลวงพ่อบุทธทาสภิกขุ (2554 : 209) ได้บรรยายว่า ศิล สมาธิ ปัญญา เป็นองค์ประกอบที่เป็นไปต่อเนื่องอาศัยกันโดยตลอดแยกจากกันไม่ได้ และจะผลักดันกันไปโดยจะตั้งต้นที่ใดก็ได้ เช่น มีปัญญาก็จะทำให้เรารู้จักรักษาจิต ทำให้มีสมาธิง่าย มีสมาธิก็จะทำให้มีปัญญาสูงขึ้น ปัญญาที่สูงขึ้นจะส่งผลให้ศีลบริสุทธิ์ขึ้นเป็นวงจรเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาที่ใช้ขบวนการฝึกด้วยหลักไตรสิกขาจะทำให้ผู้ที่กระทำอยู่มีปัญหาหลักหนีจากอบายมุข มีความนึกคิดเรียนรู้ได้เร็วไม่ช้าแต่ไปคิดเรื่องอื่นที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนตั้งใจจดจ่อกับการสอนของครูในรายวิชานั้น ๆ ทำให้เด็กสามารถพัฒนาได้มากกว่าเด็กที่ไม่ได้รับการฝึกเพราะในสังคมแต่ละที่ล้วนมีเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาสังคมเกิดขึ้นมากมาย ซึ่งเหตุการณ์เหล่านั้นเองที่เป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนออกไปรวมไปถึงสิ่งยั่วยุต่าง ๆ ที่ทำให้เด็กขาดสมาธิในการเรียนและเด็กไม่สามารถพัฒนาอย่างเต็มกำลัง

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีจุดหมายเพื่อนำแนวทางไตรสิกขา ซึ่งประกอบด้วยศีล สมาธิ และปัญญา มาจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคมการปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นมีความอดทนอดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรมสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้เขียนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ตามหลักไตรสิกขาที่อาศัยหลักการ 3 อย่างคือ ศิล สมาธิและปัญญา ให้นักเรียนรู้จักการบริหารจิตและเจริญปัญญา ฝึกจิตให้มีสมาธิและรู้จักการเจริญปัญญา มีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต มีการเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความประพฤติถูกต้อง ใฝ่เรียนรู้ รู้จักการใช้หลักเหตุผลในการดำเนินชีวิต และสามารถนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้สืบต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้เขียนบทความนี้ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาตำรา แนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการ วิธีการ รูปแบบการประเมิน ในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ด้วย

กระบวนการปฏิบัติและหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพ ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ตามหลักไตรสิกขา วิธีการเขียนแผนจัดการเรียนรู้ และแผนจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้วยกระบวนการปฏิบัติเพื่อนำมาใช้ในการเก็บข้อมูล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการปฏิบัติที่ประกอบด้วย สารระสำคัญ มาตรฐาน ตัวชี้วัด จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดการประเมินผล กิจกรรมเสนอแนะ บันทึกหลังการสอน นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเรียบร้อยแล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้และด้านเนื้อหา ตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม ปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำแผนการสอนที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมอีกครั้ง หลังจากนั้นจึงได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการลงพื้นที่ ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1) การติดต่อและประสานงานผู้อำนวยการ โรงเรียนทวีวัฒนา แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร เพื่อนำเครื่องมือเข้าไปทำการเก็บข้อมูลกับกลุ่มประชากรเป้าหมาย

2) การนำเครื่องมือ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยการใช้แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ให้ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จากผู้เรียนจำนวน 20 คน และได้รับคืนครบตามจำนวน

3) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยใช้ T-test

ผลการวิจัย

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที่ (t-test) ของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทวีวัฒนา แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที่ (t-test)

กลุ่มทดลอง	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t-test
ก่อนเรียน	19.8	3.46	9.32
หลังเรียน	28.3	1.97	

จากตารางพบว่า ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ในสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทวิวัฒนา แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร มีค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 28.3 สูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 19.8 และเมื่อทดสอบค่าที (t-test) พบว่า t เท่ากับ 9.3 สูงกว่า $t(38, 0.05) = 2.10$ มีค่านัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 005

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทวิวัฒนา แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร เป็นกระบวนการที่เรียนรู้เป็นไปในลักษณะของการบูรณาการ การอาศัยซึ่งกันและกัน ที่ประกอบด้วยศีล สมาธิ ปัญญา ที่สร้างและพัฒนาขึ้นเป็นคู่มือการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขาอย่างเป็นขั้นตอน อาศัยหลักการและทฤษฎีการสอนตามหลักไตรสิกขาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการปฏิบัติฝึกหัดอบรมด้วยหลักของศีล สมาธิ ปัญญา ทั้ง 3 อย่างนี้อาศัยกันและกัน เพราะศีล เป็นการเรียนรู้ด้านพฤติกรรมหรือการเรียนรู้ทักษะการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้ออาทร พร้อมทั้งจะให้กำลังใจและให้อภัยแก่กัน การสำรวจระวังทั้งทางคำพูดและการกระทำการยอมรับสำนึกผิด ก่อให้เกิดพัฒนาการทางด้านพฤติกรรมไม่ให้เกิดเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น สมาธิเป็นการเรียนรู้ทางด้านจิตใจ มีความมุ่งมั่นตั้งใจ ความขยันหมั่นเพียรไม่ทอดทิ้ง มีความอดทน ต่อภาระงาน ต่อคนและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เข้ามาหรือทำให้เกิดคุณธรรมในจิตใจ อันนำไปสู่ภาวะความสุขสดชื่น แจ่มใสผ่องใสในจิตใจ ตั้งมั่นเป็นสมาธิ ปัญญา เป็นการเรียนรู้ที่มาจากกระบวนการสังเกต สำรวจ การคิดการพิจารณาไตร่ตรองการตัดสินใจอย่างเป็นเหตุเป็นผลเป็นระบบ เกิดการคิดสร้างสรรค์ชิ้นงาน

การจดบันทึกให้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การคิดวิเคราะห์ประมวลผล สามารถนำเสนอถ่ายทอดได้ทั้งแบบกลุ่มและรายบุคคล เกิดประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย นอกจากนี้ได้สอดคล้องกับผลการวิจัยของบุญเลิศ จีระภัทร์ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ในการพัฒนาผู้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นการศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อพัฒนาผู้เรียนในการเรียนรู้สาระคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนกลุ่มสาระคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นการศึกษาเชิงทดลองกับประชากรนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเต็มรักศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ระยะเวลาการวิจัยระหว่าง เดือนตุลาคม 2556 ถึงเดือนกันยายน 2557 การดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา มีการปรับปรุงทั้งปรโตไธสะ ทั้งแบบฝึก ตัวอย่างกิจกรรมการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียน โดยห้องที่ 1 มีการปรับปรุงเล็กน้อย และห้องที่ 2 มีการปรับปรุงมาก ทำให้ผู้เรียนมีระเบียบวินัย ความตั้งใจเรียน และความรับผิดชอบดี

ขึ้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระคณิตศาสตร์ของผู้เรียนห้องที่ 1 และห้องที่ 2 ดีขึ้น โดยผู้เรียนห้องที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นมากกว่าห้องที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา พบว่า หลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้วเมื่อนำผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาก่อนและหลังเรียนมาเปรียบเทียบกัน ซึ่งคะแนนการทำแบบทดสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ ทักษะ ได้คิดและลงมือปฏิบัติทำกิจกรรม โดยนักเรียนนำความพร้อมจากขั้นศีลด้วยการควบคุมสติให้ระลึกรู้ และมีใจจดจ่ออยู่กับการปฏิบัติกิจกรรมโดยไม่สนใจสิ่งรบกวนทั้งภายในและภายนอก จนนักเรียนทำกิจกรรมฝึกทักษะด้วยความรู้ความเข้าใจ ตามความเข้าใจในกฎเกณฑ์ และความมุ่งหมายของสิ่งที่เกี่ยวข้อง ทำโดยมีการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา พบว่า หลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้วเมื่อนำผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาก่อนและหลังเรียนมาเปรียบเทียบกัน ซึ่งคะแนนการทำแบบทดสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ ทักษะ ได้คิดและลงมือปฏิบัติทำกิจกรรม โดยนักเรียนนำความพร้อมจากขั้นศีล ด้วยการควบคุมสติให้ระลึกรู้ และมีใจจดจ่ออยู่กับการปฏิบัติกิจกรรม โดยไม่สนใจสิ่งรบกวนทั้งภายในและภายนอก จนนักเรียนทำกิจกรรมฝึกทักษะด้วยความรู้ความเข้าใจ ตามความเข้าใจในกฎเกณฑ์ และความมุ่งหมายของสิ่งที่เกี่ยวข้อง ทำโดยมีการคิดพิจารณา ไตร่ตรองอย่างรอบคอบสอดคล้องกับแนวคิดของปุณณวัช ทัฬหวัช (2554) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องกฎหมายอาญาน่ารู้และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา ผลการวิจัยพบว่า ผลการเรียนรู้เรื่องกฎหมายอาญาน่ารู้ หลังเรียนด้วยการเรียนรู้แบบไตรสิกขาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังจากที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาอยู่ในระดับสูง ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

ข้อเสนอแนะ

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทิววัฒนา แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีพฤติกรรม มีทักษะ เจตคติอยู่ในระดับที่ดี สะท้อนให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาที่เรียนรู้มีความสอดคล้องกับเนื้อหา ครอบคลุมเนื้อหา ผลการเรียนรู้ พฤติกรรมการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ มีเวลาเรียนที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง จัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ เข้าใจง่าย ทำให้นักเรียนมีการพัฒนาทางด้านร่างกายจิตใจและสติปัญญาเป็นอย่างดี

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เป็นกระบวนการที่เรียนรู้เป็นไปในลักษณะของการบูรณาการที่ประกอบด้วยศีล สมาธิ ปัญญา ทั้ง 3 อย่างนี้อาศัยกันและกัน ทำให้เกิดความสัมพันธ์การเรียนรู้ โดยศีล คือ ตัวกำหนดกฎเกณฑ์กฎระเบียบในห้องเรียนทำให้บรรยากาศในห้องเรียนเกิดความน่าสนใจและใฝ่เรียนรู้ สมาธิ เป็นตัวกำหนดให้นักเรียน เกิดความตั้งใจ ตั้งมั่นในการร่วมกระบวนการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนจัดกิจกรรมนั้น ๆ ส่วนปัญญาเมื่อนักเรียนมีศีลและสมาธิในห้องเรียน ผลที่ตามมาคือประสิทธิผลในการเรียนหรือตัวปัญญานั้นเอง

ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น
- 2) ควรนำผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาไปเปรียบเทียบกับผลสัมฤทธิ์กับกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อื่นที่ไม่ได้ใช้หลักไตรสิกขาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 3) ควรสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- บุญเลิศ จีรภัทร์. (2559). การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผู้เรียนในการเรียนรู้สาระคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 12 (2).
- ปุลณวัช ทพัธวัช. (2554). *การพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง กฎหมายอาญาน่ารู้ และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา*. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร*.
- พุทธทาสภิกขุ. (2554). *จิตภาวนาเพื่อพัฒนาสมาธิ*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.

สิริวรรณ ศรีพหล. (2559). การพัฒนาจิตสำนึกของความเป็นพลโลกสำหรับเยาวชนตามแนวพุทธ.

วารสารวิชาการ. ม.ป.พ.

สุวิทย์ มูลคำ. (2559). การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด. กรุงเทพมหานคร: อี เค บั๊คส์.

สำนวนไทย : การรับรู้และความเข้าใจของสังคมไทยในปัจจุบัน

THAI IDIOMS : AWARENESS AND UNDERSTANDING

IN CURRENT THAI SOCIETY

ฐาปกรณ์ อ่วมสทธิย์

Thapakorn Uamsathit

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

E-mail : Thapakonuamsathit@gmail.com

บทคัดย่อ

สำนวนไทยเป็นความรู้และแนวคิดอันทรงคุณค่าของคนรุ่นก่อนที่ถ่ายทอดมาถึงปัจจุบัน แต่หลายสำนวนคนส่วนใหญ่ในปัจจุบันไม่รู้จัก และไม่เข้าใจความหมายของคำที่ปรากฏในสำนวน ไม่เข้าใจความหมายและที่มาของสำนวน ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาความเข้าใจในสำนวนไทยของคนทั่วไป โดยใช้แบบสอบถามเรื่องความเข้าใจในสำนวนไทย ซึ่งมีสำนวนที่ได้คัดเลือกมา 152 สำนวน ใช้สอบถามนักศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 100 คน

ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามากกว่าร้อยละ 70 ไม่เข้าใจความหมายของคำในสำนวน 40 สำนวน ไม่เข้าใจความหมายของสำนวน 52 สำนวน ไม่เข้าใจถึงที่มาของสำนวน 63 สำนวน และไม่เคยได้ยินหรือพบเห็นนั้นมาก่อน 60 สำนวน โดยสาเหตุหลักพบว่าสำนวนดังกล่าวไม่ได้มีการใช้กันโดยทั่วไป ในปัจจุบัน เพราะคนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจความหมายของคำและสำนวน และที่สำคัญคำและสำนวนดังกล่าวไม่สอดคล้องกับบริบทในสังคมปัจจุบัน อย่างไรก็ตามเพื่อไม่ให้สำนวนดังกล่าวลบล้างหายไป เราควรอนุรักษ์และเผยแพร่ให้คนรุ่นหลังได้ทราบและเข้าใจสืบต่อไป

คำสำคัญ : สำนวนไทย, การรับรู้และความเข้าใจ, สังคมไทย

Abstract

Thai idioms are derived basically from valuable knowledge and concepts of the older generations, and they have been being propagated for a long time until now. However, most people do not understand the meaning of the words found in most Thai idioms, and they even do not understand the meaning and the origins of those idioms. I was then interested in doing research on the understanding of Thai idioms among the

public. This research was carried by letting the sampling group of 100 students fill in questionnaires of 152 Thai idioms each.

The findings revealed that more than 70 percent of the participating students do not understand the word meaning exploited in 40 idioms. Moreover, they do not understand the meaning of 52 idioms, and they do not know the origins of 63 idioms. Surprisingly, there are 60 idioms that the participants have never either heard of or ever encountered. This is due to the fact that nowadays those idioms are not regularly used since most people do not understand the meaning of the words and the idioms themselves. More importantly, both idiomatic lexis and idioms themselves do not fit well within the society at present. To preserve the Thai idioms not to disappear for the next Thai generations; therefore, everyone should exploit them in our daily conservations.

Keywords : Thai idioms, Awareness and Understanding, Thai Society

บทนำ

สำนวนเกิดจากประสบการณ์รุ่นก่อน ๆ ซึ่งสังเกตเห็นความจริงจากสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน แล้วหยิบยกเอาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นมาพูดเปรียบให้เห็นถึงความจริงหรือความเป็นไปที่เกิดขึ้น (บุญสิริ สุวรรณเพ็ชร, 2546 : 8) สำหรับสำนวนไทยนั้นมีมาตั้งแต่โบราณกาลและเป็นมรดกทางภาษาที่ตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน ดังที่ ประเทือง คล้ายสุบรรณ (2529 : 6) กล่าวไว้ว่า “สำนวนไทยมีอยู่ในภาษาพูดตั้งแต่ก่อนภาษาเขียน ในสมัยสุโขทัยเมื่อเรามีภาษาเขียนจารึกเป็นหลักฐาน ข้อความในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมีสำนวนไทยปรากฏเป็นหลักฐานอยู่ เช่น เจ็บท้องข้องใจ หมายถึง มีเรื่องเดือดร้อน ไพร่ฟ้าหน้าใส หมายถึง ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข พ่อเชื่อเลื้อยคำ หมายถึง ทรัพย์สินสมบัติ เป็นต้น” จากข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าสำนวนไทยมีมาเนิ่นนานก่อนที่จะมีภาษาเขียน เพราะการที่ศิลาจารึกหลักที่ 1 อันเป็นหลักฐานชิ้นแรกในประวัติศาสตร์ที่บันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยภาษาเขียนและยังปรากฏสำนวนไทยอีกด้วย ฉะนั้นสำนวนไทยย่อมมีอยู่ในภาษาพูดอยู่แล้ว

สำนวนไทยเป็นคำกล่าวหรือถ้อยคำคมคายสั้น ๆ ที่ผูกเข้าเป็นประโยคหรือวลี (กลุ่มคำ) มีความหมายกระชับรัดกุม (วรวรรณ คงมานุสรณ์, 2545 : 7) แต่มีความหมายโดยนัย มีชั้นเชิง ต้องแปลความจึงจะเข้าใจถึงความหมายที่ชัดเจน ซึ่งเป็นศิลปะในการใช้ภาษาอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้ฟังได้ขบคิดอันเป็นกลวิธีในการสั่งสอนหรือบอกเล่าสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างแยบยล เพราะการที่ทำให้ผู้ฟังขบคิดได้เองนั้นจะทำให้จดจำได้ดีกว่าการสั่งสอนหรือบอกเล่าด้วยถ้อยคำที่มีความหมายโดยตรง นอกจากนี้สำนวนไทย

ยังสะท้อนให้เห็นองค์ประกอบสำคัญต่าง ๆ ของการอยู่ร่วมกันในสังคม เช่น ค่านิยม ความเชื่อ การทำมาหากิน การศึกษา เป็นต้น ฉะนั้นสำนวนไทยจึงเป็นเครื่องมือในการสื่อสารที่ทรงคุณค่ายิ่ง

สำนวนไทยมีมากมายหลายสำนวน บางสำนวนก็คุ้นหูเป็นที่รู้จักและเข้าใจของคนส่วนใหญ่ แต่บางสำนวนก็ไม่ใช่ที่รู้จักและไม่เป็นที่เข้าใจของคนทั่วไป จึงน่าสนใจที่จะศึกษาพิจารณาว่า สำนวนไทยดังกล่าวนั้น คือสำนวนใดบ้าง มีลักษณะเป็นแบบใด และไม่เข้าใจในประเด็นใด เช่น ไม่เข้าใจความหมายของคำที่อยู่ในสำนวน ไม่เข้าใจความหมายของสำนวน ไม่เข้าใจที่มาของสำนวน หรือไม่เคยพบเห็นได้ยินสำนวนนั้นมาก่อน และควรใช้วิธีการใดที่จะอนุรักษ์และเผยแพร่สำนวนไทยดังกล่าวซึ่งเป็นวัฒนธรรมทางภาษาอันทรงคุณค่าของไทยให้สืบทอดไม่สูญหายไป ฉะนั้นผู้เขียนจึงศึกษาสำนวนไทยซึ่งไม่เป็นที่รู้จักหรือเข้าใจโดยทั่วไป ทั้งด้านความหมายของคำ ความหมายของสำนวน และที่มาของสำนวน

วัตถุประสงค์การศึกษา

เพื่อศึกษาการรับรู้และความเข้าใจในสำนวนไทยของสังคมไทยในปัจจุบัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การรับรู้ หมายถึง การตระหนักรู้ถึงว่าคำ วลี หรือประโยคนั้น ๆ เป็นสำนวนไทย

ความเข้าใจ หมายถึง ความเข้าใจในความหมายของคำ เข้าใจที่มาของสำนวน และเข้าใจถึงความหมายของสำนวน

วิธีการศึกษา

ผู้เขียนได้ศึกษาวิเคราะห์สำนวนที่ทันสมัยในประเด็นต่าง ๆ ข้างต้นด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. คัดเลือกสำนวนไทยทั้งสิ้น 152 สำนวน โดยคัดเลือกจากเกณฑ์ต่อไปนี้

1.1 ในสำนวนมีคำโบราณ คำทันสมัย คำภาษาถิ่น หรือคำศัพท์เฉพาะกลุ่ม

1.2 สำนวนไม่บ่งบอกถึงวิถี ค่านิยม หรือวัฒนธรรมในปัจจุบัน

1.3 ไม่สามารถคาดเดาหรือตีความจากสำนวนได้

2. จัดทำแบบสอบถามเรื่องความเข้าใจในสำนวนไทย โดยมีประเด็นในแบบสอบถาม 4 ประเด็น ได้แก่ ความหมายของคำในสำนวน ความหมายของสำนวน ที่มาของสำนวน และเคยพบสำนวนนี้หรือไม่

3. ใช้แบบสอบถามดังกล่าวสอบถามนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี จำนวนทั้งสิ้น 100 คน

4. วิเคราะห์แบบสอบถาม โดยถ้ามีนักศึกษาเลือกประเด็นในสำนวนใดร้อยละ 70 ขึ้นไปถือว่าประเด็นนั้นเป็นประเด็นที่คนทั่วไปไม่รู้จักหรือไม่เข้าใจ

5. สรุป อภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษา

จากการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามเรื่องความเข้าใจในสำนวนไทย ซึ่งมีสำนวนที่ไม่ค่อยปรากฏใช้ในปัจจุบันทั้งสิ้นจำนวน 152 สำนวน มีนักศึกษาไม่เข้าใจและไม่เคยพบสำนวนดังกล่าวจำนวนร้อยละ 70 จากนักศึกษา 100 คน โดยจำแนกประเด็นได้ดังต่อไปนี้

1. ไม่เข้าใจความหมายของคำที่อยู่ในสำนวนไทย นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่เข้าใจความหมายของคำเนื่องจากเป็นคำภาษาโบราณ เป็นคำศัพท์ในวรรณคดี เป็นคำภาษาถิ่น เป็นคำที่ใช้เฉพาะกลุ่ม และอาจเป็นเพราะนักศึกษาเองไม่ได้ใช้คำศัพท์ดังกล่าวในการสื่อสาร โดยมีสำนวนที่นักศึกษาไม่เข้าใจความหมายของคำทั้งหมด 40 สำนวน ซึ่งผู้เขียนจะยกตัวอย่างบางสำนวนที่น่าสนใจดังต่อไปนี้ พร้อมอธิบายความหมายของคำตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เป็นหลัก

ขี้หมูรา ขี้หมาแห้ง

คำที่นักศึกษาไม่เข้าใจความหมาย คือคำว่า รา ซึ่งมีหลายความหมาย แต่สำหรับในสำนวนนี้หมายถึง น้อยลงหรืออ่อนลง ฉะนั้น ขี้หมูรา หมายถึง ขี้หมูที่ค่อย ๆ ลดน้อยลงหรือค่อย ๆ จางลงไป

ตักน้ำใส่กะโหลก ชะโงกดูเงา

คำที่นักศึกษาไม่เข้าใจความหมายหรือเข้าใจคลาดเคลื่อน คือคำว่า กะโหลก โดยเข้าใจว่า กะโหลก หมายถึง กระจกที่หุ้มมันสมอง แต่คำว่ากะโหลกในที่นี้หมายถึง ส่วนแข็งที่หุ้มเนื้อมะพร้าวหรือตาล หรือภาชนะที่ทำจากส่วนดังกล่าวก็เรียกว่ากะโหลกเช่นกัน

เข้าถือน้อย่าลิมพร้า

คำที่นักศึกษาไม่เข้าใจความหมาย หรือคิดว่าลึกลับในความหมาย คือคำว่า ถือน ซึ่งถือนในที่นี้มีความหมายว่า ป่า เข้าถือน้อย่าลิมพร้า จึงมีความหมายตรงกับ เข้าป่าอย่าลิมพร้า

ต่อหน้ามะพลับ ลับหลังตะโก

นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่เข้าใจคำว่า มะพลับ ที่ปรากฏในสำนวนนี้ ซึ่งในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 อธิบายคำว่า มะพลับ คือ ชื่อไม้ต้นชนิดหนึ่ง คล้ายตะโก ผลกินได้

ตะเภาเดียวกัน

คำที่นักศึกษาไม่เข้าใจความหมายในสำนวนนี้คือคำว่า ตะเภา ซึ่งมีหลายความหมาย แต่ในที่นี้หมายถึง ชื่อเรือเดินทะเลชนิดหนึ่งแบบจีน ใช้แล่นด้วยใบ, สะเภา หรือ สำเภา ก็เรียก

นกไร้ไม้ทอด

คำที่นักศึกษาไม่เข้าใจหรือสับสนความหมายในสำนวนนี้คือคำว่า โทด โดยนักศึกษาส่วนใหญ่เข้าใจว่า โทด หมายถึง ชั่วร้าย ดุร้าย แต่ในที่นี้ โทด เป็นคำโบราณ มีความหมายว่า ไร้หรือไม่มี

บ้านแตกสาแหรกขาด

นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่เข้าใจความหมายของคำว่า สาแหรก ซึ่งในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 อธิบายคำว่า สาแหรก คือ เครื่องใส่ของสำหรับหิ้วหรือหาบเป็นต้นปรกติทำด้วยหวาย มี 4 สาย ตอนบนทำเป็นหูสำหรับหิ้วหรือสอดไม้คาน ตอนล่างขัดกันเป็นสี่เหลี่ยมสำหรับวาง กระจาดเป็นต้น โดยบางตำรา (ฝ่ายวิชาการภาษาไทย, 2560 : 125) ก็ให้ความหมายโดยนัยว่า “สาแหรก หมายถึง เครื่องญาติหรือญาติที่สืบสายกันเป็นชั้น ๆ ” ฉะนั้นกล่าวได้ว่า สาแหรกในสำนวนนี้ใช้ความหมายโดยนัยที่หมายถึง เครื่องญาติ โดยเปรียบเครือญาติวงศ์ตระกูลเป็นดังสาแหรกที่มีลักษณะเป็นเส้นสายทักทอโยงใยสัมพันธ์กันอยู่

เบี้ยบายรายทาง

คำที่นักศึกษาไม่เข้าใจในสำนวนนี้คือคำว่า บ่าย ซึ่งมีความหมายว่า บ่าย ทำให้ติดเฉพาะที่ใดที่หนึ่ง หรือท้ออย่างหยาบ ๆ ไม่ต้องการประณีตบรรจง โดยในที่นี้ความหมายของคำว่า บ่ายในสำนวนอาจไม่ตรงตามบริบทที่จะสื่อ แต่ก็เข้าใจได้ว่า บ่าย คือการใช้สิ่งที่มีอยู่ไปไม่มาก ใช้ไปเพียงน้อยนิด

แบไต๋

คำที่นักศึกษาไม่เข้าใจคือคำว่า ไต๋ โดยในสำนวนนี้มีความหมายว่า ไฟตัวสำคัญซึ่งปิดไว้ไม่ให้คู่แข่งรู้ ซึ่งเป็นคำที่ยืมมาจากภาษาจีน ฉะนั้น แบไต๋ คือ แบหรือเปิดให้เห็นไฟตัวสำคัญ

ผีซ้าด้าพลอย

คำที่นักศึกษาไม่เข้าใจความหมาย คือคำว่า ด้า โดยในสำนวนนี้คำว่า ด้า หมายถึง ผีบ้านเรือนหรือผีบรรพบุรุษ (ไทขาว ผีดำ ว่า วิญญาณของบรรพบุรุษทางพ่อหรือวิญญาณของพ่อแม่) ฉะนั้นสำนวนผีซ้าด้าพลอย แปลได้ว่า ผีอื่น ๆ มาซ้าเติม ผีบ้านผีเรือนหรือผีบรรพบุรุษของตนนั้นยังมาพลอยซ้าอีก

เส้นยาแดงผ่าแปด

นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่เข้าใจและสับสนคำว่า เส้นยาแดง และวลีที่ว่า ผ่าแปด โดย วิกิพีเดียพจนานุกรม (2560) คำว่าเส้นยาแดงนั้นหมายถึง เส้นยาสูบจีนซึ่งมีสีแดงจึงเรียกกันว่า "ยาแดง" ส่วนวลีที่ว่า "ผ่าแปด" มีที่มาจากกระบวนการทำยาแดงซึ่งผ่าให้เส้นเล็ก ผ่าครั้งแรกออกเป็นสองเส้น ครั้งที่สองสี่เส้น และครั้งที่สามแปดเส้น เส้นยาแดงจึงเล็กมาก

หัวมังกุท้ายมังกร

นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่เข้าใจความหมายของคำว่า มังกุ โดย ขุนวิจิตรมาตรา หรือ สง่า กาญจนาคพันธุ์ (2541 : 627) อธิบายว่า “คำว่า “มังกุ” พบได้ในหนังสือเก่าแปลว่า “เรือต่อชนิดหนึ่งเป็นรูปยาว กับแปลว่า ชื่อสัตว์ชนิดหนึ่ง ไม่บอกว่ารูปร่างอย่างไร สันนิษฐานตามนี้ ทำให้เข้าใจได้ว่า

เรือมังกุนี้คงจะมีหัวเป็นรูปสัตว์” จากความดังกล่าวสรุปได้ว่า มังกุ คือสัตว์ในเทพนิยายชนิดหนึ่ง เช่นเดียวกับมังกร แต่มีลักษณะที่แตกต่างจากมังกร

หากินตามชายเฟื้อย

คำที่นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่เข้าใจความหมายในสำนวนนี้คือคำว่า เฟื้อยและชายเฟื้อย ซึ่งสองคำนี้มีความหมายเหมือนกัน คือ ริมน้ำที่มีหญ้ารก ๆ หรือมีไม้ น้ำปกคลุม

อาบเหงื่อต่างน้ำ

นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่เข้าใจและสับสนในความหมายของคำว่า ต่าง โดยเข้าใจว่า ต่าง หมายถึง ต่างต่าง ไม่เหมือนกัน ซึ่งคำว่าต่างนั้นมีหลายความหมายแต่ในสำนวนนี้นั้นคำว่า ต่าง ที่เป็นคำวิเศษ แปลว่า แทน ฉะนั้นสำนวน อาบเหงื่อต่างน้ำ คือ อาบเหงื่อแทนน้ำ

เอาไม้สั้นไปรันซี่

คำที่นักศึกษาไม่เข้าใจความหมายในสำนวนนี้คือคำว่า รัน โดยคำว่า รัน เป็นคำกริยา แปลว่า ตี เช่น ปรากฏในคำสอนว่า ตีรันฟันแทง

2. ไม่เข้าใจความหมายของสำนวน นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่เข้าใจความหมายของสำนวน สาเหตุอาจเกิดจากความ ไม่เข้าใจความหมายของคำบางคำที่อยู่ในสำนวนนั้นซึ่งสืบเนื่องมาจากปัญหา ข้อที่ 1 และไม่เข้าใจสภาพเหตุการณ์หรือสิ่งแวดล้อมของยุคสมัยและสถานที่ที่ปรากฏในสำนวน หรือไม่ทราบบริบทของคำที่นำมาเปรียบ นอกจากนั้นการที่ไม่ทราบถึงที่มาของสำนวนดังกล่าวก็อาจทำให้ไม่เข้าใจถึงความหมายได้เช่นกัน โดยนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่เข้าใจความหมายของสำนวนไทยทั้งสิ้น 52 สำนวน ซึ่งผู้เขียนจะยกตัวอย่างบางสำนวนที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

กระดั่งกาลนไฟ

กระดั่งกาลนไฟ หมายถึง ผู้หญิงที่เคยแต่งงานหรือผ่านผู้ชายมาแล้ว ย่อมรู้จักปรนนิบัติเอาใจผู้ชาย ได้ดีกว่าหญิงที่ยังไม่เคยแต่งงาน โดยในสำนวนนี้นักศึกษาอาจไม่เข้าใจว่ากระดั่งงาคืออะไร หรือเข้าใจว่ากระดั่งงาคือดอกไม้ชนิดหนึ่ง แต่ไม่ทราบว่าเมื่อนำไปลนไฟแล้วจะมีกลิ่นหอมเย้ายวนผู้ที่ได้กลิ่น เปรียบดอกไม้กระดั่งงาที่ถูกไฟซึ่งผ่านความร้อนมาแล้ว เป็นดั่งผู้หญิงที่เคยผ่านผู้ชายมาก่อนนั่นเอง

ตลาดหน้าคูก

ตลาดหน้าคูก หมายถึง ตลาดหรือร้านค้าที่ถือโอกาสขายสินค้าหรือบริการโดยโก่งราคาแพงกว่าปรกติและผู้ซื้อจำเป็นต้องซื้อ เช่น ตลาดในหมู่บ้านเราเป็นตลาดหน้าคูก ฉนั้นไม่ไปซื้อของที่นั่นหรอก ไปซื้อในเมืองดีกว่า โดยนักศึกษาอาจไม่ทราบที่มาของสำนวนจึงทำให้ไม่เข้าใจความหมาย

ต่อหน้ามะพลับ ลับหลังตะโก

นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่เข้าใจความหมายของสำนวนนี้ เนื่องจากไม่ทราบความหมายของคำว่า มะพลับ ซึ่งได้ชี้แจงไว้ข้างต้นแล้ว โดยสำนวนนี้มีความหมายว่า พูดลับกลอก ต่อหน้าพูดอย่าง ลับหลังพูดอีกอย่าง โดยขุนวิจิตรมาตรา หรือ สง่า กาญจนาคพันธุ์ (2541 : 204) อธิบายว่า “สำนวนนี้เอา

ชื่อต้นไม้อีกสองมาเทียบทางเสียงคือ “มะพลับ” เามาเทียบกับเสียง “รับ” ส่วน “ตะโก” เอาคำ “โก” มาเทียบเท่ากับคำว่า “โกหก” ต่อหน้ามะพลับ หมายความว่า ต่อหน้าก็ “รับ” คือรับว่าเป็นอย่างนั้น อย่างนี้ ลับหลังตะโก หมายความว่า พอลับหลังก็โกหก ไม่ทำตามที่รับไว้”

ตีท้ายน้ำ

ตีท้ายน้ำ หมายถึง เข้าทำในตอนหลังหรือในระยะหลัง เช่น ตอนแรกก็คิดว่าแมนยูจะแพ้ เสียแล้ว แต่ก็สามารถตีท้ายน้ำจนกลับมาชนะลิเวอร์พูลได้ โดยสำนวนนี้สื่อได้หลายความหมายนักศึกษาไม่สามารถคาดเดาตีความได้ถูกต้องชัดเจน

ปล้ำผีลุกปลุกผีนั่ง

ปล้ำผีลุกปลุกผีนั่ง หมายถึง พยายามทำให้มีเรื่องราวเกิดขึ้นมา เช่น นักข่าวพยายามปล้ำผีลุกปลุกผีนั่ง สร้างเรื่องให้นักการเมืองต่างพรรคทะเลาะกัน โดยสำนวนนี้เกี่ยวกับพิธีกรรมที่ไม่สอดคล้องกับสังคมในสมัยปัจจุบัน นักศึกษาจึงตีความหมายของสำนวนนี้ได้ลำบาก

พอก้าวขาใกล้โรง

พอก้าวขาใกล้โรง หมายถึง ชักช้าจนทำให้เสียการ จากการสอบถามนักศึกษาบางคน พอทราบว่านักศึกษาเข้าใจความหมายของสำนวนนี้คลาดเคลื่อน โดยเข้าใจความหมายว่าเป็นการกระทำการใด ๆ ที่ไม่วางแผนเสียก่อน ประมาทไม่รอบคอบ เสี่ยงต่อความเสียหาย

ลางเนื้อชอบลางยา

ลางเนื้อชอบลางยา หมายถึง ของสิ่งเดียวกัน ถูกกับคนหนึ่ง แต่ไม่ถูกกับอีกคนหนึ่ง หรือ คนหนึ่งชอบ แต่อีกคนไม่ชอบ โดยสาเหตุที่ทำให้นักศึกษาไม่เข้าใจความหมายน่าจะเป็นคำที่ปรากฏในสำนวน เช่น คำว่า ลาง ซึ่งหมายถึง บาง เนื้อ หมายถึง ร่างกาย ร่างเนื้อ ส่วน ยา หมายถึง ยารักษาโรค ความหมายโดยรวมคือ ยาบางชนิดใช้ได้ดีกับเนื้อหนังบางคน แต่บางชนิดก็ใช้ไม่ได้ผล

น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็นปลาตาย

นักศึกษาส่วนใหญ่เคยได้ยินได้พบสำนวนนี้มาก่อน แต่ไม่เข้าใจความหมายของสำนวน ซึ่งมีความหมายว่า คำพูดที่ตรงไปตรงมาแบบขวานผ่าซาก อาจไม่ถูกใจผู้ฟังแต่ไม่เป็นพิษเป็นภัย คำพูดที่ไพเราะอ่อนหวานซึ่งถูกใจผู้ฟัง อาจเป็นโทษเป็นภัยได้ โดยนักศึกษาส่วนใหญ่เข้าใจความหมายคลาดเคลื่อน ซึ่งเข้าใจว่าสำนวนนี้หมายถึง การมีปัญหที่ผ่านเข้ามาจะทำให้เรามีชีวิตอยู่ได้อย่างเข้มแข็ง ส่วนชีวิตที่ไม่เคยพบกับอุปสรรคปัญหาใด ๆ เลย จะทำให้อ่อนแอ

สายป่านยาว

สายป่านยาว หมายถึง เงินทุนมาก เช่น การทำธุรกิจกับองค์กรหลายภาคส่วนจำเป็นต้องมีสายป่านยาว ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่เข้าใจสำนวนนี้เนื่องจากในยุคปัจจุบันไม่นิยมเล่นว่าว นักศึกษาจึงไม่ทราบถึงลักษณะของสายป่านว่าวที่ยาวกว่าตัวว่าวเป็นเท้าตัวหรือหลายเท้าตัว

เสื่อกระดาษ

เสื่อกระดาษ หมายถึง องค์กรหรือบุคคลที่ดูเหมือนมีอำนาจมาก แต่ที่จริงกลับไม่มี เปรียบเหมือนเสื่อที่เป็นรูปภาพอยู่ในแผ่นกระดาษ เช่น เขาเป็นประธานบริษัทเสื่อกระดาษ โดยสำนวนนี้มีที่มาจากวลีจีน ซึ่งไม่ค่อยปรากฏให้เห็นบ่อยนัก นักศึกษาจึงไม่ค่อยเข้าใจความหมาย

โยนกลอง

โยนกลอง หมายถึง ปิดเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนหรือพาดพิงมาถึงตน ให้เป็นหน้าที่ของคนอื่นจัดการ ปฏิเสธหรือไม่รับรู้เรื่องที่เกิดขึ้นว่า เป็นเรื่องของคนอื่น ๆ ไม่ใช่หน้าที่ของตน สำนวนนี้ ขุนวิจิตรมาตรา (อ้างถึงใน สง่า กาญจนาคพันธ์, 2541 : 463) อธิบายไว้ว่า มาจากประเพณีตีกลองร้องฎีกาก็ได้ คือเมื่อราษฎรเข้าไปตีกลองร้องฎีกาไปพิจารณา เรื่องที่เกิดพิวพันเกี่ยวข้องไปหลายฝ่ายต่างฝ่ายต่างก็ว่าเป็นที่คนนั้นคนนั้น ตนไม่เกี่ยวข้องโยนกันไปโยนกันมา เรื่องเกิดจากตีกลองร้องฎีกา จึงเลยพูดกันเป็นสำนวนว่าโยนกลอง ซึ่งประเพณีดังกล่าวเป็นประเพณีในอดีตจึงทำให้นักศึกษาไม่เข้าใจถึงความหมายของสำนวนนี้ได้ชัดเจน

3. ไม่ทราบที่มาของสำนวน นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงที่มาของสำนวนไทย สาเหตุอาจเกิดจากไม่เข้าใจสภาพสังคมที่ในยุคสมัยที่สำนวนนั้นเกิดขึ้นมา โดยสำนวนมากมายหลายสำนวนมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ทำให้ไม่เข้าใจถึงที่มาของสำนวนดังกล่าว โดยนักศึกษากลุ่มที่ไม่เข้าใจที่มาของสำนวนไทยมีทั้งสิ้น 63 สำนวน ซึ่งผู้เขียนจะยกตัวอย่างบางสำนวนที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

ขมื่นกับปูน

สำนวน ขมื่นกับปูน มีที่มาก็คือ ปูนแดงที่กินคู่กับหมาก ทำจากปูนขาว เมื่อผสมกับน้ำขมื่น ซึ่งมีสีเหลือง จะเกิดปฏิกิริยาทำให้ปูนขาวเปลี่ยนเป็นสีแดง คนโบราณจึงนำมาเปรียบกับคนที่ไม่ถูกกัน เจอกันเป็นทะเลาะกันว่า เหมือนขมื่นกับปูน

ขึ้นคาน

ขึ้นคาน เป็นสำนวนที่มาจากเรือ โดยเรือที่ชำรุดเสียหายก็ต้องเอาขึ้นบกมาซ่อม การนำเรือขึ้นบกต้องทำให้รับเรียกว่า คาน เรืออยู่บนคานอย่างนี้เรียกว่า “ขึ้นคาน” และนอกจากเรือที่ชำรุดแล้วเรือที่ไม่ได้งานก็ต้องนำขึ้นคานไม่ปล่อยทิ้งแช่น้ำเอาไว้ การนำเรือขึ้นคานจึงกลายมาเป็นสำนวนโดยหมายถึงการเลิกจ้างอยู่โดดเดี่ยว เปรียบเหมือนผู้ที่ไร้คู่ครอง

คางเหลือง

สำนวน คางเหลือง มีที่มาก็คือ คนสมัยก่อนมักใช้หัวไพรซึ่งมีสีเหลือง ผนทาแก้อาการฟกช้ำ โดยเฉพาะบริเวณคางซึ่งถือเป็นจุดอันตราย คนที่ทำโพลที่คางจนคางเหลือง แสดงว่าอาการหนักมากจึงกลายเป็นสำนวนเปรียบคนที่ป่วยหรือบาดเจ็บเกือบตายว่า คางเหลือง

โคมลอย

ที่มาของสำนวน โคมลอย คือ สมัยก่อนหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษฉบับหนึ่งชื่อพันซ์ มีรูปโคมลอยอยู่ในหน้าแรก ในหนังสือมักมีเรื่องตลกแบบฝรั่ง ซึ่งคนไทยอ่านแล้วรู้สึกว่าจะไม่เข้ากับเรื่องและไม่เห็นว่าตลก เวลาใครพูดอะไรที่ไม่เข้าเรื่อง จึงมักโดนประชดว่า โคมลอย แต่ต่อมานำมาใช้หมายถึงเรื่องที่เหลวไหล ไม่มีมูล หรือไม่เป็นความจริง

จับคำถลำแดง

สำนวน จับคำถลำแดง มีที่มาคือ เมื่อสมัยก่อนมีการเล่นอย่างหนึ่ง เรียกว่า อีคำอีแดง เป็นทึบมีลั่นเป็นสีดากับสีแดง แล้วให้คนเลือกแทงดำหรือแดง การที่แทงดำแล้วออกแดง จึงเป็นที่มาของสำนวนนี้ โดยหมายถึงเจาะจงจะทำการใด ๆ แล้วพลาดจากที่ต้องการ กลายเป็นอีกอย่างหนึ่ง

โจ่งครึม

โจ่งครึม เป็นสำนวนที่มีที่มาจากเสียงตะโพน ที่ใช้ตีประกอบทำรำดูฉาย “รำดูฉาย” โดยการรำดูฉายเป็นการแสดงประเภทรำเดี่ยวเพื่ออวดฝีมือของตัวสำคัญในการแสดง โขน หรือละครในเรื่องหรือตอนนั้น ๆ เป็นการรำที่แสดงถึงความภาคภูมิใจเมื่อได้แต่งตัวหรือแปลงกายให้เหมือนกับตัวละครที่ต้องการจะเป็น (มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2553) ซึ่งจะได้ยินเป็นเสียง จ๊ะ โจ่ง จ๊ะ ถึง โจ่ง ถึง โดยสำนวน “โจ่งครึม” หมายถึง ทำอะไรอย่างเปิดเผยไปเกรงกลัวใคร

ซักแม่น้ำทั้งห้า

สำนวน ซักแม่น้ำทั้งห้า มีที่มาจากวรรณคดีเรื่องมหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์ที่ 8 คือ กัณฑ์กุมาร โดย ไพโรจน์ อยู่มณเฑียร (2540 : 17) ได้อธิบายไว้อย่างละเอียดว่า

“เรื่องราวในกัณฑ์ที่ 8 เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับชูชกที่ได้ไปทูลขอพระกุมารทั้งสอง จากพระเวสสันดร ชูชกนั้นฉลาดมีเล่ห์เหลี่ยมแพรวพราว ด้วยรู้ว่าการที่ตนจะไปขอลูกใครมานั้นไม่ใช่เรื่องง่ายเลย แม้ผู้นั้นจะมีใจเอื้อเฟื้อปานใดก็ตาม เพราะความเป็นพ่อเป็นแม่ ต้องมีความรักในตัวลูกเป็นธรรมดา เมื่อชูชกคิดได้ดังนี้ จึงหาวิธีพูดให้พระเวสสันดรปราบปลื้มใจ โดยซักเอาแม่น้ำทั้ง 5 คือ คงคา ยมุนา อจิรวดี มหิ และสรภู ในประเทศอินเดียมาเปรียบกับน้ำพระทัยของพระองค์ที่ทรงแผ่ประโยชน์แก่มวลมนุษย์ เหมือนแม่น้ำทั้ง 5 ที่เลี้ยงชีวิตผู้คนมาไม่รู้กี่ศตวรรษแล้ว ครั้นเมื่อพระเวสสันดรได้ฟังก็ปลื้มใจจึงยอมยกลูกให้อย่างง่ายดาย”

จากเรื่องราวดังกล่าว สรุปได้ว่า สำนวน ซักแม่น้ำทั้ง 5 มาจากการที่ชูชกพูดจาวานล้อมสรรเสริญยกย่องพระเวสสันดร เพื่อขอในสิ่งที่ตนปรารถนา

ตีท้ายครัว

ที่มาของสำนวน ตีท้ายครัว มาจากวัฒนธรรมการเข้าบ้านผู้อื่น ซึ่งต้องเข้าทางหน้าบ้าน โดยเฉพาะคนที่ไม่สนิทชิดเชื้อกับเจ้าของบ้าน แต่ถ้าเข้าทางหลังบ้านหรือเดินบุกรุกเข้าไปถึงในครัวโดยส่วนใหญ่มักอยู่ด้านในสุดของบ้าน แสดงว่าผู้นั้นคิดทำเรื่องไม่ดี จึงกลายเป็นสำนวนเปรียบกับการลอบเป็นชู้ภรรยาของผู้อื่น

ทองแผ่นเดียวกัน

ทองแผ่นเดียวกัน เป็นสำนวนที่คุ้นหู ยังใช้กันอยู่ในปัจจุบัน โดยมีที่มาจากสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเป็นเรื่องของการทำหนังสือสัญญาาระหว่างประเทศ โดยจะจารึกลงบนแผ่นทอง สำนวนนี้จึงนำมาใช้ในความหมายว่า เป็นไม่ตรีกัน ปัจจุบันความหมายเปลี่ยนไป คือ เกี่ยวดองกันโดยการแต่งงาน

ทอดสะพาน

สำนวนทอดสะพาน มีที่มาคือ ในสมัยก่อนบ้านเมืองมีคูคลองมากมาย ซึ่งส่วนมากมักเป็นเขตหมู่บ้าน เขตละแวกบ้านใกล้ที่ไม่ห่างไกลกันนัก การไปมาถึงกันจำเป็นต้องใช้ไม้มาทอดเป็นสะพาน คำว่า “ทอดสะพาน” จึงกลายมาเป็นสำนวนโดยหมายถึง ฝ่ายหนึ่งแสดงต่ออีกฝ่ายหนึ่งให้รับรู้ว่ามีไม่ตรีจิต ต้องการติดต่อ ทำความรู้จักด้วย โดยมักใช้กับผู้หญิงที่แสดงต่อชายเป็นหลัก

ทันควัน

ทันควัน หมายถึง ทันทีทันใด ซึ่งเป็นสำนวนที่มีที่มาจากการสู้รบในสมัยโบราณ ที่เมื่อข้าศึกยิงปืนมา ทหารของฝ่ายเราก็อิงเข้าปะทะทันที โดยที่ควันปืนของข้าศึกยังไม่ทันจาง

นกรู้

นกรู้ หมายถึง ผู้ที่มีไหวพริบ รู้เท่าทันเหตุการณ์หรือภัยที่กำลังจะมาถึงตัว สำหรับสำนวนนี้เป็นที่สงสัยของนักศึกษาส่วนใหญ่ว่า นกรู้นั้น คือรู้อะไร โดยสำนวนนี้มีที่มาจากการดักจับนก เนื่องจากนกป่าบางตัวฉลาด รู้ว่ามีคนมาดักจับก็หนีไปเสีย

น้ำผึ้งหยดเดียว

น้ำผึ้งหยดเดียว มีแหล่งที่มาอยู่ 2 แหล่ง โดยมาจากนิทานเหมือนกันแต่มีเนื้อหาต่างกัน โดยสรุปเนื้อเรื่องนิทานเรื่องที่ 1 ได้ว่า “มีคนหาน้ำผึ้งเข้าไปขายในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง เผลอนำน้ำผึ้งหยดลงบนพื้น ต่อมาได้มีแมลงมาดูดกินน้ำผึ้ง เมื่อจิ้งจกเห็น ก็เข้ามากินแมลงตัวนั้น ในขณะที่จิ้งจกกำลังกินแมลง ก็มีแมวตัวหนึ่งกระโดดลงมาจับจิ้งจก และได้มีหมาที่อยู่อีกบ้านเห็นแมวก็อิงมากัดแมว เมื่อเจ้าของแมวเห็นหมามากัดแมวของตนจึงตีหมา ทำให้เจ้าของหมาไม่พอใจ และได้ทะเลาะวิวาทกัน เมื่อญาติทั้งสองฝ่ายรู้เหตุการณ์จึงเข้ามาช่วยเหลือฝ่ายของตนเอง จนเกิดความเสียหายครั้งยิ่งใหญ่”

ส่วนนิทานอีกเรื่องเล่าว่า (พิมาน ปัญญาดี, 2557)

“มีนายพรานคนหนึ่งกับหมาของเขา ได้ไปพบถ้ำแห่งหนึ่งบนเทือกเขาในทะเลทราย ในถ้ำนั้นมีโพรงที่เต็มไปด้วยน้ำผึ้งที่สวยใสหอมหวานเขาเอาขวดน้ำบรรจุ

น้ำผึ้งลงไปจนเต็ม แล้วก็เดินลงจากเขา ณ แผ่นดินที่เขาเดินทางไปในนั้น ไม่ใช่บ้านเกิดเมืองนอนของเขาเมื่อเขามาถึงตัวเมือง เขาเห็นร้านขายน้ำมัน จึงเดินเข้าไปเพื่อไปเสนอขายน้ำผึ้ง หรือไม่ก็อาจจะขอแลกน้ำมันมาบ้าง คนขายน้ำมันรู้สึกสนใจในข้อเสนอขณะที่คนขายน้ำมันกำลังชิมน้ำผึ้งอยู่นั้น น้ำผึ้งหยดหนึ่งก็หยดลงบนพื้นแมลงวันก็บินไปตอมน้ำผึ้งกันเต็มไปหมด นกเห็นเข้าก็บินเข้ามาจิกกินแมลง แมวของคนขายน้ำมันเห็นนกบินเข้ามา ก็กระโจนตะปบนกตาย สุนัขของนายพรานเห็นแมวก็กะโจนจับแมวตายคนขายน้ำมันเห็นสุนัขฆ่าแมวของตัวเองตายก็โกรธจัด ตะสุนัขของนายพรานเข้าไปเต็มแรงจนสุนัขตายนายพรานจึงชักมีดออกมาแทงเข้าไปที่อกคนขายน้ำมันผู้คนที่อยู่นอกบ้านก็รู้กันเข้ามารุมทุบตีนายพรานถึงตายข่าวการฆาตกรรมนี้แพร่ไปถึงดินแดนบ้านเกิดเมืองนอนของนายพราน จึงส่งคนมาฆ่าชาวเมืองที่ฆ่านายพรานนั้นไปหลายคนพระราชาราชของเมืองนี้ทราบข่าวเรื่องการข้ามแดนมาฆ่าประชาชนของตน ก็รวบรวมกำลังทหารไปรบกับดินแดนบ้านเกิดของนายพรานนั้น เพื่อเป็นการตอบโต้สงครามระหว่างสองดินแดนได้ยึดเอื้อมาเป็นเวลาหลายปีนับแต่นั้นมา ประเทศเพื่อนบ้านสองประเทศนี้ต้องมารบราฆ่าฟันกันเพียงเพราะน้ำผึ้งหยด”

จากที่มาของสำนวน น้ำผึ้งหยดเดียวทั้งสองแหล่ง สรุปได้ว่า น้ำผึ้งหยดเดียวนั้นเป็นสาเหตุเพียงเล็ก ๆ ที่ทำให้เกิดเรื่องราวใหญ่โตสร้างความสูญเสียให้กับผู้คนเป็นจำนวนมาก

ไปไหนมา สามวาสองศอก

ที่มาของสำนวน ไปไหนมาสามวาสองศอก คือ มีเรื่องเล่าว่า มีคนแจวเรือผ่านมา แล้วคนที่อยู่บนฝั่งเห็นก็ทักทตามประสาคนรู้จักกันว่า ไปไหนมา แต่คนที่แจวเรือได้ยืมว่า เรือยาวกว่า เลยตอบไปว่า สามวาสองศอก จึงเป็นที่มาของสำนวนนี้ ซึ่งมีความหมายว่า ถ้ามไปอย่างหนึ่งตอบกลับมาอย่างหนึ่งที่ไม่ใช่เรื่องเดียวกัน

ผู้ชายพายเรือ

สำนวน ผู้ชายพายเรือ มาจากคำว่า ผู้ชายรายเรือ ซึ่งขุนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคพันธ์, 2541 : 368) ได้อธิบายคำว่า “รายเรือ” ไว้อย่างละเอียด โดยผู้เขียนสรุปได้ว่า “รายเรือ” หมายถึงคนแปลกหน้า เพราะคำว่า “เรือ” ก็หมายถึง แยกเรือ ที่ยังใช้กันในปัจจุบัน ส่วน “ราย” หมายถึง คน เช่น รายนั้น รายนี้ ฉะนั้น แยกเรือ จึงหมายถึง รายที่เป็นคนแปลกหน้า ผู้ชายรายเรือหรือที่เพี้ยนเสียงมาเป็น ผู้ชายพายเรือ จึงหมายถึง ผู้ชายแปลกหน้าทั่ว ๆ ไปที่ไม่ได้รู้จักสนิทสนมกัน

ผู้หญิงยิงเรือ

สำนวน ผู้หญิงยิงเรือ มาจากคำว่า ผู้หญิงยิงเรือ ซึ่งคำว่า “ยิง” มาจากคำภาษาจีนคือคำว่า “หลิง” แปลว่า ตุหรือเล็ก (กิจมาโนชญ์ โรจนทรัพย์, ม.ป.ป.) ฉะนั้นถ้าแปลความหมายตามศัพท์ ผู้หญิงยิงเรือ จึงหมายถึง ผู้หญิงตุเรือ ซึ่งเรือเปรียบเสมือนบ้านเรือนที่อยู่อาศัยดังสำนวนที่ว่า ลงเรือเดียวกัน

หมายถึง อยู่รวมเรือนเดียวกันหรือกระทำการใด ๆ ร่วมกัน ฉะนั้นจึงแปลได้อีกชั้นหนึ่งว่า ผู้หญิงดูเรือคือ ผู้หญิงที่ดูแลบ้านเรือน ซึ่งทั่วไปแล้วในสมัยก่อนผู้หญิงส่วนใหญ่มักอยู่เหยาเฝ้าเรือนดูแลความเรื่องต่าง ๆ ในบ้าน ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า สำนวน ผู้หญิงยิงเรือ หมายถึง ผู้หญิงทั่วไปที่เป็นแม่บ้านแม่เรือน

พูดเป็นต๋อยหอย

สำนวน พูดเป็นต๋อยหอย เป็นการเปรียบเทียบการพูดเป็นเหมือนกับการต๋อยหอยนางรมคือหอยนางรมเป็นหอยจับอยู่ตามก้อนหิน เวลาจะเอาตัวหอยต้องต๋อยออกจากก้อนหิน การต๋อยต้องต๋อยเรื่อยไปไม่หยุดมือ เสียงดังอยู่เรื่อย ๆ ตลอดเวลา

พูดอย่างมะนาวไม่มีน้ำ

สำนวน พูดอย่างมะนาวไม่มีน้ำ เป็นการเปรียบเทียบกับผู้ที่พูดจาไม่ไพเราะ พูดจาห้วน ๆ น้ำเสียงแข็งกระด้างแบบไร้ทางเสียง เหมือนดั่งกับมะนาวในหน้าแล้งที่ทั้งลูกเล็กและแห้งเหี่ยว จะบีบจะเค้นเอาน้ำมาทำยากก็ยากยิ่ง ที่จริงได้น้ำจากเปลือกมากกว่าเสียอีก แทนที่จะได้รสเปรี้ยวก็กลายเป็นขม

วัดรอยเท้า

สำนวน วัดลรอยเท้า มีที่มาจากวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ตอนที่ควายซื้อทรพีโกรธแค้นพ่อที่ฆ่าลูกตัวผู้ทุกตัว จึงคอยตามวัดรอยตีนพ่อ เมื่อเห็นว่ารอยตีนของตนโตพอจะสู้กับพ่อได้แล้ว จึงทำชีวิตและฆ่าพ่อของตนตาย

เป็นกอบเป็นกำ, เสียกำซ้ำกอบ, เสียกำได้กอบ

เป็นกอบเป็นกำ, เสียกำซ้ำกอบ, เสียกำได้กอบ เป็นสำนวนที่คนส่วนใหญ่เข้าใจความหมายทั้งความหมายของคำและความหมายของสำนวน แต่น้อยคนจะทราบที่มาที่แท้จริงของคำว่า “กำ” กับ “กอบ” ที่ปรากฏในสำนวนนี้ ซึ่งสองคำนี้มีที่มาจากการตวงข้าวในสมัยก่อน โดยกำหนดเป็นมาตราตวงข้าวดังนี้

150 เมล็ดข้าว	=	1 หยิบมือ
4 หยิบมือ	=	1 กำมือ
4 กำมือ	=	1 ฟายมือ (ฟายมือ คือ เต็มอุ้งมือ)
2 ฟายมือ	=	1 กอบ
4 กอบ	=	1 ทะนาน
24 ทะนาน	=	1 สัด (สัด คือ ภาชนะคล้ายกระบุง)
80 สัด	=	1 เกวียน

จากมาตราดังกล่าว กำ หมายถึง หนึ่งกำมือ หรือเท่ากับสี่หยิบมือ ส่วนกอบนั้นมากกว่ากำ โดยหนึ่งกอบจะเท่ากับแปดกำ ซึ่งการทราบถึงความหมายของคำที่ชัดเจนจะทำให้เข้าใจสำนวนนั้น ๆ ได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

หนอนหนังสือ

หนอนหนังสือ เป็นสำนวนที่มาจากคำภาษาอังกฤษ คือคำว่า บุกวอร์ม (bookworm) ซึ่งเป็นชื่อเรียกแมลงชนิดหนึ่งที่ชอบกัดกินหนังสือเป็นอาหาร ซึ่งมีความหมายแฝงโดยหมายถึง คนที่ชอบอ่านหนังสือหรือใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับหนังสือ

4. ไม่เคยพบสำนวนนี้มาก่อน บางสำนวนนักศึกษาเข้าใจถึงความหมายของคำที่ปรากฏในสำนวนและเข้าใจความหมายของสำนวน หรืออาจจะเข้าใจถึงที่มาของสำนวน โดยการตีความจากความหมายของคำและบริบทต่าง ๆ ด้วยตนเอง แต่ไม่เคยพบเห็นได้ยินสำนวนเหล่านั้นมาก่อน แต่บางสำนวนที่นักศึกษาไม่เคยพบเห็นหรือได้ยินมาก่อนนั้น ส่วนมากก็ไม่เข้าใจถึงความหมายของคำ ความหมายของสำนวน หรือที่มาของสำนวนเลย โดยสำนวนดังกล่าวนี้มีทั้งสิ้น 60 สำนวน ซึ่งผู้เขียนจะยกตัวอย่างบางสำนวนที่น่าสนใจดังนี้

ลื่นกระดาศทราย น้ำลายเซลแล็ก

ลื่นกระดาศทราย น้ำลายเซลแล็ก หมายถึง ประจบสอพลอ เช่น เขาคนนั้นลื่นกระดาศทราย น้ำลายเซลแล็ก เขาจึงเป็นคนโปรดของหัวหน้า

คลุกคลีตีโมง

คลุกคลีตีโมง หมายถึง มั่วสุมหรืออยู่พัวพันใกล้ชิดตลอดเวลา โดยคำว่า ตีโมง หมายถึง ตีฆ้อง สมัยก่อนการละเล่นของไทยที่เล่นกันเป็นวง มักมีประเภทฆ้องกับกลองเป็นหลัก คำว่า ตีโมง จึงกลายเป็นคำสร้อยในคำว่าคลุกคลี เป็น คลุกคลีตีโมง

ถนึมสร้อย

ถนึมสร้อย หมายถึง ถนอมตัวกลัวจะชอกช้ำ ทำงานหนักไม่ได้ หนักไม่เอาเบาไม่สู้ สำนวนนี้ใช้ในเชิงประชดประชัน เปรียบคนที่ไม่สู้งานหนักเป็นดั่งกับถนึมสร้อยคือเครื่องประดับที่เป็นสายไขงานหนักไม่ได้ต้องเก็บรักษาเป็นอย่างดี

ทำนาอย่าเสียไร่ เลี้ยงไก่อย่าเสียรัง

ทำนาอย่าเสียไร่ เลี้ยงไก่อย่าเสียรัง หมายถึง อย่าเกียจคร้านปล่อยเวลาให้เสียเปล่า ควรคิดทำอย่างอื่นให้ออกดอกออกผลด้วย โดยเป็นการเปรียบเปรยถึงการทำนาในยุคก่อนเมื่อหมดฤดูทำนาแล้ว ก็ให้ทำไร่ จะได้ใช้ประโยชน์ในที่ดินให้คุ้มค่า ส่วนการเลี้ยงไก่นั้นก็ทำนองเดียวกันคือเมื่อเลี้ยงไก่แล้ว ก็ควรจะทำรังให้ไก่ออกไข่ด้วย ให้ไก่อยู่เป็นที่ เป็นทางพอไก่ออกไข่จะได้มีที่เก็บนำไปขายได้ ดีกว่าปล่อยให้ไก่ออกไข่ไปทั่ว

ทำนาอ่อมกล้า ทำปลาอ่อมเกลือ

ทำนาอ่อมกล้า ทำปลาอ่อมเกลือ หมายถึง จะลงมือทำอะไรอย่าตระหนี่ถี่เหนียว ในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ กลัวหมดกลัวเปลือง จะทำให้งานขาดตกบกพร่อง ไม่สมบูรณ์ โดยเปรียบกับการทำนาถ้ากลัวเปลืองต้นกล้าที่จะปักดำในนาข้าว สุดท้ายก็ยอมได้ข้าวน้อยไปด้วย การทำปลาก็เช่นกัน

การใส่เกลือเป็นการถนอมอาหารอย่างหนึ่ง ถ้าใส่เกลือน้อย กลัวเปลือกเกลือก็อาจทำให้ปลาเน่าเสียได้ในภายหลัง

เบี้ยต่อไส้

เบี้ยต่อไส้ หมายถึง เงินที่หามาได้แค่พอใช้จ่ายไปชั่วระยะหนึ่ง โดยคนสมัยก่อนใช้เบี้ยซึ่งเป็นหอยชนิดหนึ่งซื้อขายสินค้า ส่วนไส้ในที่นี้หมายถึงชีวิตความเป็นอยู่ที่ต้องกินอาหารเปรียบเสมือนลำไส้ที่ต้องได้รับอาหารเช่นกัน

ผงเข้าตาตัวเอง

ผงเข้าตาตัวเอง หมายถึง ปัญหาคนอื่นช่วยแก้ไขได้แต่ปัญหาของตัวเองกลับแก้ไม่ได้ โดยสำนวนนี้มักใช้กับคนที่มีความคิดดี มีความรู้เฉลียวฉลาด สามารถแก้ปัญหาให้กับคนอื่นได้สำเร็จ ลุ่่วง แต่ตนเองกลับไม่มีปัญญาแก้ไขปัญหของตนได้

ไม้งามกระรอกเจาะ

ไม้งามกระรอกเจาะ หมายถึง ผู้หญิงสวยมักไม่บริสุทธิ์ เปรียบดั่งไม้ที่สวยงาม ไม่มีผู้พัง ไม่มีแผล มักถูกกระรอกเจาะเพื่อทำรังอยู่อาศัย

ลากหนามจุกช่อง

ลากหนามจุกช่อง หมายถึง การยกเรื่องราวต่าง ๆ มาอ้าง เพื่อป้องกันตัว โดยสำนวนนี้เปรียบกับการกระทำของคนสมัยก่อนที่รู้บ้านใครมีช่องลอด เจ้าของบ้านก็จะนำพวงหนามไปวางขวางหรืออุดช่องนั้นไว้เพื่อกันขโมยหรือสัตว์ร้ายต่าง ๆ

ล้างมือในอ่างทองคำ

ล้างมือในอ่างทองคำ เป็นสำนวนที่มาจากจีน โดยความหมายดั้งเดิม หมายถึง การวางมือจากกิจการอาชีพที่ไม่ดี เลิกทำในสิ่งที่ไม่ดี แต่ปัจจุบัน หมายถึง การประกาศให้ทุกคนรู้ว่าจะยุติการกระทำที่ค่อนข้างสำคัญหรือจะวางมือจากอาชีพหรือกิจการที่ทำมายาวนาน

หญ้าปากคอก

หญ้าปากคอก หมายถึง สะดวก ง่าย ไม่มีอะไรยุ่งยาก โดยสำนวนนี้เปรียบถึงการกินหญ้าของวัวหรือม้าซึ่งอยู่ในคอกหรือบริเวณคอก การที่มีหญ้าอยู่ปากคอกถือเป็นเรื่องสะดวกสบายสำหรับคนเลี้ยง เพราะไม่ต้องพาวัวหรือม้าออกไปหาหญ้ากินที่อื่น

หัวล้านนอกครู

หัวล้านนอกครู หมายถึง คนที่ปฏิบัติตัวผิดแผกไปจากคำสั่งสอนของครูบาอาจารย์หรือแบบแผนที่นิยมปฏิบัติกันมา โดยสำนวนนี้มาจากเรื่องเล่าที่ว่า ชายคนหนึ่งขอให้ครูของตนเองช่วยให้ตนหายหัวล้าน ครูจึงพาศิษย์ไปที่สระน้ำแล้วบอกว่าให้ดำลงไป 3 ครั้ง ผมจะขึ้น เมื่อดำลงไปครั้งที่ 1 ผมงอกขึ้นเล็กน้อย ดำครั้งที่ 2 ผมงอกขึ้นมาอีก ครั้งที่ 3 ผมงอกเต็มหัวที่ล้าน ลูกศิษย์เห็นว่าเป็นสระน้ำ

ศักดิ์สิทธิ์และต้องการให้ผมตกมาก ๆ จึงด่าลงไปอีกเป็นครั้งที่ 4 พอโพลหัวขึ้นมาหัวเลยล้านเหมือนอย่างเดิม ทั้งนี้เพราะทำนอกเหนือคำสั่งของครู

อภิปรายผล

จากการศึกษาความเข้าใจในสำนวนไทยของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี ซึ่งจำแนกออกเป็น 4 ประเด็น คือ ความเข้าใจในความหมายของคำในสำนวน ความเข้าใจในความหมายของสำนวน ความเข้าใจถึงที่มาของสำนวน และเคยได้ยินหรือพบเห็นสำนวนนี้หรือไม่ พบว่า นักศึกษามากกว่าร้อยละ 70 ของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ไม่เข้าใจความหมายของคำในสำนวน 40 สำนวน ไม่เข้าใจในความหมายของสำนวน 52 สำนวน ไม่เข้าใจถึงที่มาของสำนวน 63 สำนวน และไม่เคยได้ยินหรือพบเห็นสำนวนนี้มาก่อน 60 สำนวน

จากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นความไม่เข้าใจในสำนวนไทยของคนทั่วไปในยุคสมัยปัจจุบัน โดยในที่นี้เป็นการศึกษาความเข้าใจของนักศึกษาซึ่งถือเป็นปัญญาชน เป็นตัวแทนของผู้คนทั่วไปที่มีความรู้ ฉะนั้นมีสำนวนมากมายหลายสำนวนที่คนทั่วไปยังไม่เข้าใจความหมายของคำในสำนวน เนื่องจากเป็นคำภาษาโบราณ เป็นคำศัพท์ในวรรณคดี เป็นคำภาษาถิ่น เป็นคำที่ใช้เฉพาะกลุ่ม หรืออาจเป็นเพราะนักศึกษาเองไม่ได้ใช้คำศัพท์ดังกล่าวในการสื่อสาร และนอกจากนั้นก็ยังไม่เข้าใจในความหมายของสำนวน สาเหตุเพราะไม่เข้าใจความหมายของคำบางคำที่อยู่ในสำนวนนั้นและไม่เข้าใจสภาพเหตุการณ์หรือสิ่งแวดล้อมของยุคสมัยและสถานที่ที่ปรากฏในสำนวน หรือไม่ทราบบริบทของคำที่นำมาเปรียบ และส่วนใหญ่ไม่เข้าใจที่มาของสำนวนซึ่งที่มานี้เป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับความเข้าใจความหมายของสำนวนได้ชัดเจน และยังนำไปสู่การใช้สำนวนที่ถูกต้อง ซึ่งสาเหตุที่คนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจถึงที่มาของสำนวนก็คือไม่เข้าใจสภาพสังคมที่ในยุคสมัยที่สำนวนนั้นเกิดขึ้นมา โดยสำนวนมากมายหลายสำนวนมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ และยังมีอีกหลายสำนวนที่คนส่วนใหญ่ไม่เคยได้ยินหรือพบเห็นมาก่อน แต่อาจเข้าใจถึงความหมายของคำ ความหมายของสำนวน หรือที่มาของสำนวน โดยการตีความจากความหมายของคำและบริบทต่าง ๆ ด้วยตนเอง แต่ไม่เคยพบเห็นได้ยินสำนวนเหล่านั้นมาก่อน แต่ก็มีหลายสำนวนที่ไม่เคยพบเห็นหรือได้ยินมาก่อนและก็ไม่เข้าใจถึงความหมายของคำ ความหมายของสำนวน หรือที่มาของสำนวนเลย สาเหตุหลักเกิดจากในยุคปัจจุบันไม่มีการใช้สำนวนเหล่านั้นในการสื่อสาร เพราะความหมายของคำในสำนวนไม่เข้ากับบริบทของสังคมในปัจจุบัน แต่สิ่งสำคัญยิ่งคือคำและความหมายดังกล่าวเหล่านั้นคือสมบัติอันล้ำค่าต่อการเรียนรู้สภาพสังคมในสมัยก่อน เพราะสำนวนทุกสำนวนล้วนมีที่มา มีสิ่งที่สะท้อนถึงสภาพสังคมในอดีต โดยคำหรือสำนวนดังกล่าวคือภาษา ซึ่งภาษาเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดองค์ความรู้และความภาคภูมิใจอันเป็นสมบัติล้ำค่าที่สำคัญของชาติ ฉะนั้นผู้เขียนจึงเห็นควรให้ทุกคนร่วมกันอนุรักษ์ และเผยแพร่ในสำนวนที่กำลังจะลบลือนสูญหายไปจากสังคมไทย เพื่อให้สมบัติดังกล่าวอยู่กับชาติและมนุษยชาติต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบด้านวัฒนธรรมทั้งภาครัฐและเอกชนควรควรปลูกฝังและถ่ายทอดความรู้ให้แก่ นักเรียน นักศึกษา เยาวชน และบุคคลทั่วไปได้เห็นถึงความสำคัญของสำนวนไทย ซึ่งเป็นสมบัติอันล้ำค่ายิ่งทางด้านกลวิธีการใช้ภาษาไทย

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ผู้สอนในรายวิชาภาษาไทยหรือรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยควรถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับสำนวนไทยที่คนส่วนใหญ่ไม่รับรู้และไม่เข้าใจถึงสำนวนไทยดังกล่าว

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษารูปแบบการใช้สำนวนไทยเพื่อการสื่อสารในแต่ละยุคสมัย

3.2 ควรศึกษาวิจัยการพัฒนาแบบฝึกทักษะการใช้สำนวนไทยเพื่อยกระดับความเข้าใจในการสื่อสาร

เอกสารอ้างอิง

- ประเทือง คล้ายสุบรรณ. (2525). *สำนวนไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุทธิสารการพิมพ์.
- ฝ่ายวิชาการภาษาไทย. (2560). *สุภาพิต คำพังเพย และสำนวนไทย ฉบับมินิ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ซีเอสแอนด์เคบุคส์.
- พิมาน ปัญญาดี. (2557). *น้ำผึ้งหยดเดียว*. เรียกใช้เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2561 จาก <https://www.facebook.com/PimahnPanyadee/photos>.
- มหาวิทยาลัยนเรศวร. (2553). *ระบำ รำ ฟ้อน ละคร*. เรียกใช้เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2561 จาก <http://www.human.nu.ac.th/newculture/article.php?id=17>.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (ม.ป.ป.). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. เรียกใช้เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2561 จาก <http://www.royin.go.th/dictionary>.
- วรวรรณ คงมานุสรณ์. (2545). *รู้ถ้วนสำนวนไทย*. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- วิกิพีเดียพจนานุกรม. (2560). *เส้นยาแดงผ่าแปด*. เรียกใช้เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2561 จาก <https://th.wiktionary.org/wiki>.
- สง่า กาญจนาคพันธ์. (2541). *สำนวนไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ส. เอเชียเพรส (1989).

ปริศนาคำทาย : วัฒนธรรมภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร THE RIDDLES : THAI CULTURE FOR COMMUNICATION

ศุภชาติ เสถียรธนาสาร

Supachat Satientanasan

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

E-mail : Krumuak@gmail.com

บทคัดย่อ

การใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารให้นักศึกษานับว่ามีความสำคัญ เป็นการสร้างนักศึกษาให้มีวุฒิภาวะที่เหมาะสม มีทักษะชีวิตที่ดี ซึ่งนับว่าสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่ในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต้องอยู่อย่างรู้เท่าทัน ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของนักศึกษาไทยคือขาดทักษะ การคิด ซึ่งนับได้ว่าเป็นรากฐานของการเรียนรู้ทั้งปวง อาจกล่าวได้ว่านักศึกษาไทยนั้นยังคิดไม่เป็น ไม่ทราบวิธีคิด และไม่ได้มีการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในการพัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบ ทำให้เมื่อเติบโตขึ้นมักขาดวิจารณญาณที่ดีและใช้ความคิดน้อยลง การสอนให้นักศึกษาฝึกการคิดจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัย

บทความนี้ต้องการชี้ให้เห็นปริศนาคำทายที่เป็นเครื่องมือถ่ายทอดวัฒนธรรม จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นหนึ่ง ดังนั้นวัฒนธรรมไทยจะยั่งยืนและมีความเจริญงอกงามจำเป็นต้องอาศัยภาษาไทยเป็นเครื่องมือถ่ายทอดวัฒนธรรมโดยผ่านปริศนาคำทายซึ่งเป็นการพัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบตามวิธีภาษาไทยที่มีการใช้ภาษาในการเล่น ที่มีการใช้ภาษาในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ตอบสับสน โดยคิดสร้างคำถามลวง คิดซ่อนเงื่อนหรือซ่อนปมของปัญหาที่นำมาทายคำถาม และคำตอบมีการคิดแพลงในบางครั้งคำตอบที่ได้มีลักษณะการตอบแบบคาดไม่ถึง เพราะผู้ทายใช้ภาษาสร้างคำถามลวงอย่างแยบยล ปริศนาคำทายจึงมีความโดดเด่นทางภาษา เป็นการใช้ภาษาที่ฝึกคิดอย่างหลากหลาย สื่อสารให้เกิดความสนุกเพลิดเพลินตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ : ปริศนาคำทาย, วัฒนธรรมภาษาไทย, การสื่อสาร

Abstract

The use of Thai language for communicating with students is important as it makes students have suitable maturity and good life skills which is considered to be important and essential for living in the world with fast change so the people must have

wide-ranged knowledge. One of the major problems of Thai students is the lack of thinking skills that can be considered as the basis of all learning. It can be said that Thai students still cannot think, do not know how to think and do not use Thai language for communication in developing systematic thinking properly. These cause the lacking of good discretion and less thought when they grow up. Teaching students to practice their thinking skill is therefore an important thing that should be cultivated in university.

This article has a purpose to point out that the riddle is a tool for transferring culture from one generation to the next generation. Therefore, making Thai culture to be sustainable and prosperous needs to be done by using Thai language as a tool through the use of riddle, which is a systematic thinking and the development based on the Thai language method that uses language in games variously. The concept of riddle is to confuse the respondents by creating catchy question that hides its crux that is unpredictable whereas question and answer are also flexible. Occasionally, the answer is unforeseen because the competitor use language to create tricky question. The riddle is therefore unique in the use of language that is needed to be practiced with various ideas and also a fun communication from the past to the present.

Keywords : The Riddle, Thai language culture, Communication

บทนำ

การพัฒนาด้านวิชาการให้แก่แก่นักศึกษานั้นมีความสำคัญ แต่อาจยังไม่พอกับการสร้างนักศึกษาให้มีวุฒิภาวะที่เหมาะสม มีทักษะชีวิตที่ดี ซึ่งนับว่าสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่ในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต้องอยู่อย่างรู้เท่าทัน ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของนักศึกษาไทยคือขาดทักษะการคิด ซึ่งนับได้ว่าเป็นรากฐานของการเรียนรู้ทั้งปวง อาจกล่าวได้ว่านักศึกษาไทยนั้นยังคิดไม่เป็น ไม่ทราบวิธีคิด และไม่ได้มีการพัฒนาในเรื่องการคิดอย่างเป็นระบบ ทำให้เมื่อเติบโตขึ้นมักขาดวิจรณ์ญาณที่ดี และใช้ความคิดน้อยลงการพัฒนาการคิดของผู้อยู่ในวัยเรียนได้ดำเนินการตามกลุ่มประเทศแถบตะวันตก อาทิ ในปี 1979 ได้มีการสอนทักษะการคิดที่เรียกว่า School of Thinking ให้ดำเนินการในสหรัฐอเมริกา โดย ผู้ริเริ่มคือ Dr.Michael Hewitt-Gleeson และ Dr.Edward de Bono เป็นผู้ก่อตั้ง SoT และได้ขยายออกไป โดยเวลาเพียง 5 ปี พบการสอนทักษะการคิดกว้างขวางในสถานศึกษาต่าง ๆ

การสอนให้นักศึกษาฝึกการคิดจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยซึ่งสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่ระบุให้จัดกระบวนการเรียนรู้โดยฝึก

กระบวนการคิดไว้ใน มาตรา 24 ว่า “ฝึกทักษะ กระบวนการคิด และประยุกต์ความรู้มาใช้ เรียนรู้จาก ประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง...” อีกทั้งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ยังได้กำหนดจุดหมายของหลักสูตรข้อ 2 ไว้ว่า ผู้เรียนมีความรู้อันเป็นสากล และมีความสามารถในการสื่อสารการคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต โดยระบุสมรรถนะสำคัญ ด้านความสามารถในการคิดไว้ว่า เป็นความสามารถในการ คิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดอย่างมี ระบบเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่าง เหมาะสม การสอนให้นักศึกษาฝึกคิดโดยผ่านเนื้อหาการสอนในรายวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร (Thai for Communication) ของผู้เขียนบทความนี้ ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ เกี่ยวกับ เรื่องวัฒนธรรมการใช้ภาษาไทยที่ใช้การละเล่น “ปริศนา-คำทาย” ดังปรากฏเนื้อหาการสอนใน แบบเรียนรายวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ที่นำวิธีการใช้ภาษาไทยเรื่อง ปริศนาคำทายมาฝึกคิดจึงเป็น สิ่งน่าเรียนรู้และสนับสนุนอย่างยิ่ง โดยศึกษาวิจัยในชั้นเรียนตามวัตถุประสงค์ คือ เพื่อพัฒนาทักษะการ คิดในรายวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล- สุวรรณภูมิ ศูนย์นนทบุรี โดยใช้ปริศนาคำทาย และเพื่อให้นักศึกษาตระหนักและเห็นความสำคัญของ ทักษะการคิดในรายวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ซึ่งการศึกษาครั้งนี้เกิดการพัฒนาในการเรียน การสอนให้เห็นว่า “ปริศนาคำทาย” สามารถสร้างกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งใช้กลวิธีต่าง ๆ ทางภาษามาสร้างคำถามลวงคิดซ่อนเงื่อนหรือซ่อนปมของปัญหาที่นำมาทายคำถามและคำตอบ มีการ คิดแพลง ในบางครั้งคำตอบที่ได้มีลักษณะการตอบ แบบคาดไม่ถึง เพราะผู้ทายใช้ภาษาสร้างคำถามลวง อย่างแยบยล ปริศนาคำทายจึงมีความโดดเด่นทางภาษา เป็นการใช้ภาษาที่ฝึกคิดอย่างหลากหลาย สื่อสารให้เกิด ความสนุกเพลิดเพลินตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะปริศนาคำทายที่ผู้เขียนบทความนี้ ได้รวบรวมจาก นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์นนทบุรี ที่เรียน รายวิชาภาษาไทย เพื่อการสื่อสาร ที่สอนให้ฝึกการถาม-การตอบ ขณะเรียนในเนื้อหาเรื่องความรู้ พื้นฐานเกี่ยวกับภาษาไทย พบว่ามีความสนุกและมีความหลากหลายในการใช้ภาษาสร้างคำถามและ คำตอบ ซึ่งกล่าวได้ว่าปริศนา คำทายนั้นเป็นการฝึกการคิดได้ดี การฝึกการคิดนี้จึงควรส่งเสริมให้ นักศึกษาฝึกการคิดบ่อย ๆ เพราะมีความสำคัญ ดังความตอนหนึ่งที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานเกี่ยวกับการคิดว่า “การศึกษาไม่ใช่เพียงการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเท่านั้น สิ่งสำคัญกว่าคือ การฝึกคิด” (กระบวนการสอนให้) นักศึกษาฝึกคิดจึงสร้างสรรค์จากสิ่งที่นักศึกษาใช้ เล่นในชีวิตวัยเด็กคือปริศนาคำทาย โดยปริศนาคำทาย เป็นเรื่องทายเล่นอย่างหนึ่งที่สามารถฝึกการคิด ทั้งผู้ทายและผู้ตอบได้ดี ดังปรากฏความตอนหนึ่งใน สารานุกรมว่า “ปริศนาคำทายส่วนใหญ่น่าจะมาจากผู้ใหญ่ที่ช่างคิดช่างสังเกต และสนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว นำมาผูกเป็นคำทายให้ลูกหลานเรียนรู้สิ่ง ต่าง ๆ ด้วยการแข่งขันคิดค้นหาคำตอบอย่างสนุก” (สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง, 2542 : 3596)

ปริศนาคำทายในปัจจุบันมีการใช้ภาษาในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ตอบสับสนโดยคิดสร้าง คำถามลวง คิดซ่อนเงื่อนหรือซ่อนปมของปัญหาที่มาทาย มีความหลากหลายทางกลวิธีการใช้ภาษาไทย นับเป็นเรื่องน่า สนใจในการฝึกคิดวิเคราะห์การใช้ภาษาในปริศนาคำทายปัจจุบันเพื่อนำไปฝึกการคิด วิเคราะห์นักศึกษาให้เกิด กระบวนการคิดและมีพื้นฐานการคิดที่นำไปใช้ได้ในชีวิตต่อไป

วิธีการศึกษา

ผู้เขียนบทความศึกษาข้อมูลปริศนาคำทายที่ปรากฏจากการสอนให้นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์นนทบุรี ปีการศึกษา 2561 ที่เป็นกลุ่มประชากร จำนวน 147 คน และเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือนักศึกษาสาขาวิชาช่างยนต์จำนวน 16 คน โดยใช้วิธีการ เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ฝึกคิดโดยผ่านเนื้อหาการสอนในรายวิชาภาษาไทยเพื่อการ สื่อสาร (Thai for Communication) เกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรมการใช้ภาษาไทยที่ใช้การละเล่น “ปริศนา คำทาย” ดังปรากฏ เนื้อหาการสอนในแบบเรียน รายวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร โดยเก็บข้อมูลจาก ให้นักศึกษาพูดทาย ปริศนาคำทายในชั่วโมงเรียน ข้อมูลระหว่างเดือนกันยายนถึงสิงหาคม พ.ศ. 2561 เพื่อเป็นตัวแทนของ ปริศนาคำทายซึ่งรวบรวมมีทั้งสิ้น 80 ข้อ จากนั้นคัดเลือกปริศนาคำทายที่ซ้ำซ้อน กันออกและนำปริศนา-คำทายที่ได้นั้นมาศึกษากลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการสร้างปริศนาคำทายเป็น เครื่องมือในการวิจัยที่ให้นักศึกษา ฝึกการคิด

นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์นนทบุรี ปีการศึกษา 2561 พูดทายปริศนาคำทายอย่างหลากหลาย โดยมีลักษณะของเรื่องที่ทายหลายเรื่องซึ่งสอดคล้องกับ ทศนีย์ ศุภเมธี (2542) ที่กล่าวว่า “ปริศนาคำทายอาจแยกออกได้ตามลักษณะของเรื่องที่ทาย เช่น ปริศนาคำทายเกี่ยวกับธรรมชาติ “อะไรเอ๋ยเขียวข่มพุ่มไสว ไม่มีใบไม้แต่เม็ด” คำตอบคือ ฝน ปริศนา คำทายเกี่ยวกับอาชีพ เช่น “อะไร เอ๋ย ข้างโน้นก็เขา ข้างนี้ก็เขา เรือสำเภาแล่นตรงกลาง” คำตอบคือ กี่ทอผ้า หรือจำแนกตามโครงสร้างของ ปริศนา เพราะปริศนาคำทายส่วนใหญ่จะมีลักษณะคล้องจองกัน ตัวคำถามอาจสั้นยาวไม่เท่ากัน คือ อาจจะมี เพียงตอนเดียว สองตอน สามตอน หรือมากกว่านี้ โดยข้อความทุกตอนจะบอกใบ้คำตอบอย่างเป็นนัย ๆ เมื่อ นำคำตอบมารวมกันจะเป็นกำปั้นทุบดิน หรือพยายามเบี่ยงเบนความสนใจให้คิดเป็นอย่างอื่น หลอกล่อให้ เข้าใจผิด ขณะที่ปริศนาดังเดิมนั้น บอกลักษณะ รูปพรรณสัณฐานโดยใช้ความเปรียบเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งหาก ผู้เล่นสังเกตและเห็น ลักษณะร่วมก็สามารถตอบได้” ผู้เขียนบทความได้นำแนวคิดดังกล่าวมาวิเคราะห์ตาม กลไกทางภาษา (Linguistic Devices) หมายถึง วิธีการใช้ภาษาเพื่อให้ปริศนาคำทายมีนัยยะที่แทรกความรู้ ทวีปและ แฝงไว้ด้วยความสนุก ขบขัน จากข้อมูลปริศนาคำทายที่ปรากฏ ผู้เขียนบทความสามารถจำแนก กลวิธี ทางภาษาเพื่อให้เกิดอารมณ์ขัน ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการจำแนกกลวิธีทางภาษา

การจำแนกกลวิธีทางภาษา	อธิบาย
1. การเล่นคำพ้อง	<p><u>พ้อง</u> พจนานุกรมให้ความหมายว่า ตรงกัน ซ้ำกัน</p> <p><u>คำพ้องรูป</u> คือ คำที่เขียนเหมือนกัน แต่มีความหมายและวิธีอ่าน แตกต่างกัน หรือเขียนเหมือนกัน อ่านเหมือนกัน แต่ มีความหมายต่างกัน เช่น ชัน = ก.ร้องเป็นเสียงอย่างไก่ ชัน = ว.นำหัวเราะ ชวนหัวเราะ</p> <p><u>คำพ้องเสียง</u> คือ คำที่ออกเสียงเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน แต่มีความหมายต่างกัน เช่น รถ / รส / รด</p>
2. การเล่นคำพ้องสองภาษา (ภาษาต่างประเทศ)	คือ ความบังเอิญที่เสียงของคำในสองภาษาออกเสียง เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน เช่น เพ็ญ กับ pen
3. การเล่นคำพ้องที่มีโครงสร้างเป็นประโยค	คือ การแยกคำประสมเป็นส่วน ๆ ทำให้กลายเป็น โครงสร้างของประโยคได้ เช่น น้ำ/อัด/ลม (ประธาน=น้ำ/กริยา=อัด2/ลม=กรรม)
4. การเล่นคำที่เป็นสำนวนได้	คือ การสำนวนไทยมาพลิกแพลงไปจาก ความหมาย เดิมของสำนวนเหล่านั้น เช่น ทำอย่างไรถึงจะได้เป็นครู(ทำผิดเพราะผิดเป็นครู)
5. การใช้คำไวพจน์	คือ คำที่มีความหมายเหมือนกัน แต่เขียนต่างกัน เช่น สตรี – นารี
6. การใช้กลอักษร	คือ การเล่นกับตัวอักษรหลอกให้เข้าใจเป็นอย่างอื่น อาจใช้การแบ่งวรรคตอนผิดเพื่อให้ ความหมายเปลี่ยน เช่น ปิดหน้าเห็นนม ปิดหลังเห็นขน (ขนม)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

การจำแนกกลวิธีทางภาษา	อธิบาย
7. การใช้คำพวน	คือ คำที่มีการสับเสียงระหว่างคำหรือพยางค์ ซึ่งมี มี เกณฑ์อยู่ที่การสับเสียงสระ เสียงวรรณยุกต์ และ เสียงตัวสะกด แต่เสียงพยัญชนะของคำ หน้าและคำ หลังยังคงเดิม คำพวนที่ได้ต้องมี 2 พยางค์ขึ้นไป หาก มีคำพวนมากกว่า 2 พยางค์ จะต้องเป็นคำที่เป็นตัว หลักอยู่ด้วย เช่น มะนาวต่างดัด (มนุษย์ต่างดาว)
8. การใช้คำสองแง่สองง่าม	คือ แบบเปรียบเทียบอาจจะเป็นสิ่งมีชีวิตที่ระบุ ชัดว่า เป็นคน หรือไม่ระบุชัดก็ได้ แต่ลักษณะ เด่นคือ ผู้ตอบ จะจินตนาการไปถึงเรื่องเพศ แต่ คำตอบเป็นเรื่อง ธรรมดา เช่น อะไรเอ่ยยิ่งปีบยิ่งเขียว (ยาสีฟันใกล้ซิด)

ผลการศึกษา

จากข้อมูลปริศนาคำทายที่นักศึกษาพูดทาย ผู้เขียนบทความสามารถจำแนกกลวิธีทางภาษา
เพื่อให้ เกิดอารมณ์ขัน ตามตารางผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการศึกษาภาษาในปริศนาคำทายที่นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
สุวรรณภูมิ ศูนย์นนทบุรี ปีการศึกษา 2561 พูดทายปริศนาคำทายตามการจำแนก
กลวิธีทางภาษา

การจำแนกกลวิธีทางภาษา	ตัวอย่าง	
	คำถาม	คำตอบ
1. การเล่นคำพ้อง	ปลาอะไรซี่เกียด	ปลาวาฬ
	คนอะไรไม่เข้ากัน	คนไม่ท้าว
2. การเล่นคำพ้องสองภาษา (ภาษาต่างประเทศ)	ปลาอะไรมีสองหน้า	ปลาทูน่า (Tuna)
	ชมรมดนตรีไทยกลัวชมรม อะไร	ชมรมจิ๊กซอว์

ตารางที่ 2 (ต่อ)

การจำแนกกลวิธีทางภาษา	ตัวอย่าง	
	คำถาม	คำตอบ
3. การเล่นคำพ้องที่มีโครงสร้างเป็นประโยค	พริกอะไรมีนิ้ว น้ำอะไรให้ชีวิต	พริกชี้ฟ้า น้ำท่วมวัด (พระให้ชีวิตน้ำ)
4. การเล่นคำที่เป็นสำนวนได้	ทำไมคนลาวถึงไม่โลภมาก	เพราะเดี๋ยวลากหาย (โลภมากลากหาย)
5. การใช้คำไวพจน์	จังหวัดอะไรมีสองหัว	จังหวัดศรีสะเกษ
6. การใช้กลอักษร	ประชาชนคนตายใครผิด	ประชาติ (ประชา (ชื่อคน) ชน คน ตาย)
7. การใช้คำพวน	โรงพยาบาลมีสี่อะไร หมาอะไรกินใบไม้ หมาอะไรร้องเหมือนหมู	สี่ลำ (สำลี) หมาแพนตี้ (หมีแพนด้า) หมาอะจู้ (หมูอะจี้)
8. การใช้คำสองแง่สองง่าม	อยู่ใต้หว่างขา ราคาเป็นหมื่น ชนะอะไรเกิดในที่ลับ	รถจักรยานยนต์ ชนะยาบ้า

อภิปรายผล

นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์นนทบุรี ที่เรียนเนื้อหา ลักษณะภาษาไทย เกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรมการใช้ภาษาไทยที่ใช้การละเล่น “ปริศนาคำทาย” กับผู้เขียนบทความ คือ อาจารย์ศุภชาติ เสถียรธนาสาร พบว่า เกิดความสนุก ขบขัน สอดคล้องกับความเห็นของ วิลสัน (Wilson, 1979; อังไฉ นาริรัตน์ บุญช่วย, 2540) ว่า “ไม่ว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดความขบขันจะมาจากอะไรก็ตาม เรื่องขำขันมัก ใช้ภาษาเป็นเพียงเครื่องมือในการถ่ายทอดเรื่องราวเท่านั้น สิ่งที่ทำให้เกิดความรู้สึกขบขันคือเนื้อหาหรือความคิดที่แฝงอยู่ในเนื้อเรื่อง โดยเฉพาะความสามารถในการเข้าใจเนื้อหาของผู้ฟัง ผู้เขียนบทความยังพบว่า สิ่งที่นักศึกษาพูดทายปริศนาคำทายในปัจจุบันมีลักษณะมีความแตกต่างกันบ้างในเนื้อหาของเรื่องที่น่ามาเล่นทาย แต่มีการเล่นกับภาษา องค์ประกอบทางกลวิธีทางภาษา เหมือนกับในสมัยอดีตที่ปริศนาคำทาย ก่อให้เกิดความตลกขบขัน สนุกสนาน ซึ่งอารมณ์ขัน ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Humour ใน Webster' Third New International Dictionary (1981 : 1102) ให้ความหมายว่า “that quality in a happening, an action, a situation, or an expression of absurdly incongruous: comic or amusing quality” นอกจากนี้ขณะที่นักศึกษาพูดทายปริศนา

คำทายนั้น ผู้เขียนบทความซึ่งเป็นอาจารย์ผู้สอนยังพบว่า ปริศนาคำทายที่นักศึกษา เกิดความขบขันที่ไม่เข้ากันของภาษา เป็นลักษณะการพูดและตอบคำทายเข้ากับสำนวนไทยที่กล่าวว่า “กำปั้นทุบดิน” คือ ความขบขันเกิดจากความไม่เข้ากันหรือเข้ากันไม่ได้นี้ สอดคล้องกับทฤษฎีของความไม่ เข้ากัน (Incongruous Form) โดยเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ที่ไปด้วยกันไม่ได้ หรือเป็นการรวมกันของ สิ่งหรือสภาพที่ขัดกัน ไม่เหมาะสมกัน หรือไม่เข้ากันสองอย่างหรือมากกว่า (Wilson, 1979) ความไม่เข้ากันที่ นำไปสู่ความตลกขบขันนั้นมีอยู่ 3 แบบ ได้แก่

1. ความไม่เข้ากันของรูปลักษณ์ (Form)
2. ความไม่เข้ากันของเนื้อหา (Content)
3. ความไม่เข้ากันทางวาจา (Language)

จากการให้นักศึกษาพูดทายปริศนาคำทายในระหว่างทำกิจกรรมเกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรมการใช้ภาษาไทยที่ใช้การละเล่น “ปริศนาคำทาย” นั้น พบว่าข้อมูลในคำถาม-คำตอบของปริศนาคำทายที่ นักศึกษาพูดทายเป็นความไม่เข้ากันทางวาจา ทั้งการเล่นคำพูด (Speech Play) และศิลปะการใช้ ถ้อยคำ (Verbal Art) โดยทำให้ปริศนาคำทายที่นักศึกษาเล่นทายนั้นแต่ละข้อมีความน่าติดตาม ชวนขบคิดเพื่อค้นหาคำตอบ เกิด ความขบขัน สนุกสนานเพราะมีความแหวกแนวเหนือความคาดเดาที่เกิดขึ้น สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ใน แบบเรียนรายวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร (Thai for Communication) เรื่องลักษณะของภาษาไทยเป็นอย่างดี สมควรเป็นแนวทางที่อาจารย์ผู้สอนรายวิชานี้จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ในกระบวนการเรียนการสอนนักศึกษาต่อไป

สรุป

การสอนนักศึกษารายวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร (Thai for Communication) เรื่อง ลักษณะของภาษาไทย อาจนำกิจกรรมการใช้ภาษาไทยที่ใช้การละเล่น “ปริศนาคำทาย” ไปใช้กับ นักศึกษาเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน สร้างบรรยากาศในห้องเรียนของนักศึกษาสายวิชาชีพช่างให้เกิด ความขบขัน อ่อนโยนต่อนิสัยของนักศึกษาสายวิชาชีพช่างที่ใช้กลวิธีทางภาษากล่อมเกล่าให้เกิดความรัก ในภาษาไทยโดยใช้ปริศนา คำทาย เพราะปริศนาคำทายปัจจุบันเป็นการละเล่นทางภาษาอย่างหนึ่ง ที่เน้นจัดการหรือเล่นกับองค์ประกอบทางภาษาในลักษณะที่อาจารย์ผู้สอนสามารถเชื่อมโยงกับ องค์ประกอบอื่น ๆ เช่น บริบททางสังคม วัฒนธรรม ทางสังคมเมือง ที่อาจารย์ผู้สอนจะแทรกคติสอน ชีวิตนักศึกษาได้ อาทิ การไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอาจนำปริศนาคำทายมาใช้โดยถามนักศึกษาว่า “อะไรเกิดในที่ลับ” คำตอบคือ ขนยาบ้า หรือสอนนักศึกษาให้ระวังการขับซิ่งรถจักรยานยนต์ ซึ่งพบว่านักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์นนทบุรี ใช้รถจักรยานยนต์ในการ คมนาคมจำนวนมาก หากถามว่า “อะไรเอ่ย อยู่ได้หว่างขา ราคาเป็นหมื่น” คำตอบ คือ รถจักรยานยนต์ เมื่อนักศึกษาตอบแล้ว อาจสอนให้ระวังในการใช้รถจักรยานยนต์สัญจรบนท้องถนนให้ขับซิ่ง

อย่างปลอดภัยได้ จึงนับว่าการละเล่นปริศนาคำทายในการสอนนักศึกษาตามรายวิชาภาษาไทย เพื่อการสื่อสาร (Thai for Communication) เรื่องลักษณะของภาษาไทย ได้สะท้อนกระบวนการคิด การรับรู้ และลักษณะวัฒนธรรมการใช้ภาษาไทยของคนไทย ในมุมมองทางภาษา ผ่าน “ปริศนาคำทาย” ได้อีก รูปแบบหนึ่ง และยังดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมการใช้ภาษาไทยของเยาวชนไทยให้มั่นคงและยั่งยืนสืบไป

เอกสารอ้างอิง

- ทัศนีย์ ศุภเมธี. (2542). *ปริศนาคำทาย*. เรียกใช้เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2561. จาก <http://www.thaifolk.com>.
- ธนู ทดแทนคุณ. (2561). *ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- นารีรัตน์ บุญช่วย. (2540). “การนำเสนอความตลก” *ศาสตร์แห่งภาษา*. ใน เอกสารประกอบการสอน ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- The English language Unabridges. (1981). *Webster’s Third New International Dictionary Volume II*. The United States of America.
- Walter Nash. (1987). *The Language or Humour*. New York: United States of America.
- Wilson Christopher P. (1979). *Jokes: Form, Content, Use and Function*. London: Academic Press Inc.

วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ

Journal of Liberal Art of Rajamangala University
of Technology Suvarnabhumi

ประโยชน์นิยม : แนวคิดสู่ปรากฏการณ์ทางการเมืองไทย

UTILITARIANISM : CONCEPT TO THAI POLITICAL PHENOMENON

เกษภา ผาทอง

Ketsada Phathong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nongkhai Campus

ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์

Thirapat Serirangsan

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

Sukhothai Thammathirat Open University

ธนู ทดแทนคุณ

Thanu Thodthankhun

สมพงษ์ เกษานุช

Sompong Kesanuch

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

E-mail : miniketsada@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง “ประโยชน์นิยม : แนวคิดสู่ปรากฏการณ์ทางการเมืองไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อนำประเด็นทางด้านแนวคิดเหมือนจะสอดคล้องกับสามัญสำนึกของคนส่วนใหญ่ในสังคมปัจจุบันที่มักอ้างเหตุผลว่าการกระทำที่ดีคือการกระทำเพื่อประโยชน์สุขของคนส่วนรวม แต่จากการพิจารณาที่เกณฑ์ในการตัดสินการกระทำของประโยชน์นิยมมุ่งพิจารณาถึงผลของการกระทำไม่ใช่ตัวการกระทำเอง บางครั้งทำให้การกระทำที่เลวร้ายหรือไม่ถูกต้องแต่ส่งผลให้เกิดผลประโยชน์สุขแก่ทุกคนจำนวนมากก็จะเป็นที่ยอมรับกันได้ เช่น การขโมยของโดยอ้างว่าเป็นการขโมยของจากคนที่ร่ำรวยมาช่วยเหลือคนยากจน การขโมยนี้ถูกต้องตามหลักประโยชน์นิยมเพราะประโยชน์สุขที่ลดลงของคนร่ำรวยคนเดียวย่อมเทียบไม่ได้กับประโยชน์สุขของคนจนจำนวนมากที่เพิ่มมากขึ้น หรือในช่วงที่ผ่านมาการวิสามัญฆาตกรรมผู้ต้องสงสัยว่าค้ายาเสพติดไปหลายคน การกระทำดังกล่าวไม่ถูกต้องเพราะผู้ต้องสงสัยไม่มีโอกาสขึ้นศาลพิสูจน์ตัวเองซึ่งบางทีเขาอาจเป็นผู้บริสุทธิ์ก็ได้ แต่การกระทำเช่นนี้กลับได้รับการยอมรับจากบางส่วนในสังคมเพราะเชื่อว่าเป็นเยี่ยงอย่างไม่ให้คนอื่นกล้าค้ายาเสพติดและจะทำให้ยาเสพติดหมดไปจากสังคมในที่สุดซึ่งก่อประโยชน์สุขแก่คนโดยส่วนรวม ดังนั้นการตัดสินการกระทำโดยคำนึงถึงประโยชน์สุขของคนจำนวนมากที่เกิดขึ้นจากการกระทำอาจไม่ถูกต้องเสมอไป หากเราจะ

ประยุกต์ใช้แนวคิดแบบประโยชน์นิยมในชีวิตประจำวันเราจึงต้องพิจารณาโดยรอบด้านไม่ใช่เพียงแค่ผลของการกระทำแต่ควรคำนึงถึงตัวการกระทำด้วย

คำสำคัญ : ประโยชน์นิยม, ปราบปรามการฉ้อโกงทางการเมืองไทย

Abstract

According to the article “Utilitarianism : Concept to Thai Political Phenomenon” , the main purpose is to the conceptual issue seems to be in line with the common sense of most people in today's society, often claiming that good deeds are done for the benefit of the common people. But since the criteria for deciding the actions of advantage are to focus on the outcome of the action, not the action itself Sometimes the act is bad or wrong, but it results in benefits for many people, it is acceptable, such as stealing, claiming to be stolen from wealthy people to help the poor. This theft is legitimate, because the reduced benefits of the rich are not comparable to the benefits of many more poor people. Or during the past, there were many extraordinary killings and suspects of drug trafficking The offense was not correct because the suspect had no opportunity to go to court to prove himself, perhaps he was innocent. But this behavior has been accepted by some in society because it is believed that it is to prevent others from daring to trade drugs and will eventually lead to the deprivation of the society, which benefits the general public. Therefore, judging the actions based on the benefits of many people that occur from the action may not always be correct. If we apply concepts that are useful in everyday life, then we need to consider everything, not just the consequences of actions, but also the actions that should be taken into consideration.

Keywords : Utilitarianism, Thai Political Phenomenon

บทนำ

แนวคิดที่ว่าด้วยประโยชน์นิยม (Utilitarianism) คือเป้าหมายสูงสุดของการกระทำหรือการใช้ชีวิตมนุษย์นั้นมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ เช่น ในปรัชญาของอีพิคิวรัส (Epicurus) ผู้มีชีวิตอยู่ราวปีที่ 341-270 ก่อนคริสตกาล (Diskin Clay, 2009 : 9-28) และเป็นผู้เชื่อว่ามนุษย์ควรใช้ชีวิตโดยมีเป้าหมายที่การแสวงหาความสุขสงบ เสรีและปลอดภัยจากความทุกข์และความเจ็บปวดทั้งหลาย ปรัชญาเช่นนี้บางครั้งถูกเรียกเหมารวมว่าปรัชญาสุชนิยม และกินความถึงการแสวงหาความสุขทางโลก เช่น ความสุขที่เกิดแก่

ประสาทสัมผัสและเนื้อหนังมังสาทั้งหมด ปรัชญาชนิดนี้มีผู้ไม่เห็นด้วยอยู่ค่อนข้างมาก โดยส่วนใหญ่แล้ว มีผู้เชื่อว่าในโลกมีสิ่งอื่นที่ดั่งงามและสูงส่งกว่าความสุขอยู่ เช่น คุณธรรม ความรู้ หรือความงามทางศิลปะ และสิ่งดั่งงามเหล่านี้ต่างหากที่มนุษย์ควรแสวงหาในฐานะเป็นเป้าหมายของชีวิต เพื่อให้คู่ควรกับการได้เกิดมาเป็นมนุษย์ เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีสติปัญญาสูงส่ง รู้จักใช้เหตุผลและมีวิจารณ์ญาณแยกแยะ การมีชีวิตอยู่เพื่อแสวงหาความสุขเป็นเป้าหมาย สุดท้ายทำให้มนุษย์ไม่ต่างกับสุกร ปรัชญาสุขนิยมแท้จริงแล้วจึงเหมาะจะเป็นปรัชญาชีวิตสำหรับสุกร แต่ไม่คู่ควรที่จะนำมาใช้กับมนุษย์ มุมมองที่ต่อต้านแนวคิดที่เชื่อว่าความสุขคือเป้าหมายสูงสุดของชีวิตนี้มีอิทธิพลสูงมากในช่วงที่ยุโรปอยู่ใต้อำนาจของคริสต์ศาสนาซึ่งปฏิเสธชีวิตทางโลกและเชื่อในการทำความดีเพื่อเข้าถึงอาณาจักรของพระเจ้าในโลกหน้า (Michael Erler, 2009 : 46-64) ทำให้แนวคิดเรื่องนี้ไม่ได้รับความสำคัญอีกเลยอยู่นานหลายร้อยปี จนกระทั่งได้รับการฟื้นฟูและนำกลับมาใช้ใหม่อีกครั้งเมื่อไม่ถึงสองร้อยปีที่ผ่านมา (Diskin Clay, 2009 : 9-28) โดยเจอเรอมี เบนธัม (Jeremy Bentham) ผู้เป็นทั้งนักคิด นักเขียน และนักกฎหมายที่มีชื่อเสียงชาวอังกฤษในศตวรรษที่ 18 โดยทฤษฎีนี้มาปรากฏอยู่ตรงใจกลางข้อเสนอของเบนธัมในการปฏิรูประบบกฎหมายและหลักนิติศาสตร์ของประเทศให้มีความเป็นระบบระเบียบและความเป็นเหตุเป็นผลมากยิ่งขึ้น เบนธัมเห็นว่าการปฏิรูปกฎหมายที่ประเทศอังกฤษใช้อยู่ในขณะนั้นค่อนข้างสับสน ไม่เป็นระบบและไม่มีเอกภาพ เนื่องจากมีที่มาและพื้นฐานรองรับที่หลากหลายต่างชนิดกัน (Jeremy Bentham, 1789 : 107) อีกทั้งในทางปฏิบัติก็ยังเต็มไปด้วยกระบวนการที่ยุ่งยากและสิ้นเปลืองเวลา เขาจึงเสนอให้ยกเครื่องระบบกฎหมายทำให้กฎหมายทั้งหมดอยู่บนหลักการพื้นฐานใหญ่เพียงหลักการเดียว หลักการนี้ต่อมาเขาให้ชื่อว่า “หลักมความสุข” (the greatest happiness principle) (Jeremy Bentham, 1789 : 7) หลังจากนั้นไม่นาน จอห์น สจ๊วต มิลล์ (John Stuart Mill) ผู้เป็นศิษย์ของเบนธัมและบุตรชายของเพื่อร่วมงานคนสนิทของเขาชื่อเจมส์ มิลล์ (James Mill) ได้ให้ชื่อที่เป็นทางการแก่ทฤษฎีนี้ของเบนธัมว่า “ประโยชน์นิยม” (Utilitarianism) และยังได้เขียนงานชื่อเดียวกันนี้ขึ้นในปี ค.ศ. 1861 เพื่ออธิบายสาระสำคัญของทฤษฎีนี้ รวมทั้งตอบโต้ข้อวิจารณ์และข้อคัดค้านที่พบบ่อย งานชิ้นนี้ของมิลล์สามารถอธิบายแนวคิดประโยชน์นิยมได้อย่างน่าเชื่อถือ และมีพลังเสียจนกระทั่งนับจากกลางศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมาจนถึงประมาณกลางศตวรรษที่ 20 แนวคิดนี้จัดเป็นแนวคิดทางศีลธรรมที่ทรงอิทธิพลมากที่สุดในประเทศอังกฤษ และยังแผ่ขยายอิทธิพลไปถึงภาคพื้นทวีปยุโรปบางส่วนด้วย ทั้งปัจเจกบุคคลและเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบออกกฎหมายและนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อสาธารณะต่างยอมรับว่าการตัดสินใจทั้งระดับส่วนตัวและสาธารณะควรทำโดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ส่วนรวมเป็นสำคัญตามหลักมความสุขที่เบนธัมและพ่อลูกตระกูลมิลล์ได้วางรากฐานเอาไว้ ในอีกด้านหนึ่ง แนวคิดประโยชน์นิยมแบบคลาสสิกได้ผสมผสานเข้ากับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์คลาสสิกจนกระทั่งแตกแขนงออกไปเป็นทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แบบสวัสดิการ (welfare economics) ซึ่งต่อมาได้กลายมามีบทบาทอย่างสูงในหมู่ผู้กำหนดนโยบายสาธารณะในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ในโลกทางวิชาการก็

เช่นเดียวกันที่แนวคิดประโยชน์นิยมได้กลายมามีบทบาทครอบงำการคิดและการศึกษาค้นคว้าในโลกที่ใช้ภาษาอังกฤษแทบจะทั้งหมด จนกระทั่งอาจกล่าวได้ว่าไม่มีข้อเสนอระดับใหญ่ ๆ ได้ปรากฏให้เห็นอีกเลย และงานด้านจริยศาสตร์และปรัชญาการเมืองที่พบในช่วงนี้ส่วนใหญ่ล้วนเป็นการนำหลักการของประโยชน์นิยมมาใช้วิเคราะห์นโยบายสาธารณะเป็นเรื่อง ๆ ไปเท่านั้น

แนวคิดแบบประโยชน์นิยมมีการปรับตัวอย่างขนานใหญ่อีกครั้งหนึ่งในช่วงทศวรรษ 1970-1980 หลังจากถูกท้าทายโดยทฤษฎีความยุติธรรมแบบสัญญาประชาคม (R.M. Hare, 1976 :23-38) นักประโยชน์นิยมหลายรายพยายามทำสิ่งเดียวกับมิลล์เคยทำมาก่อนหน้านี้กับงานของเบนธัมและเจมส์ มิลล์ คือ ปรับปรุงแนวคิดประโยชน์นิยมให้มีความสมบูรณ์และรัดกุมยิ่งขึ้น สอดคล้องกับองค์ความรู้ที่เป็นปัจจุบันยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถตอบข้อวิจารณ์และการท้าทายได้อย่างเป็นที่น่าพอใจ ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้คือแนวคิดประโยชน์นิยมและทฤษฎีรูปแบบใหม่ที่แตกออกมาจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แบบสวัสดิการ เช่น การวิเคราะห์ผลได้-ผลเสีย ที่สามารถนำไปใช้เป็นกระบวนการตัดสินใจสาธารณะที่เป็นเหตุเป็นผลสำหรับรัฐประชาธิปไตยสมัยใหม่ได้

หลักเรื่องประโยชน์สุขและหลักมหัสข

เจเรมี เบนธัม (Jeremy Bentham, 1748-1832) เริ่มข้อเสนอในการปฏิรูประบบกฎหมายของเขาจากข้อสังเกตเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ที่ว่า มนุษย์ทุกคนล้วนแสวงหาความสุขและความรื่นรมย์ในชีวิตขณะเดียวกันก็พยายามหลีกเลี่ยงจากความทุกข์และความเจ็บปวดทั้งหลาย

“ธรรมชาติจัดวางให้มนุษย์อยู่ภายใต้การปกครองของนายใหญ่ผู้มีอำนาจเด็ดขาดสองราย คือ ความสุขและความทุกข์ นายทั้งคู่นี้เท่านั้นที่เป็นผู้ชี้บอกเราถึงสิ่งที่เราควรทำ และเป็นผู้กำหนดว่าเราควรจะทำสิ่งใด ทั้งคู่จึงเป็นมาตรฐานของสิ่งที่ถูกและสิ่งที่ผิดสำหรับเรา สายโซ่ของสาเหตุและผลลัพธ์ที่ตามมาจากสาเหตุต่าง ๆ ล้วนถูกผูกไว้กับบัลลังก์ของนายคู่นี้ทั้งสิ้น นายคู่นี้กำกับปกครองเราในทุกสิ่งทุกอย่างที่เราทำ ที่เรากล่าว ที่เราคิด และความพยายามทั้งหลายทั้งปวงที่เราอาจทำได้เพื่อสลัดตัวเองให้หลุดจากการอยู่ใต้อำนาจบังคับของความสุขและความทุกข์รังแต่จะยิ่งแสดงให้เห็นและยืนยันว่าเราอยู่ใต้อำนาจบังคับดังกล่าว คนผู้หนึ่งจะอ้างอย่างไรก็ได้ว่าตนไม่ตกอยู่ใต้อำนาจปกครองของนายทั้งคู่นี้แต่ในความเป็นจริง เขาไม่อาจหนีพ้นจากอำนาจของมันได้” (Jeremy Bentham, 1789 : 1)

เบนธัมอ้างว่า เมื่อเป็นเช่นนี้ ย่อมต้องสรุปว่า การกระทำใดก็ตามที่สร้างความสุขให้แก่ผู้กระทำเป็นการกระทำที่ถูกต้อง (หรือดี) และการกระทำใดก็ตามที่สร้างความทุกข์ให้แก่ผู้กระทำเป็นการกระทำที่ผิด (หรือชั่วร้าย) เบนธัมเห็นว่าสิ่งนี้เป็นจริงอย่างไม่ต้องสงสัย ดังนั้น เขาจึงเสนอให้ยึดหลักการที่เรียกว่าหลักประโยชน์สุข (principle of utility) เพื่อใช้เป็นพื้นฐานที่โต้แย้งไม่ได้สำหรับระบบกฎหมายที่จะปฏิรูป หลักการนี้ยินยอมให้คนกระทำหรือห้ามไม่ให้คนกระทำสิ่งต่าง ๆ โดยพิจารณาจากแนวโน้มที่กระทำนั้น น่าจะเพิ่มหรือลด (ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคขัดขวาง) ความสุขของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล คำว่า ประโยชน์สุข (Utility) หมายถึงคุณสมบัติที่การกระทำชนิดต่าง ๆ มีอันจะก่อให้เกิดประโยชน์

ความได้เปรียบ ความสุขความเพลิดเพลิน และความดีอื่น ๆ ตามมาแก่ผู้กระทำ (ในกรณีที่เป็นการกระทำส่วนตัว) หรือแก่ผู้ที่ได้รับผลการกระทำ (ในกรณีที่การกระทำของรัฐ) หรือไม่เช่นนั้นก็ป้องกันไม่ให้เกิดโทษทุกข์ ความเจ็บปวด ความชั่วร้าย หรือความไร้สุขตามมาแก่ผู้กระทำ หรือผู้ได้รับผลจากการกระทำ กล่าวอย่างเฉพาะเจาะจงมากขึ้น ประโยชน์สุขอาจเป็นของปัจเจกบุคคลเพียงคนเดียว หรือเป็นของคนทั้งชุมชนก็ได้ ขึ้นกับว่าผลประโยชน์ที่กำลังพิจารณานั้นเป็นของคน ๆ เดียวหรือของคนทั้งชุมชน อย่างไรก็ตาม เบนธัมกล่าวด้วยว่า ชุมชนแต่ละแห่งแท้จริงแล้วคือ กลุ่มสมมติที่ประกอบขึ้นจากปัจเจกบุคคลที่ถูกถือว่าเป็นสมาชิกอยู่ในชุมชนแห่งนั้น เมื่อเป็นดังนี้จึงเท่ากับว่าผลประโยชน์ของชุมชนในแต่ละครั้งจึงไม่ใช่อะไรอื่นนอกจากผลประโยชน์ของแต่ละคนทีประกอบเข้าด้วยกันเป็นสมาชิกทั้งหมดของชุมชนนั้นนั่นเอง (Jeremy Bentham, 1789 : 2-3) และผลประโยชน์ที่ว่านี้คือสิ่งที่มีแนวโน้มจะเพิ่มปริมาณความสุขรวมหรือลดปริมาณความทุกข์รวมของคนเหล่านั้นทั้งหมด ซึ่งต้องพิจารณาทั้งผลในระยะสั้นและระยะยาวประกอบกัน เนื่องจากเบนธัมเห็นว่า ประโยชน์ ไม่ได้หมายถึงแค่เพียงความสุขเฉพาะหน้า แต่ครอบคลุมถึงความสุขที่จะได้รับในอนาคตด้วย ในแง่นี้ การกระทำที่ให้ความสุขในปริมาณมากในปัจจุบัน แต่จะก่อให้เกิดความทุกข์ในปริมาณมากยิ่งกว่าตามมาในอนาคตย่อมเป็นการกระทำที่ให้ประโยชน์สุข น้อยกว่า แก่ผู้กระทำหรือผู้ที่ได้รับผลจากการกระทำ เมื่อเทียบกับการกระทำอีกชนิดหนึ่ง ที่อาจให้ความเฉพาะหน้าปริมาณน้อยกว่า แต่จะไม่ก่อให้เกิดความทุกข์ใหญ่หลวงตามมาในอนาคต โดยเบนธัมได้เสนอวิธีการที่เป็นรูปธรรมชนิดที่จะใช้วัดประโยชน์สุขของการกระทำในกรณีต่าง ๆ ไว้ด้วย

แนวคิดประโยชน์นิยมนี้เบนธัมเสนอเพื่อเป็นคู่แข่งกับทฤษฎีจริยศาสตร์ที่อาศัยความรู้สึกทางศีลธรรม (moral sentiments) เช่น ความเห็นด้วยหรือความไม่เห็นด้วย เป็นเครื่องตัดสินความถูกต้องของการกระทำ หลักประโยชน์สุขแม้จะถือว่าการแสวงหาความสุขและการหลีกเลี่ยงความทุกข์คือเป้าหมายทางศีลธรรมขั้นสูงสุด แต่หลักนี้ไม่ได้บอกให้ผู้กระทำใช้ความรู้สึกทางศีลธรรมเป็นเครื่องตัดสินการกระทำโดยตรง ตรงกันข้าม หลักนี้เสนอให้ตัดสินการกระทำโดยใช้วิธีพิจารณาคุณสมบัติอยู่ภายในของการกระทำนั้นเองในแง่ที่ว่าถ้าทำแล้วจะมีความสุขมากขึ้น หรือจะมีความสุขลดลง (แต่มีความสุขเพิ่มขึ้น) และจึงไม่เกี่ยวกับความรู้สึกเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยที่คนหนึ่งอาจมีต่อการกระทำชนิดนั้น ซึ่งมักเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามมาเมื่อคนได้เห็นผลของการกระทำนั้นชัดเจนแล้ว (Jeremy Bentham, 1789 : 15) เบนธัมอ้างว่าการศึกษารูสึกทางศีลธรรมเป็นเครื่องตัดสินความถูกต้องทางศีลธรรมจะก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ขัดต่อสามัญสำนึกหลายข้อตามมา การให้เหตุผลในเรื่องนี้ของเบนธัมน่าสนใจตรงที่ว่า โดยทั่วไปเรามักเชื่อว่าความรู้สึกทางศีลธรรมสามารถใช้เป็นเครื่องนำทางการตัดสินใจในบางสถานการณ์ที่ยาก (hard cases) ที่ดูเหมือนไม่มีคำตอบที่ชัดเจนว่าสิ่งที่ถูกต้องคืออะไรได้ แต่ข้อวิจารณ์ของเบนธัมสวนทางกับความเชื่อนี้โดยสิ้นเชิง

เบนัมเริ่มจากการชี้ว่า เวลาที่เราารู้สึกว่าการกระทำหนึ่งเป็นสิ่งที่ผิด เรามักมองว่าคนที่กระทำสิ่งนั้นสมควรถูกลงโทษ แต่ถ้าเราตัดสินใจว่าการกระทำหนึ่งผิดหรือไม่ โดยอาศัยความรู้สึกที่เรามีว่าเราเห็นด้วยหรือไม่กับการกระทำนั้น แทนการพิจารณาที่คุณสมบัติภายในของการกระทำนั้นเอง สิ่งที่จะตามมา คือ การตัดสินใจของเราว่าคนคนหนึ่งสมควรถูกลงโทษหรือไม่ และสมควรถูกลงโทษหนักหรือเบาเพียงใด จะไม่ได้ขึ้นกับความถูกต้องของสิ่งที่เขาได้กระทำลงไป แต่ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของความรู้สึกเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยที่เรามีต่อสิ่งที่เขาได้กระทำลงไปนั้น ยิ่งเราเกลียดชังการกระทำของเขามาก เราก็จะยิ่งลงโทษเขารุนแรงมาก แต่ถ้าเราเกลียดชังการกระทำของเขาเพียงเล็กน้อย เราก็จะลงโทษเขาน้อย หรือหากเรารู้สึกเฉย ๆ ไม่ได้ยินดียินร้ายกับการกระทำนั้น เราก็อาจไม่ลงโทษเขาเลย แต่เบนัมชี้ว่าศีลธรรมต้องไม่มีลักษณะเช่นนี้ คนที่กระทำผิดต้องถูกลงโทษในลักษณะที่ได้สัดส่วนกับขนาดหรือความรุนแรงของความผิดของเขา ไม่ใช่ตามสัดส่วนของระดับความรุนแรงของความรู้สึกเกลียดชังของเขา ไม่ใช่ตามสัดส่วนของระดับความรุนแรงของความรู้สึกเกลียดชังของเรา

นอกจากนี้ เบนัมยังถามคำถามต่อไปนี้แก่คนที่อาศัยความรู้สึกศีลธรรมของตนเองเป็นมาตรฐานตัดสินความถูกต้องของการกระทำ มีเหตุผลอะไรที่จะเชื่อว่าความรู้สึกที่ตนเองใช้เป็นสิ่งที่คนอื่นที่เหลือจะยอมรับให้ใช้เป็นมาตรฐานตัดสินความถูกต้องของการกระทำสำหรับพวกเขาด้วย และหากคนอื่นที่เหลือไม่ยอมรับ มีเหตุผลอะไรที่จะคิดว่าความรู้ทางศีลธรรมของตนเองเพียงคนเดียวสามารถมีสถานะพิเศษที่สูงกว่ามาตรฐานของคนอื่นได้ นอกจากนี้ ไม่ต้องพิจารณาเลยหรือว่ามาตรฐานที่ตนเองใช้อ้างนั้นมันเป็นอันตรายต่อมนุษย์คนอื่น ๆ หรือต่อมนุษยชาติโดยรวมหรือเปล่า ละถ้าถึงที่สุดแล้วยืนยันจะใช้มาตรฐานตัดสินความถูกต้องอาจมีได้หลายแบบหรือไม่ แล้วถ้าเป็นเช่นนั้นจริง เป็นเรื่องยอมรับได้จริงหรือที่สิ่งที่คนหนึ่งเชื่อว่าถูกต้องในวันนี้จะกลายเป็นสิ่งที่ผิดไปได้ในวันพรุ่งนี้ และเป็นเรื่องที่ยอมรับได้จริงหรือที่สิ่งเดียวกันจะเป็นสิ่งที่ถูกและผิดในเวลาและสถานที่เดียวกัน (สำหรับคนสองคนที่รู้สึกต่างกัน) ถ้าเป็นเช่นนั้นจริง เท่ากับทุกคนต้องหยุดเถียงกันเรื่องอะไรคือสิ่งที่ถูกหรือผิดด้วยหรือใช่หรือไม่ การที่คนหนึ่งกล่าวว่า “ผมชอบสิ่งนี้” และคนอีกคนหนึ่งกล่าวว่า “ผมไม่ชอบสิ่งนี้” เท่ากับว่าคนทั้งคู่ต้องจบการสนทนาลงเท่านั้น โดยไม่สามารถหาข้อสรุปร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งที่ควรทำได้เลยใช่หรือไม่ เบนัมเห็นว่าจริยศาสตร์ที่ใช้ความรู้สึกทางศีลธรรมเป็นมาตรฐานตัดสินการกระทำตอบคำถามเหล่านี้เป็นอย่างดีไม่ได้ และจึงเป็นจริยศาสตร์ที่ล้มเหลว หลักประโยชน์สุขเท่านั้นที่ควรเป็นทั้งเป้าหมายและมาตรฐานตัดสินขั้นสุดท้ายทางศีลธรรม

เป็นไปได้ว่าอาจมีผู้ที่เห็นด้วยกับเบนัมว่าจริยศาสตร์ไม่ควรขึ้นกับความรู้สึก แต่ไม่ยอมรับหลักประโยชน์สุข และเสนอหลักการทางเลือกแบบอื่นเพื่อใช้แทน เบนัมจะพูดกับคนเหล่านี้อย่างไร ในเรื่องนี้เขาอ้างว่า ผู้ที่เสนอหลักการทางเลือกชนิดอื่นสามารถอธิบายได้หรือไม่ คนทั้งหลายจะมีแรงจูงใจชนิดใดที่จะปฏิบัติตามคำสั่งของหลักการทางเลือกที่ตนเสนอ อะไรคือแรงจูงใจให้คนทำตามหลักการที่ว่านั้น และคนเหล่านั้นใช้หลักการใดเป็นเครื่องแยกความแตกต่างระหว่างแรงจูงใจชนิดที่พวกเขากล่าวถึงกับ

แรงจูงใจที่ทำให้คนปฏิบัติตามคำสั่งของหลักประโยชน์สุข แต่อธิบายแรงจูงใจไม่ได้ พวกเขาจะอธิบายได้ต่อไปอย่างไรว่า หลักการทางเลือกที่เสนอนั้นดีกว่าหลักประโยชน์สุขอย่างไร ทั้งนี้ทั้งนั้น เบนธัมอ้างว่า ถึงที่สุดแล้วผู้ที่พยายามเสนอหลักการทางเลือกชนิดต่างๆ เมื่อต้องใช้เหตุผลสนับสนุนแก่หลักการของตนต่อสาธารณะ ย่อมหนีไม่พ้นที่ต้องอ้างเรื่องประโยชน์สุขเป็นเหตุผลรองรับสำหรับหลักการของตนอยู่ดี เพราะมีแต่หลักประโยชน์สุขเท่านั้นที่สามารถเป็นแรงผลักดันให้คนกระทำในสิ่งที่หลักการนี้บอกว่าถูกต้องได้ นั่นคือ แรงผลักดันในการแสวงหาความสุข และหลีกเลี่ยงจากความทุกข์ ไม่มีหลักการอื่นใดทั้งสิ้นที่สามารถให้แรงผลักดันที่พอจะเทียบเคียงกันได้ (Amy Gutmanjn, 1980 :18,41-42)

แนวคิดประโยชน์นิยม

แนวคิดแบบประโยชน์นิยมเกิดขึ้นในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18-19 โดยมีนักปรัชญาคนสำคัญคือ เบนธัม (Jeremy Bentham , ค.ศ. 1748-1832) และ จอห์น สจิวท มิลล์ (John Stuart Mill, ค.ศ. 1806-1873) พจนานุกรมศัพท์ปรัชญาอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้นิยามแนวคิดประโยชน์นิยม (utilitarianism) ว่าเป็นทศนะทางจริยศาสตร์ที่ถือเอาประโยชน์สุขเป็นเกณฑ์ตัดสินความผิดถูกชั่วดี กล่าวคือ การกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขมากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุด ถือว่าเป็นการกระทำที่ดี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2540 : 101)

จากนิยามดังกล่าวอธิบายได้ว่าประโยชน์นิยมเป็นหนึ่งในแนวคิดทางจริยศาสตร์ที่พิจารณาว่าอะไรคือเกณฑ์พื้นฐานที่ใช้ตัดสินการกระทำว่าควรหรือไม่ควร โดยประโยชน์นิยมเสนอว่า เกณฑ์ที่ใช้ตัดสินนั้นคือคือปริมาณความสุขที่เป็นผลจากการกระทำ ดังที่มิลล์กล่าวว่า

“ความถูกต้องของการกระทำขึ้นอยู่กับแนวโน้มที่การกระทำนั้นจะก่อให้เกิดความสุข ความผิดขึ้นอยู่กับแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดสิ่งที่สวนทางกับความสุข” (วิทย์ วิศทเวทย์, 2532 : 99)

เหตุผลของประโยชน์นิยมในการสนับสนุนการใช้ปริมาณความสุขเป็นเกณฑ์ตัดสินการกระทำคือความเห็นว่ามันุษย์นั้นมีธรรมชาติที่รักสุขเกลียดทุกข์ มนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะเป็นใครก็ตาม เมื่อทำอะไรย่อมมุ่งหาความสุข หลบเลี่ยงความทุกข์ ดังนั้นประโยชน์นิยมจึงสรุปว่าความสุขเป็นสิ่งเดียวที่มีค่าสำหรับมนุษย์

ด้วยเหตุนี้ประโยชน์นิยมจึงเสนอว่า เมื่อเราต้องเลือกระหว่างการกระทำสองอย่าง วิธีเลือกก็คือพิจารณาว่าการกระทำแต่ละอย่างจะนำไปสู่ผลอะไรบ้าง จะก่อให้เกิดความสุขเท่าไร ความทุกข์เท่าไร เมื่อหักลบกันแล้ว การกระทำใดก่อให้เกิดความสุขมากที่สุดเราควรเลือกกระทำนั้น

โดยความสุขนี้ต้องไม่ใช่แค่ความสุขของตนเองเท่านั้น แต่ต้องกระจายไปสู่คนจำนวนมากที่สุดหรือนัยหนึ่งเป็นความสุขโดยรวมของมนุษย์ทุกคนที่ได้รับจากผลของการกระทำ โดยพิจารณาอย่างเป็นกลางไม่ถือว่าความสุขของผู้กระทำสำคัญเหนือกว่าความสุขของคนอื่น ไม่ว่าจะเป็นความสุขของใคร

ล้วนมีความสำคัญเท่ากัน แล้วพิจารณานำความสุขของทุกคนที่ได้รับจากการกระทำมารวมกัน ดังที่มิลล์เขียนไว้ว่า

“ความสุขซึ่งใช้เป็นมาตรฐานของประโยชน์นิยมที่จะตัดสินว่าการกระทำใดถูก มิใช่ความสุขส่วนตัวของผู้กระทำ แต่ของคนทุกคนที่เกี่ยวข้องระหว่างความสุขของผู้กระทำกับของผู้อื่น ประโยชน์นิยมเรียกร้องให้ผู้กระทำวางตัวเป็นกลางอย่างเข้มงวด โดยทำตัวเป็นเหมือนผู้ดูไม่เข้าข้างใด” (วิทธี วิศทเวทย์, 2532 :159)

ความสุขจึงมีลักษณะเป็นปริมาณ ความสุขที่มีปริมาณมากย่อมมีค่ามากกว่าความสุขที่มีปริมาณน้อย ดังนั้นการกระทำที่ถูกต้องหรือที่ควรทำคือกรกระทำที่ทำให้เกิดปริมาณความสุขสูงสุด นั่นก็คือเราควรเลือกการกระทำที่ก่อให้เกิดความสุขจำนวนมากว่าการกระทำอื่น ๆ หรือในกรณีที่เรายู่ในสถานการณ์ที่ไม่ว่าจะเลือกอะไรก็นำไปสู่ความทุกข์ทั้งสิ้น เราก็ควรเลือกการกระทำที่ก่อให้เกิดความทุกข์น้อยที่สุด

ในการคำนวณประโยชน์สุข ก็ต้องดูผลของการกระทำในระยะยาวเท่าที่สามารถจะคาดคะเนได้ด้วย ยกตัวอย่างเช่น ถ้าเราต้องเลือกระหว่างจะนำเงินไปซื้อของฟุ่มเฟือยเพื่อตอบสนองความพอใจของเราหรือจะนำไปทำการกุศล ประโยชน์นิยมให้เราคำนวณความสุขที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำสองอย่างแล้วนำมาเปรียบเทียบกัน ถ้าการนำเงินไปให้การกุศลทำให้ผู้ยากไร้มีความสุขทุกข์น้อยลง มีโอกาสที่จะมีชีวิตที่ดีในภายภาคหน้า เทียบกันแล้วความสุขที่เกิดขึ้นมีปริมาณมากกว่าความสุขชั่วครู่ที่เกิดขึ้นกับการซื้อของฟุ่มเฟือย เราก็ควรเลือกนำเงินไปทำการกุศล หรือตัวอย่างที่เห็นได้ในการตัดสินใจของรัฐว่าจะสร้างเขื่อนหรือไม่ ถ้าใช้หลักประโยชน์นิยมก็ต้องคำนวณประโยชน์สุขว่า การที่พื้นที่ป่าจำนวนหนึ่งต้องสูญเสียไป และผู้คนจำนวนมากต้องถูกอพยพจากที่ทำกิน เมื่อเทียบกับประโยชน์ที่จะได้จากเขื่อนหักลบความสุขความทุกข์ไปแล้ว ประโยชน์สุขที่ได้จากการสร้างเขื่อนมีปริมาณมากกว่าความทุกข์ที่เกิดขึ้นหรือไม่ ถ้ามากกว่าก็ควรสร้าง

การประยุกต์

แนวคิดแบบประโยชน์นิยมสอดคล้องกับสามัญสำนึกของคนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจและสังคมของรัฐบาล มักจะใช้วิธีคำนวณประโยชน์สุขเช่นนี้ หรือแม้แต่ในการตัดสินใจของบุคคล คนที่มีศีลธรรมย่อมเลือกการกระทำที่ไม่เห็นแก่ตัว แต่คำนึงถึงความสุขของผู้อื่นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยชน์ของคนส่วนใหญ่

อย่างไรก็ตามแนวคิดนี้ได้รับการวิจารณ์จากหลายแง่มุม เช่น มีผู้วิจารณ์ว่าไม่เป็นความจริงที่ความสุขเป็นสิ่งที่มนุษย์แสวงหา มนุษย์บางคนแสวงหาความรู้ คุณธรรม ฯลฯ โดยไม่สนใจความสุข นอกนี้การที่ประโยชน์นิยมถือเอาปริมาณความสุขเป็นเกณฑ์ตัดสินการกระทำนั้นมีปัญหาว่าแท้จริงแล้วเราสามารถคำนวณความสุขเป็นปริมาณหรือหน่วยวัดที่แน่นอนได้หรือไม่ และการเสนอให้พิจารณาความสุขของแต่ละคนอย่างสำคัญเท่าเทียมกันนั้นไม่สามารถใช้ได้บางกรณี เช่น สมมติว่ามีคนสองคน

กำลังจะจมน้ำตายในแม่น้ำ คนหนึ่งโน้มน้าวเป็นพ่อของคุณ อีกคนหนึ่งคุณรู้ว่าเป็นนายแพทย์ผู้ยิ่งใหญ่ที่คิดค้นวิธีการรักษาโรคร้ายต่าง ๆ มากมาย คุณว่ายน้ำไม่เป็นและกำลังอยู่บนฝั่งเห็นเหตุการณ์ ถ้าแกวนั้นไม่มีอะไรเลยที่พอจะโยนให้คนทั้งสองเกาะนอกจากไม้ขอนเดียวซึ่งสามารถรับน้ำหนักได้คนเดียวตามหลักประโยชน์นิยมในสถานการณ์เช่นนี้คุณต้องเลือกโยนขอนไม้ให้คนที่เป็นายแพทย์ผู้ยิ่งใหญ่ เพราะเมื่อคำนวณประโยชน์สุขในระยะยาว ชีวิตที่ดำรงอยู่ต่อไปของนายแพทย์ผู้ยิ่งใหญ่ย่อมสร้างประโยชน์สุขแก่คนโดยรวมมากกว่าชีวิตของพ่อคุณ แต่จริง ๆ แล้วคุณจะทำเช่นนั้นหรือไม่

อีกประการหนึ่งถ้านำแนวคิดนี้ไปเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจกระทำ บางครั้งจะนำไปสู่การเลือกการกระทำที่ชั่วร้าย ตัวอย่างเช่น สมมติว่าในหมู่บ้านเล็กๆแห่งหนึ่งซึ่งมีความเชื่อในเรื่องผีปอบ เกิดมีคนตายโดยไม่ทราบสาเหตุขึ้นหลายคน ชาวบ้านเชื่อว่าคนเหล่านี้ถูกผีปอบฆ่าจึงได้เชิญหมอผีมาทำพิธีไล่ผี หมอผีได้ระบุถึงผู้หนึ่งในหมู่บ้านว่าเป็นผีปอบ และต้องนำผู้นี้มาทำพิธีไล่ผีซึ่งเป็นพิธีที่ต้องทรมานหรือทำร้ายคนผู้นั้นจนกว่าจะเชื่อได้ว่าผีปอบได้ไปจากหมู่บ้านนี้แล้ว ผู้ที่ถูกเชื่อว่าเป็นผีปอบได้หนีมาพึ่งตำรวจในหมู่บ้าน ชาวบ้านต่างพากันมาชุมนุมกันหน้าสถานีตำรวจ เพื่อจะเอาตัวไปทำพิธี ตำรวจซึ่งเป็นผู้มีหัวสมัยใหม่รู้ว่าความเชื่อเรื่องผีปอบนี้ไม่จริงและพยายามอธิบายให้ชาวบ้านฟัง แต่ชาวบ้านเริ่มหมดความอดทน ไม่ยอมฟังเสียงทักท้วงของตำรวจ และพร้อมที่จะก่อจลาจล ตำรวจเห็นว่าถ้าขัดขึ้น ก็จะมีจลาจล สถานีอาจถูกเผา จะมีผู้บาดเจ็บล้มตาย จึงมอบตัวผู้นั้นให้ชาวบ้านไปทำพิธีเพราะเห็นว่ามิได้รับ การทรมานหรือถูกทำร้ายคนเดียวกว่าจะมีผู้บาดเจ็บล้มตายหลายคนและทรัพย์สินเสียหายย่อยยับ ผู้วิจารณ์ประโยชน์นิยมกล่าวว่า การตัดสินใจเช่นนี้สอดคล้องกับหลักประโยชน์นิยม แสดงให้เห็นว่าแนวคิดนี้นำไปสู่การกระทำบางอย่างที่สามัญสำนึกของเราตัดสินว่าผิดอย่างไม่มีข้อสงสัย

แนวคิดกลุ่มนี้ต้องการปฏิเสธระบบความคิดที่ตายตัว ไม่สนใจแรงจูงใจอันเนื่องมาจากไม่สามารถมองเห็นได้ ดูแต่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการกระทำอย่างเดียว จึงเรียกแนวคิดนี้ว่า **ทฤษฎีแนวอันตนนิยม (Teleological Theory)** เป็นแนวคิดที่อยู่ตรงกลางระหว่างแนวคิดที่เป็นอัตนิยมและอัญนิยม โดยถือว่าทุกคนเท่าเทียมกันหมด แนวคิดนี้เกิดขึ้นในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยนักปรัชญาชาวอังกฤษ 2 คน คือ เจอโรมี เบนธัม ผู้เป็นอาจารย์ และจอห์น สจิวต มิลล์ ผู้เป็นลูกศิษย์

มิลล์ได้เขียนแนวคิดของเขาลงในงานเขียนอันมีชื่อว่า **ลัทธิประโยชน์นิยม (Utilitarianism)** ในปี ค.ศ. 1861 ซึ่งแนวคิดของเขาเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **หลักมหสุข (The Greatest Happiness Principle)** แนวคิดนี้สืบเนื่องมาจากการยึดความสุขเป็นเป้าหมายหลักในชีวิต หลักมหสุขในตอนแรกเรียกว่า **ลัทธิประโยชน์นิยมแบบการกระทำ (Act-Utilitarianism)** โดยมีแนวคิดว่าการกระทำที่จะถือว่าถูกได้นั้น จะต้องเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความสุขแก่มหาชน ความผิดของการกระทำอยู่ที่ก่อให้เกิดความทุกข์แก่มหาชน โดยการพิจารณามหสุขนั้นพิจารณาผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำในแต่ละครั้ง การกระทำโดยตัวมันเองไม่ได้ ดี ชั่ว ถูก ผิด แต่ขึ้นอยู่กับว่ามันจะก่อให้เกิดประโยชน์แค่ไหน ลัทธินี้จึงสั่งกตสุขนิยมเพราะถือว่าความสุขเป็นสิ่งดีที่สูงสุดของมนุษย์ดีกับสุขเป็นเรื่องเดียวกัน

ตัวอย่าง ตำรวจจับนักเลงผู้มีอิทธิพลได้และทราบว่ ถ้าส่งบุคคลนี้ขึ้นฟ้องศาลเขาจะต้องหลุดคดีแน่ จึงทำท่าทีด้วยคิดว่า ถ้าเขาตายประชาชนจะเป็นสุขมากขึ้น ดังนั้นการฆ่านักเลงจึงเป็นความถูกต้อง

ต่อมาพบว่ามีข้อบกพร่อง จึงแก้ไขแนวคิดเสียใหม่ให้มีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น เรียกแนวคิดนี้ว่า “กฎประโยชน์นิยม” (Rule-Utilitarianism) หมายถึง **ไม่ต้องพิจารณาการกระทำในแต่ละครั้ง แต่ให้พิจารณาว่าถ้าทุกคนกระทำเหมือนกันประโยชน์สุขจะเกิดขึ้นอย่างมาก**

ตัวอย่าง ถ้าตำรวจจับนักเลงผู้มีอิทธิพลได้และจากประจักษ์พยานทำให้มั่นใจได้ว่า เขาเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังความชั่วมากมาย จับมาดำเนินคดีก็หลุดรอดจากตารางไปได้ทุกครั้ง ดังนั้นการยิงทิ้งจึงเป็นวิธีการที่ดีที่สุด ถ้าตำรวจทุกคนในโลกยึดหลักการนี้โลกจะเกิดความสงบอย่างแน่นอน แนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่มีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม

ประโยชน์นิยมจะไม่สนใจแรงจูงใจหรือเจตนา ตัวอย่างเช่น การช่วยเหลือคนที่ตกน้ำไม่ว่าจะเกิดเพราะสงสารหรือหวังค่าตอบแทนมีผลเท่ากันคือดีเท่ากันเพราะช่วยเหลือชีวิตคน กลุ่มนี้ตัดสินคนดีจากการกระทำ การดูเจตนาดูได้ยากเพราะอยู่ข้างในใจคน การดูแรงจูงใจคือการดูอดีตของการกระทำ การดูผลคือการดูอนาคตของการกระทำ

วิธีการคำนวณความสุข

หลักมสุขบอกว่า “การกระทำที่ถูกคือการกระทำที่ก่อให้เกิดความสุขมากที่สุดแก่คนมากที่สุด” ดังนั้น ในทุกสถานการณ์และทุกสิ่งแวดล้อม เราจึงต้องเป็นนักคำนวณตลอดเวลาว่า ในแต่ละการกระทำจะก่อให้เกิดความสุขและความทุกข์เท่าไร เมื่อหักลบแล้ว ถ้าก่อให้เกิดสุขมากกว่าทุกข์ นั้นเป็นสิ่งที่ควรทำถ้าไม่ทำเราผิด

เบนธัมเสนอแนวคิดว่ “คนทุกคนมีค่าเท่ากับหนึ่งและไม่มีใครมีค่ามากกว่าหนึ่ง” ส่วนมิลล์ผู้เป็นลูกศิษย์นั้นได้เสนอแนวคิดที่คล้ายกันว่ “คนทุกคนมีสิทธิในความสุขเท่า ๆ กัน” ด้วยหลักการนี้วิธีการคำนวณความสุขจึงต้องกระจายความสุขไปสู่คนทุกคน แนวคิดนี้จึงขัดแย้งกับกลุ่มอรรถนิยมที่เห็นแก่ตนและอรรถนิยมที่เห็นแก่ผู้อื่นประโยชน์นิยมอยู่ตรงกลาง คือไม่ลดค่าตัวเองน้อยกว่าผู้อื่นและไม่ลดค่าผู้อื่นให้น้อยกว่าตน ในการคำนวณความสุข ให้นับตนเองเป็นสมาชิกคนหนึ่งเท่า ๆ กับคนอื่น อย่ามีฝักฝ่ายให้ทำตนเป็นตาชั่งที่เที่ยงตรง

ตัวอย่างเช่น กำลังดูหนังสือสอบ เพื่อนเหงาชวนไปแทงสนุกเกอร์ก็คำนวณดูว่ ระหว่างไปเที่ยวกับเพื่อนกับอยู่ดูหนังสืออันไหนจะเกิดประโยชน์มากกว่ากัน การไปเที่ยวกับเพื่อน ความสุขคือการทำให้เพื่อนหายเหงา ส่วนการดูหนังสือนั้นมีประโยชน์มากกว่าเพราะทำให้เราไม่ต้องสอบตก เหตุผลนี้ชาวประโยชน์นิยมเห็นด้วย

แต่ในขณะที่เรากำลังดูหนังสือนั้น เพื่อนถูกรถชนอยู่หน้าบ้านของเรา เราต้องเลือกเอาระหว่างเอาเพื่อนไปส่งโรงพยาบาลกับอยู่อ่านหนังสือต่อไป โดยสามัญสำนึกเราจะต้องพาเพื่อนไปโรงพยาบาล

แน่ เพราะชีวิตคนย่อมสำคัญว่าการสอบตก การสอบตกนั้นสามารถลงทะเบียนเรียนใหม่ได้ แต่ชีวิตเพื่อนไม่สามารถเรียกกลับมาได้ถ้าอาการเพื่อนหนักมากและไปถึงมือแพทย์เข้าเกินไป

ในการคำนวณเรื่องมหุสนั้น สิ่งสำคัญคือเรื่องเวลาจะมัวมาซึกซ้าโอ้อ้อติดอาดก็ไม่ได้ ดังนั้นท่านจึงต้องใช้สามัญสำนึกและการตัดสินใจอย่างรวดเร็ว ซึ่งการที่ท่านตัดสินใจนำเพื่อนที่ถูกรถชนไปส่งโรงพยาบาลถือว่าเป็นการตัดสินใจที่ถูกต้องแล้ว

มหุสนกับจารีตประเพณี ศาสนา และกฎหมาย

จารีตประเพณี

โดยทั่วไปควรปฏิบัติตามสิ่งเหล่านี้ ในเมื่อไม่มีเวลาในการคำนวณหรือชั่งน้ำหนัก เพราะการปฏิบัติตามจารีตประเพณีย่อมเกิดประโยชน์สุขมากกว่าโทษ การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมถือว่าเป็นความฉลาดรอบคอบอย่างมาก แต่แน่นอนสำหรับมหุสน ไม่มีกฎอะไรที่แน่นอนตายตัว จารีตประเพณีก็หนีไม่พ้นกฎนี้ ตัวอย่างเช่น ในกรณีจารีตประเพณี เมื่อร้อยกว่าปี มิลล์ เคยเสนอให้คุมกำเนิด เพราะเกาะอังกฤษเล็กนิดเดียว อีกหน่อยคนจะล้นเกาะถ้าไม่คุมกำเนิด ปรากฏว่าเขาถูกโจมตีหาว่าหยาบซ่าป่าเถื่อน แต่ปัจจุบันกลายเป็นเรื่องธรรมดา

เมื่อ 40 ปีที่แล้ว เบอร์ทรันด์ รัสเซลล์ (Bertrand Russell : 1872 – 1969) เป็นนักปรัชญาชาวอังกฤษ เขียนหนังสือชื่อ *การสมรสและศีลธรรม (Marriage and Moral)* เขาเสนอให้ผู้ที่แต่งงานทดลองอยู่กินกันก่อน แต่อย่าให้มีลูก ถ้าเห็นว่าไปกันได้ ก็ให้แต่งงาน ถ้าไปกันไม่ได้ ก็ให้เลิกกันได้ไม่มีปัญหาต่อลูกและตนเอง ปรากฏว่า เขาถูกตำหนิว่าเป็นคนลามกอนาจาร สำหรับแนวคิดกลุ่มนี้ ประเพณีไม่ใช่ตัวสุดท้ายที่จะตัดสินว่าควรทำอะไร แต่ขึ้นอยู่กับว่าประเพณีนั้นมันจะก่อประโยชน์สุขหรือไม่ต่างหาก ดังนั้น ท่าทีที่มหุสนมีต่อจารีตประเพณีนั้นจึงเป็นท่าทีที่เป็นกลาง ๆ ขึ้นอยู่กับ การตรวจสอบขั้นสุดท้ายเสียก่อนว่าเป็นประโยชน์หรือโทษต่อสังคม

ศาสนา

มหุสนไม่มีท่าทีเป็นศัตรูต่อศาสนาเลย ถ้าศาสนามีหลักคำสอนเพื่อประโยชน์สุขต่อมนุษยชาติ ให้เมตตาเกื้อกูลกัน แต่ถ้าศาสนาถูกเหยียดหยามความสุขทางกาย หรือสอนให้คนเห็นแก่ตัวมุ่งกอบโกยความสุขเพื่อตนอย่างเดียว ท่าทีของมหุสนที่มีต่อศาสนาจะเปลี่ยนเป็นศัตรูทันที ในเรื่องของศีล 5 ก็เหมือนกัน เช่น การฆ่ามนุษย์ก็ไม่ได้เป็นความเลวในตัวของมัน แต่ขึ้นอยู่กับว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อมหาชนหรือไม่ การประหารชีวิตนักโทษที่มีความผิดรุนแรง ถ้าสังคมคิดว่าดีทำให้สังคมเป็นสุขมหุสนก็เอาด้วย แต่ถ้าสังคมคิดว่าการประหารนักโทษไม่เกิดประโยชน์มีแต่ความสูญเสีย ควรหามาตรการอื่นมาลงโทษและควรรยกโทษประหารชีวิตเสีย ถ้าท่านมีเหตุผลที่ทำให้คนอื่นยอมรับได้ มหุสนก็พร้อมจะยืนอยู่เคียงข้างกับท่านทันที

กฎหมาย

โดยหลักการกฎหมายมีไว้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อมหาชน แต่ถ้าเราต้องการช่วยเหลือชีวิตคน บางครั้งก็ต้องยอมละเมิดกฎหมาย เช่น เราขับรถไปส่งคนป่วยหนักที่โรงพยาบาล พอถึงถึงสี่แยกซึ่งถนนว่างแต่รถเราต้องติดไฟแดง สำหรับประโยชน์นิยมเห็นว่าควรที่จะละเมิดกฎหมายด้วยการยอมขับรถฝ่าไฟแดงเพื่อช่วยชีวิตคน กรณีนี้ถือว่าใช้ได้ แต่ถ้าขับรถฝ่าไฟแดงเพื่อจะไปทันดูหนังดังหลังละคร อย่างนี้ถือว่าเป็นการกระทำที่ใช้ไม่ได้เลย

สรุป สำหรับมทสุขแล้วไม่มีอะไรที่แน่นอนตายตัว กฎเกณฑ์ทุกอย่างมีไว้เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับมหาชน แต่ถ้ากฎหมายเหล่านั้นซึ่งเคยสร้างความสุขและต่อมากลายเป็นการสร้างความทุกข์ ก็ไม่ใช่สิ่งยากที่จะเปลี่ยนแปลง กฎมีไว้สำหรับเป็นประโยชน์แก่คน ไม่ใช่มีคนเดียวไว้เป็นทาสกฎ

วิจารณ์หลักมทสุข

1. ลัทธิที่ตั้งอยู่บนสมมุติฐานที่ว่า ความสุขเป็นสิ่งที่ดีที่สุดเพียงอย่างเดียวสำหรับมนุษย์ จึงใช้หลักมทสุขเป็นตัวตัดสินความถูกผิดเพียงอย่างเดียว แต่อันที่จริงมีสิ่งที่ดีสำหรับมนุษย์อีกมากมาย เช่น ความรู้ ความงาม จิตที่หลุดพ้นจากกิเลส เป็นต้น ดังนั้น วิธีการที่ฉลาดจึงน่าจะนำหลาย ๆ มาตรการมาตัดสินด้วยจึงจะเป็นความรอบคอบ

2. กลุ่มนี้มองคนเหมือนเครื่องจักร ในสมองมีแต่ตัวเลข การคำนวณ เป็นคนชาเย็นเหมือนหุ่นยนต์ที่ไร้ชีวิตตัวอย่างเช่น ลูกสาวป่วยหนักเป็นวัณโรค อยากพบแม่และกอดแม่เป็นครั้งสุดท้าย ในกรณีนี้ ถ้ายึดตามประโยชน์นิยมแม่จะต้องไม่ยอมให้ลูกกอด เพราะจะทำให้แม่ต้องติดโรคไปด้วย แทนที่จะเอาเข้าไปรักษาคนอื่นอีกเป็นจำนวนมากกลับต้องเอามารักษาแม่แทน แม่ถ้าติดโรคและเกิดต้องตายไปใครจะดูแลลูกที่เหลืออีกหลายคน การที่แม่ยอมให้ลูกกอดจึงไม่ใช่วิธีการที่ฉลาด ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขทั้งแก่ตนและผู้อื่น

3. มีคน 4 คนจมน้ำ เราตกอยู่ในสถานการณ์ที่จะต้องเลือกเพียงอย่างเดียว ถ้าให้เราเลือกระหว่างช่วยเหลือพ่อเราเพียงคนเดียวกับช่วยเหลือคนอื่นอีก 3 คนให้รอดชีวิต ถ้ายึดตามกฎนี้เราต้องช่วยคน 3 คนมากกว่าช่วยพ่อของเรา แต่ถ้าทำตามกฎนี้ รู้สึกว่าเราจะเป็นคนผิดปกติในสายตาคนทั้งโลก

4. ระหว่างการบริจาคเงิน ช่วยเหลือบ้านพักคนชราบางแคซึ่งมีคนแก่ 300 คน กับสร้างโรงเรียนบ้านนอก ให้การศึกษาแก่เด็กยากจนซึ่งมี 300 คน เท่ากัน ประโยชน์นิยมจะมีหลักการในการตัดสินใจอย่างไร การคำนวณปริมาณของความสุขก็ยังเป็นปัญหาสำหรับกลุ่มนี้

5. กฎสำหรับประโยชน์นิยม ดูเหมือนจะไม่ค่อยมีความหมาย ตัวอย่าง ตำรวจจับผู้ร้ายและคิดว่าถ้าเอาฆาตกรผู้ร้ายต้องหลุดคดีแน่ ถ้าตำรวจยิงผู้ร้ายทิ้ง เพื่อก่อให้เกิดมทสุข คงไม่มีใครยอมให้ตำรวจทำวิสามัญฆาตกรรมเป็นแน่ เพราะมีฉะนั้นแล้วคงมีตำรวจยิงคนตายมากมาย ซึ่งในจำนวนผู้ที่ถูกยิงตายเหล่านั้น อาจจะมีทั้งผู้ผิดจริงและไม่ผิดจริงก็ได้

บทวิเคราะห์การนำแนวคิดประโยชน์นิยมมาใช้วิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางการเมืองไทย

ปรากฏการณ์ทางการเมืองไทยในอดีตที่ผ่านมาเมื่อเราวิเคราะห์ถึงเรื่องของนโยบายสาธารณะของพรรคการเมืองที่นำไปใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง ซึ่งโดยพื้นฐานของนักการเมืองส่วนมากผ่านการศึกษาด้านสังคมศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับรัฐศาสตร์ การบริหารรัฐกิจ เป็นต้น

การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวคงหลีกเลี่ยงไม่พ้นเรื่องของการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีของนักปรัชญาการเมืองตะวันตก โดยเฉพาะเรื่องของการนำแนวคิดประโยชน์นิยมของ เจอโรมี่ เบนธัม และจอห์น สจ๊วต มิลล์ ซึ่งเน้นผลประโยชน์ของคนหมู่มากเป็นสำคัญ แต่แนวคิดนี้ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางว่าไม่คำนึงถึงเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ตัวอย่างเช่นในกรณีการเมืองไทย ในช่วงที่ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ใช้นโยบายการวิสามัญผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่ โดยให้โอกาสกลับตัว ถ้าไม่กลับตัวจะมีการส่งเจ้าหน้าที่ไปวิสามัญ ซึ่งนโยบายดังกล่าวสร้างความหวาดกลัวให้กับกลุ่มพ่อค้ายาเสพติดเป็นอย่างมาก นโยบายในช่วงของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ถูกโจมตีวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการกระทำที่ไร้มนุษยธรรม ขณะที่ทักษิณมองว่าคนกลุ่มนี้จะได้เกรงกลัวต่อกฎหมายไม่กล้ากระทำอีก และประโยชน์ความสงบสุขจะเกิดขึ้นแก่ประชาชนส่วนรวม

บทสรุป

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าแม้แนวคิดแบบประโยชน์นิยมดูเหมือนจะสอดคล้องกับสามัญสำนึกของคนส่วนใหญ่ในสังคมปัจจุบันที่มักอ้างเหตุผลว่าการกระทำที่ดีคือกระทำเพื่อประโยชน์สุขของคนส่วนรวม แต่จากการที่เกณฑ์ในการตัดสินการกระทำของประโยชน์นิยมมุ่งพิจารณาถึงผลของการกระทำไม่ใช่ตัวการกระทำเอง บางครั้งทำให้การกระทำที่เลวร้ายหรือไม่ถูกต้องแต่ส่งผลให้เกิดผลประโยชน์สุขแก่ผู้คนจำนวนมากก็จะเป็นที่ยอมรับกันได้ เช่น การขโมยของโดยอ้างว่าเป็นการขโมยของจากคนที่ร่ำรวยมาช่วยเหลือคนยากจน การขโมยนี้ถูกต้องตามหลักประโยชน์นิยมเพราะประโยชน์สุขที่ลดลงของคนร่ำรวยคนเดียวย่อมเทียบไม่ได้กับประโยชน์สุขของคนจนจำนวนมากที่เพิ่มมากขึ้น หรือในช่วงที่ผ่านมามีการวิสามัญฆาตกรรมผู้ต้องสงสัยว่าค้ายาเสพติดไปหลายคน การกระทำดังกล่าวไม่ถูกต้องเพราะผู้ต้องสงสัยไม่มีโอกาสขึ้นศาลพิสูจน์ตัวเองซึ่งบางที่เขาอาจเป็นผู้บริสุทธิ์ก็ได้ แต่การกระทำเช่นนี้กลับได้รับการยอมรับจากบางส่วนในสังคมเพราะเชื่อว่าเป็นเหยียงอย่างไม่ให้คนอื่นกล้าค้ายาเสพติดและจะทำให้ยาเสพติดหมดไปจากสังคมในที่สุดซึ่งก่อประโยชน์สุขแก่คนโดยส่วนรวม ดังนั้นการตัดสินการกระทำโดยคำนึงถึงประโยชน์สุขของคนจำนวนมากที่เกิดขึ้นจากการกระทำอาจไม่ถูกต้องเสมอไป หากเราจะประยุกต์ใช้แนวคิดแบบประโยชน์นิยมในชีวิตประจำวันเราจึงต้องพิจารณาโดยรอบด้านไม่ใช่เพียงแค่ผลของการกระทำแต่ควรคำนึงถึงตัวการกระทำด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2540). *พจนานุกรมศัพท์ปรัชญาอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิทย์ วิศทเวทย์. (2532). *จริยศาสตร์เบื้องต้นกับปัญหาจริยธรรม*. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- Bentham, Jeremy. (1789). *Constitution Code*. in works. Edited by John Bowring, vol. I, (Edinburgh 1843) vol. IX, book I, chap. 15, p.107.
- Bentham, Jeremy. (1789). *Principles of Morals and Legislation*. in works (p.1). Edited by John Bowring, vol. I, (Edinburgh : 1843)
- Clay, Diskin. (2009). *The Athenian Garden*. in Cambridge Companion to Epicureanism (pp.9-28). James Warren. (eds.). New York: Cambridge University Press.
- Erlar, Michael. (2009). *Epicureanism in the Roman Empire*. in The Cambridge Companion to Epicureanism (pp.46-64).
- Gutmanjn, Amy. (1980). *Liberal Equality*. London. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hare, R.M. (1976). *Ethical Theory and Utilitarianism*. in Utilitarianism and Beyond (pp.23-38). Edited by Amartya Sen and Bernard Williams Cambridge: Cambridge University Press; R.M. Hare. (1981). *Moral thinking : Its levels, method, and point*. Oxford: Oxford University Press; John Harsanyi. (1977-1982). *Morality and the Theory of Rational Behavior*. In Utilitarianism and Beyond (pp.39-62).

พุทธบูรณาการการบริหารศาสนศึกษาตามบทบาทของเจ้าอาวาสวัด
THE BUDDHIST INTEGRATION OF MANAGEMENT FOR SASANASUKSA
DIMENSION BY CHIEF OF TEMPLE

นภัทร์ แก้วนาค

Naputr Grewnak

วิทยาลัยการทัพอากาศ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ กองทัพอากาศ

Air War College

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมมสุโข (พรสุทธิชัยพงศ์), ดร.

Phrakhrubaidika Aphichat Dhammasuddho (Pornsuttichaipong), Dr.

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College

E-mail : Dr.naputr@gmail.com

บทคัดย่อ

พุทธบูรณาการ เป็นการเชื่อมโยงความรู้ และประสบการณ์ โดยมีกระบวนการและการปฏิบัติ ได้อย่างกลมกลืน โดยการนำวิชาหรือศาสตร์ต่าง ๆ เชื่อมโยงกันภายใต้หัวข้อเดียวกัน ให้เกิดการเรียนที่ ลึกซึ้ง สามารถแสวงหาความรู้ ความเข้าใจ จากสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัวมาทำงานร่วมกัน หรือ ประสานงานร่วมกันอย่างมีความสุข หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับหลักการบริหารการศึกษาของเจ้า อาวาสวัด คือการครองตน การครองคน และ การครองงาน ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ ที่เจ้าอาวาสต้อง ดำเนินการ การศาสนศึกษา คือ การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นกิจการ คณะสงฆ์ประการหนึ่งที่สำคัญยิ่ง ในอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม มีความตอนหนึ่งว่า “ควบคุมและ ส่งเสริมการศาสนศึกษาให้ดำเนินไปด้วยดี” ฉะนั้นแนวทางการดำเนินงานของพุทธบูรณาการ การบริหารศาสนศึกษา ตามบทบาทของเจ้าอาวาสวัด จะต้องเข้าใจความหมายของการบูรณาการ เพื่อการ ออกแบบระบบบริหารการศาสนศึกษาแนวพุทธ กับหลักการบริหารทั่วไป ผนวกกับหลักการบริหารงาน การศึกษาที่เหมาะสม ที่ผนวกเข้ากับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านศาสนศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ 1) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม 2) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี 3) การศึกษาพระ ปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา และ 4) การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

บทบาทเจ้าอาวาสมีความสำคัญอย่างมากที่จะสนับสนุน ส่งเสริมพัฒนาให้กิจการศาสนศึกษามี ความเข้มแข็งมั่นคงอย่างยั่งยืนด้วย คุณธรรมความพร้อมของการเป็นเจ้าอาวาสที่ดี มีความรู้ ความสามารถและเห็นคุณค่าของการศาสนศึกษาในพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ : พุทธบูรณาการ, การบริหารศาสนศึกษา, เจ้าอาวาสวัด

Abstract

Buddhist integration is a linkage of knowledge and experience through the harmonious process and implementation by combining different subjects or sciences together under the same article to cause profound learning that makes it possible to seek knowledge and understanding from various things that are around to work or cooperate together happily.

The principles of Buddhism that are consistent with the educational administration principles of the abbot of the temple are self-occupying, personnel occupying and job occupying, which are the roles that the abbot must perform. Religious education is the study of the teachings of Buddhism which is one of the most important Buddhist affairs. On a dimension of the powers and duties of the Sangha Supreme Council of Thailand, there is an issue stated that "Controlling and promoting religious education to proceed well." Therefore, the direction of the Buddhist integrated religious administration as the role of the abbot of the temple must understand the meaning of integration for the design of the Buddhist education administration system with general management principles combined with appropriate educational administration principles which is integrated with the administration of the Sangha affairs in the 4 aspects of religious education namely 1) Education of the Buddhist Scriptures in Dharma Department; 2) Education of the Buddhist Scriptures in Pali Department; 3) Education of the Buddhist Scriptures in General Education Department and 4) Education in the Buddhist University. The abbot's role is very important to support, promote and develop religious education to be strong and sustainable through Morals, readiness of being a good pastor and have knowledge, ability and value of religious education in Buddhism.

Keywords : Buddhist Integration, Religious Studies Administration, Abbot of temple

บทนำ

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามบทบาทของพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาสในงานการศึกษาศึกษานับว่าเป็นงานสำคัญมาก ในยุคปัจจุบันและอนาคต เพราะเป็นการจัดการงานการศึกษาในพุทธศาสนาที่ดำรงอยู่มาช้านานและเป็นงานกิจการคณะสงฆ์ที่มีความสำคัญมากต่อการเรียนรู้และสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน เข้มแข็งอย่างมั่นคงสืบไป บทความนี้ขออธิบายสาระสำคัญในประเด็น

ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการหลักการบริหารงานเชิงพุทธ เพื่อการจัดการงานศาสนศึกษา ในบทบาทของเจ้าอาวาสวัด ตั้งแต่การให้นิยามความหมายของการบูรณาการ แนวคิดการบริหาร การศึกษาแนวพุทธผสานกับหลักการบริหารสากลที่เป็นระบบ POSDC เพื่อการจัดการกิจกรรมคณะสงฆ์ ด้านการศาสนศึกษาตามบทบาท หน้าที่ของเจ้าอาวาส พร้อมกับนำเสนอหลักธรรมสำคัญของความเป็น เจ้าอาวาสที่เข้มแข็ง ดังนี้

1. ความหมายบูรณาการ

การบูรณาการ หมายถึง การเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์ทุกชนิดที่บรรจุอยู่ในแผนของ หลักสูตร เป็นการเชื่อมโยงในแนวนอนระหว่างหัวข้อและเนื้อหาต่าง ๆ ที่เป็นความรู้ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ พุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย การบูรณาการทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และรู้ ในเรื่องนั้นอย่างลึกซึ้ง การบูรณาการความรู้เป็นสิ่งจำเป็นโดยเฉพาะในยุคที่มีความรู้ ข้อมูล ข่าวสารมาก จึงเกิดหลักสูตรที่เรียกว่า หลักสูตรบูรณาการ (Integrated Curricula) ซึ่งพยายามสร้างหัวเรื่อง (Themes) ในวิชาต่าง ๆ โดยนำความคิดหลักในวิชามาสัมพันธ์กันและสัมพันธ์กับวิชาอื่นด้วย

1.1 ลักษณะสำคัญของการสอนแบบบูรณาการ

1. เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้ กระบวนการ และการปฏิบัติ
2. เป็นการบูรณาการระหว่างวิชาได้อย่างกลมกลืน
3. เป็นการบูรณาการระหว่างสิ่งที่เรียนกับชีวิตจริง
4. เป็นการบูรณาการเพื่อจัดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาต่าง ๆ
5. เป็นการบูรณาการให้เกิดความสัมพันธ์กันระหว่างความคิดรวบยอดของวิชาต่าง ๆ เพื่อ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย

1.2 ประโยชน์ของการบูรณาการ

1. เป็นการนำวิชาหรือศาสตร์ต่าง ๆ เชื่อมโยงกันภายใต้หัวข้อเดียวกัน
2. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนที่ลึกซึ้ง และมีลักษณะใกล้เคียงกับชีวิตจริง
3. ช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจ ในลักษณะองค์รวม
4. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ ความเข้าใจ จากสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัว
5. เป็นแนวทางที่ช่วยให้ครูได้ทำงานร่วมกัน หรือประสานงานร่วมกันอย่างมีความสุข
6. ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูได้คิดวิธีการหรือนำเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้

2. หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรม

จากการวิเคราะห์บันทึกคำสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่าหลักพุทธธรรมที่ สอดคล้องกับหลักการบริหารการศึกษาด้านการครองตน การครองคน และการครองงาน รวมทั้งสิ้น 7 หมวด มีหลักพุทธธรรม 21 หลักธรรม มีดังนี้

2.1 หลักการบริหารการศึกษาตามแนว พุทธธรรม ด้านการครองตน เรียงตามลำดับความ สอดคล้อง จำนวน 19 หลักธรรม ได้แก่ โยนิโสมนสิการ ธรรมคัมภีร์ครองโลก 2 ธรรมทำให้งาม 2 ธรรมมี อุปการะมาก 2 กุศลมูล 3 สันโดษ 3 ฆราวาสธรรม 4 พรหมวิหาร 4 อธิษฐานธรรม 4 เภยจธรรม 5 กัลยาณมิตตตา สุจริต 3 อธิปไตย 3 สังคหวัตถุ 4 พละ 5 กัลยาณมิตรธรรม 7 สปัปฺริสธรรม 7 อริยทรัพย์ 7 และทศพิธราชธรรม 10

2.2 หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับหลักการบริหารด้านการครองคน เรียงตามลำดับความ สอดคล้อง จำนวน 15 หลักธรรม ได้แก่ ธรรมทำให้งาม 2 ฆราวาสธรรม 4 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 กัลยาณมิตรธรรม 7 กัลยาณมิตตตา โยนิโสมนสิการ ธรรมคัมภีร์ครองโลก 2 กุศลมูล 3 สุจริต 3 อธิปไตย 3 สปัปฺริสธรรม 7 อปริหานิยธรรม 7 อริยทรัพย์ 7 และทศพิธราชธรรม 10

2.3 หลักพุทธธรรม ที่สอดคล้องกับหลักการบริหารด้านการครองงาน เรียงตามลำดับความ สอดคล้อง จำนวน 10 หลักธรรม ได้แก่ โยนิโสมนสิการ ธรรมมีอุปการะมาก 2 อิทธิบาท 4 พละ 5 กัลยาณมิตตตา ธรรมทำให้งาม 2 สุจริต 3 ฆราวาสธรรม 4 สังคหวัตถุ 4 และ สปัปฺริสธรรม 7

2.4 หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับหลักการบริหาร 3 ด้าน คือ การครองตน การครองคน และการครองงาน เรียงตามลำดับความสอดคล้อง จำนวน 7 หลักธรรม ได้แก่ โยนิโสมนสิการ ธรรมทำให้งาม 2 ฆราวาสธรรม 4 สังคหวัตถุ 4 กัลยาณมิตตตา สุจริต 3 และสปัปฺริสธรรม 7

3. หลักพุทธธรรมที่ประยุกต์ใช้กับทักษะการบริหารการศึกษา

1. **หลักพุทธธรรมที่ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ** จำนวน 19 หลักธรรม ได้แก่ กัลยาณ มิตตตา ธรรมทำให้งาม 2 ธรรมมีอุปการะมาก 2 กุศลมูล 3 ฆราวาสธรรม 4 สังคหวัตถุ 4 อปริหานิย ธรรม 7 อริยทรัพย์ 7 ทศพิธราชธรรม โยนิโสมนสิการ ธรรมคัมภีร์ครองโลก 2 สุจริต 3 พรหมวิหาร 4 อธิษฐานธรรม 4 อิทธิบาท 4 กัลยาณมิตรธรรม 7 สปัปฺริสธรรม 7 สันโดษ 3 และอธิปไตย 3

2. **หลักพุทธธรรมที่ประยุกต์ใช้กับทักษะการตัดสินใจ** จำนวน 7 หลักธรรม ได้แก่ โยนิโส มนสิการ ธรรมคัมภีร์ครองโลก 2 ธรรมมีอุปการะมาก 2 สุจริต 3 อธิปไตย 3 สปัปฺริสธรรม 7 และ อริยทรัพย์ 7

3. **หลักพุทธธรรมที่ประยุกต์ใช้กับทักษะการสร้างแรงจูงใจ** จำนวน 5 หลักธรรม ได้แก่ ทศพิธราชธรรม สุจริต 3 กัลยาณมิตตตา อิทธิบาท 4 และกัลยาณมิตรธรรม

4. **หลักพุทธธรรมที่ประยุกต์ใช้กับทักษะการติดต่อสื่อสาร** จำนวน 3 หลักธรรม ได้แก่ กัลยาณมิตตตา ธรรมอันทำให้งาม 2 และพรหมวิหาร 4

5. **หลักพุทธธรรมที่ประยุกต์ใช้กับทักษะการบริหารความขัดแย้ง** จำนวน 2 หลักธรรม ได้แก่ กัลยาณมิตตตา และอปริหานิยธรรม

4. หลักการบริหารทางพุทธศาสนา

หลักการสำคัญของพระพุทธศาสนา คือ การเพียรพยายามขัดเกลาจิตใจตน ด้วยการเพิ่มปัญญา วิชา อันเป็นตัวความรู้ให้สามารถบริหารตนได้มากพอสมควร ที่จะเข้าไปมีส่วนในการบริหารคนอื่นจาก คนหนึ่งไปถึงหลาย ๆ คน จนถึงบริหารองค์การต่าง ๆ ที่ถ้ามองในแง่ของความจริงแล้ว การบริหารทุกอย่างต้องเริ่มที่การบริหารตนมาก่อนทั้งนั้น การบริหารองค์การตลอดถึงประเทศชาติ การทำงาน ประสานงาน ร่วมแรงร่วมใจกันในการทำหน้าที่ป้องกัน บำบัด บำรุง รักษาองค์การของคนที่ศึกษา ฝึกหรืออบรมตนมาดีแล้วนั่นเอง การบริหารองค์การจึงเป็นผลสืบเนื่องมาจากคนเป็นจำนวนมากที่ ฝึกปรือกันมาในด้านต่าง ๆ จนเกิดความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรมเหมาะสมที่จะทำงานใน ฐานะนั้น ๆ (พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ), 2553) การนำหลักที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสเกี่ยวกับการ บริหารงานทุกระดับ ผู้บริหารที่จะให้การบริหารงานสำเร็จลุล่วงได้ต้องมีคุณลักษณะ 3 ประการ คือ (พระครูจิระธรรมธัช, 2553)

1. จักขุมา มีปัญญามองไกล ต้องมีความชำนาญในการใช้ความคิด
2. วิตุโร มีการจัดการธุระได้ดี ต้องมีความชำนาญด้านเทคนิค
3. นิสสยสัมปันโน มีการพึ่งพาอาศัยคนอื่นได้ต้องมีความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์

จะเห็นได้ว่า หลักธรรมทางพุทธศาสนา มีส่วนสำคัญในการสร้างเสริมความเป็นผู้นำ เพราะ เป็นหลักธรรมสำหรับการปกครองตนเองและผู้อื่น สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานทุก ประเภท ทั้งยังเป็นหลักธรรมนำชีวิตให้ประสบสุขในแนวทางจริยธรรมของพุทธศาสนาด้วยเช่นกัน สรุปว่า การบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรม คือ การดำเนินการของผู้บริหารในการนำหลักธรรมที่ ปรากฏในพุทธวิธี มาสร้างเป็นแรงจูงใจผลักดันให้บุคลากรแสดงพฤติกรรมอย่างมีทิศทาง เพื่อบรรลุ จุดมุ่งหมายหรือเงื่อนไขที่ต้องการ พร้อมชักนำโน้มน้าว กระตุ้น สนับสนุน ส่งเสริมสร้างขวัญกำลังใจ ให้แก่บุคลากรทางการศึกษาให้ปฏิบัติงานอย่างตั้งใจ เต็มใจ และทุ่มเท เพื่อทำให้งานเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล สามารถนำความรู้ และศักยภาพที่มีอยู่ออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด สร้างเป็น แรงผลักดันองค์การให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ดำเนินการไปอย่างรอบคอบ รอบด้าน ซึ่งจะ เป็นด้วยความเพียรพยายามในทางที่ชอบ ความเพียรชอบนั่นเองคือกุศลธรรม และผลจากความเพียร ชอบก็จะสร้างสรรค์พัฒนาการบริหารทุกระดับ ที่อาจสรุปเป็นการบริหารตน บริหารคน และบริหารงาน

5. พรหมวิหารธรรม 4 หลักธรรมสำหรับนักบริหาร

พรหมวิหารธรรม 4 เป็นธรรมสำหรับนักบริหาร นักบริหารที่จะปกครองคนได้ต้องอาศัยธรรม ที่เรียกว่า ธรรมของผู้ใหญ่ คือ มีทั้งความรัก ความสงสาร เอื้ออาทร และทำให้เป็นกลาง นั่นคือ การ ใช้อำนาจหน้าที่หรือใช้พระเดชพระคุณควบคุมการบริหาร (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549) เป็นหลักธรรมที่นักบริหารทุกคนพึงมี เพราะจะเป็นนักปกครองหรือนักบริหารได้จะต้องมี คุณธรรมที่เรียกว่า พรหมวิหารธรรม 4 ประการ ซึ่งประกอบด้วย

1. เมตตา คือ ความหวังดีที่ปรารถนาให้ผู้อื่นมีสุข นักบริหารต้องมีความรักและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน ความรักจะเกิดได้ถ้านักบริหารรู้จักมองแง่ดี หรือส่วนที่ดีของเพื่อนร่วมงาน ถ้าพบส่วนเสียในตัวเอง นักบริหารต้องมองข้ามและให้อภัย เมื่อพบส่วนที่ดีก็จดจำไว้เพื่อจะได้ใช้คนให้เหมาะกับลักษณะที่ดีของเขา

2. กรุณา คือ หลักวิธีการของผู้บริหารที่มีจิตใจที่เกื้อกูลต่อผู้ร่วมงาน บุคลากรในองค์กร นักบริหารช่วยเหลือผู้ร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชาเมื่อถึงคราวให้ช่วยเหลือ ช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ไม่ทอดทิ้งไม่วางเฉย เป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นแก่ผู้ร่วมงานที่สำคัญ กระตุ้นส่งเสริมหลักการ ทำงานได้เป็นอย่างดี เพราะผู้บริหารคอยช่วยสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง

3. มุทิตา คือ การชื่นชมยินดี เป็นหลักวิธีการของผู้บริหาร เมื่อผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน หรือประสบผลสำเร็จในชีวิต หน้าที่ของผู้บริหาร คือ ร่วมแสดงความยินดี ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้มีโอกาสพัฒนาความรู้ความสามารถให้มากยิ่งขึ้น ๆ ขึ้น เป็นการสร้างแรงจูงใจที่ดีสำหรับผู้บริหารที่จะสร้างแรงใจ ตั้งความสามารถของบุคลากร ผู้ร่วมงาน ให้ออกมาอย่างเต็มความสามารถ

4. อุเบกขา คือ หลักวิธีการของผู้บริหารทุกคน จะต้องมีความเป็นกลาง ไม่เอนเอียงเข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด จะต้องตั้งตนเป็นกลาง แล้วใช้ปัญญาพิจารณาอันสมควรแก่เหตุ ในกรณีที่เกิดความขัดแย้ง ที่เกิดขึ้นของผู้ร่วมงานหรือบุคลากรในองค์กร ตัดสินอย่างเที่ยงธรรม ผู้บริหารจะต้องสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ร่วมงานทุกคน ให้เกิดความเคารพนับถือ

ดิน ปรัชญพฤทธิ (2533 : 24-26) ได้เสนอภารกิจสำคัญในการบริหารไว้ 7 ประการ คือ

1) การวางแผน หมายถึง การกำหนด โครงการอย่างกว้าง ๆ ว่ามีอะไรบ้างที่จะต้องลงมือปฏิบัติตามลำดับ วางแนววิธีปฏิบัติพร้อมด้วยวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานนั้น ก่อนลงมือปฏิบัติการ

2) การจัดองค์การ หมายถึง การจัดรูปโครงสร้างหรือเค้าโครงของการบริหาร โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่าง ๆ ของหน่วยงานให้ชัดเจน พร้อมด้วยกำหนดลักษณะและวิธีการติดต่อสัมพันธ์ตามลำดับชั้นแห่งอำนาจหน้าที่สูงต่ำลดหลั่นลงไป

3) การจัดคนเข้าทำงาน หมายถึง การบริหารงานเกี่ยวกับตัวบุคคลของหน่วยงานการบริหารบุคคลดังกล่าว รวมทั้งตั้งแต่การแสวงหาคนทำงานมาบรรจุ การแต่งตั้ง การฝึกอบรม และการพัฒนาบุคคล การบำรุงขวัญ การเลื่อนขั้น ลดชั้น ตลอดจนการพิจารณาให้พ้นจากงาน และการบำรุงรักษาสภาพของการทำงานให้ดี และมีประสิทธิภาพให้คงอยู่ต่อไป

4) การสั่งการ หมายถึง การอำนวยการหรือการวินิจฉัยสั่งการ หลังจากการได้วิเคราะห์และพิจารณาโดยรอบคอบ รวมทั้งการติดตามดูแลให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้น ๆ

5) การประสานงาน หมายถึง การประสานงานหรือติดต่อ สัมพันธ์กับหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่าง ๆ ในองค์การ เพื่อก่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการทำงานที่ซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งกัน สามารถทำงานประสานความกลมกลืนกัน เพื่อวัตถุประสงค์หลักขององค์การ

6) การรายงาน หมายถึง การเสนอรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาหรือยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งบนและล่าง เพื่อทราบความก้าวหน้าของงานทุกระยะสะดวกแก่การประสานงานอื่นจะเป็นการสร้าง ความเข้าใจอันดีร่วมกัน ตลอดจนเป็นการบำรุงขวัญไปในตัวด้วย

7) การงบประมาณ หมายถึง การจัดสรรทรัพยากร หรือการทำงานงบประมาณการเงิน วางแผนหรือโครงการในการจ่ายเงิน การบัญชีและการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินโดยรอบคอบและ รัดกุม

6. การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านศาสนศึกษา

การศาสนศึกษา หมายถึง การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนาของบรรพชิต และคฤหัสถ์ เป็นกิจการของคณะสงฆ์ประการหนึ่งที่สำคัญยิ่งในอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมมีความ ต่อนหนึ่งว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา” ของคณะสงฆ์ (ม.15 ตรี) และในระเบียบการ ปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง มหาเถรสมาคมได้กำหนดวิธิตาเนินการควบคุม และส่งเสริมการศาสน ศึกษาว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาให้ดำเนินไปด้วยดี” (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2558)

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ) (2540) ได้กล่าวถึงการจัดการศาสนศึกษาว่า คณะสงฆ์ยังมีได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้โดยชัดเจนแต่โดยหลักสูตรและเนื้อวิชาแล้ว คงอนุมานได้ว่า มีวัตถุประสงค์ 9 ประการ คือ

1. เพื่อพระสงฆ์รักษาตนและหมู่คณะ
2. เพื่อใช้อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
3. เพื่อใช้พัฒนาชาติบ้านเมืองด้วยคุณธรรมของพระศาสนา
4. เพื่อใช้ในกิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนา
5. เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
6. เพื่อสร้างศาสนทายาทสืบอายุพระพุทธศาสนา
7. เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา
8. เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม
9. เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม

พระมหาสมทรง สิรินธโร และคณะ (2540 : 23) ที่ได้กล่าวว่า บทบาทที่วัดและพระสงฆ์จะ ทำได้คือ การศึกษา การเผยแผ่ และการสงเคราะห์ ซึ่งในส่วนของการศึกษานั้น เป็นการให้บริการด้าน การศึกษาแก่พระสงฆ์ คือ การมีโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ นับเป็นทางหนึ่งในการสร้างอุปาสก

อุบาสิกา ให้ได้พุทธศาสนิกชนที่มีคุณภาพและเป็นกำลังของศาสนาอีกประการหนึ่งก็คือการไปสอนวิชาศีลธรรมตามโรงเรียนต่าง ๆ เป็นการอนุเคราะห์สังคมด้วยธรรมทานการที่ให้พระสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทในการศึกษาของชาติ ดังกล่าวนี้อาจจะทำให้เยาวชนและสังคมเห็นความสำคัญของวัดและพระสงฆ์

องค์ประกอบในการจัดการศาสนศึกษาดังกล่าวจะดีหรือไม่ประการใดขึ้นกับเจ้าสำนักเรียนและหรือเจ้าสำนักศาสนศึกษาและครูอาจารย์ผู้บริหารการศาสนศึกษาที่ได้ช่วยแบกภาระการศาสนศึกษาอย่างเต็มกำลัง อันเป็นการแสดงความกตัญญูต่อพระศาสนาและคณะสงฆ์การจัดการศาสนศึกษานั้นแผนกที่ประสบปัญหาหนัก คือ การจัดการศึกษาแผนกบาลี เพราะขาดแคลนทั้งครูและนักเรียนและอุปสรรคอื่น ๆ ซึ่งคณะสงฆ์จะต้องช่วยจัดการศึกษาแผนกบาลีอันเป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาโดยตรง เพื่อให้พระสงฆ์เจริญด้วยวิชาความรู้และการศาสนศึกษาให้เจริญก้าวหน้า การศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรมเป็นการศึกษาหลักและสำคัญยิ่งของคณะสงฆ์ คือ 1. พระสงฆ์ควรศึกษาหลักธรรมให้ถ่องแท้ทั้งปริยัติและปฏิบัติ เพื่อให้พร้อมที่จะปฏิบัติภารกิจทั้ง 6 ด้านของคณะสงฆ์ 2. พระสงฆ์ควรพัฒนาตนให้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อรู้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม อันจะส่งผลต่อศักยภาพในการอบรมพัฒนาจิต การเผยแผ่ศาสนธรรมแก่ศาสนิกชน เช่น ด้านการบริหาร ด้านกฎหมาย กฎระเบียบของสงฆ์ และ 3. ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ควรปรับประยุกต์ให้เหมาะสมยุคสมัย

7. ด้านการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือหรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือการศึกษาอื่นนอกการศาสนศึกษาหรือสถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียนคณะสงฆ์ได้กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกิจการอันหนึ่งของคณะสงฆ์ การศึกษาสงเคราะห์นั้นว่าโดยลักษณะควรแยกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การศึกษานอกเหนือจากการศาสนศึกษาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ประชาชน หรือพระภิกษุสามเณร

2. การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษา

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ) (2540) ได้กล่าวถึง การศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ดำเนินการในลักษณะนี้เป็นการจัดการศึกษา ซึ่งแบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระภิกษุในพระศาสนาได้จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชนของชาติและพระภิกษุสามเณรส่วนหนึ่งเป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใกล้วัดและได้ศึกษาหลักธรรมทางศาสนา

2. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระสงฆ์ให้การศึกษาดุริยางคศิลป์ ศิลปกรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน เป็นโอกาสให้พระสงฆ์ได้ใช้วิชาการศาสนศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติ ด้วยหลักธรรมของพระศาสนา

3. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีความมุ่งหมายให้วัดได้ช่วยอบรมบ่มนิสัยเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมแต่ยังเด็ก ทั้งเป็นการให้โอกาสวัดและพระสงฆ์ได้ร่วมพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติแต่วัยเด็ก

4. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แผนกสามัญศึกษา และมีการศึกษาวิชาพระปริยัติธรรมหมวดภาษาบาลี หมวดพระธรรมวินัยและศาสนปฏิบัติอีกส่วนหนึ่ง โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ.2537 และอยู่ในสังกัดกรมการศาสนา ขณะนี้มีวัดต่าง ๆ จำนวนมาก จัดตั้งแต่โดยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แต่ยังมีได้จัดเป็นการศาสนศึกษาหรือการศึกษาสงเคราะห์โดยรูปการนั้น น่าจะจัดเป็น “การศึกษาสงเคราะห์” มากกว่า เพราะเป็นการศึกษาเพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรให้มีการศึกษาเล่าเรียนวิชาสามัญศึกษา ทั้งผู้เรียนและผู้สอนก็เน้นหนักทางวิชาสามัญศึกษา

การจัดการศึกษาและการจัดการอบรม ทั้ง 4 ประเภทดังกล่าวนี้ นับเป็นงานที่พระสงฆ์มีโอกาสดูแลพัฒนาชาติบ้านเมืองโดยแท้

8. ด้านการศาสนศึกษา

การที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตั้งสังคมสงฆ์ขึ้นมานั้นก็เพื่อให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้พระภิกษุทุกรูปที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาจะต้องเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพราะต้องสมาทานสิกขา ประพฤติ ปฏิบัติ ส่วนสิกขาทั้งหลายที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสำหรับตน คำว่า สิกขา หมายถึง การศึกษา ส่วนสิกขาบท หมายถึงเรื่องที่จะต้องศึกษาเรียนรู้และปฏิบัติตามพระภิกษุทั้งหลายที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาจึงมีฐานะเป็นนักศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ยังเป็นพระเสขะบุคคล คือบุคคลที่จะต้องศึกษาเรียนรู้ ผูกฝน อบรมและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ดังนั้นในอดีตจึงมีประเพณีที่เรียกว่า “บวชเรียน” คือบวชแล้วจะต้องศึกษาเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองสู่ความเป็นบัณฑิต คือมีปัญญาที่สามารถพึ่งได้ซึ่งประเพณีการบวชเรียนนี้เป็นสิ่งที่ชาวไทยยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยเหตุนี้ภาระหน้าที่ความรับผิดชอบต่อการศึกษาของพระภิกษุสามเณรและการให้ความรู้หรือแสงสว่างทางปัญญาแก่ประชาชนจึงเป็นสิ่งที่วัดมีอาจปฏิเสธได้ซึ่งวัดซึ่งวัดเองได้ดำเนินการในส่วนนี้มาเป็นระยะเวลานานจนเป็นที่ประจักษ์และยอมรับด้วยดีในหมู่ประชาชนชาวไทย แม้ปัจจุบันบทบาททางการศึกษาของวัดจะมีได้เป็นไปอย่างกว้างขวางเหมือนในอดีตที่ผ่านมา เพราะสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปก็ตาม แต่ถึงกระนั้นวัดยังคงไว้ซึ่งสาระและความสำคัญทางการศึกษาอย่างมั่นคงเสมอมา โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งการดำเนินการทางการศึกษาแก่บุคลากรในวัดนั้น (คะนิงนิตย และสุบรรณ จันทบุตร, 2545 : 52)

การศาสนศึกษา หมายถึง การศึกษาพระปริยัติธรรมและการศึกษาอื่น ๆ อันสมควรแก่สมณะ การศึกษาของสงฆ์แต่เดิมนั้นเริ่มต้นมาแต่สมัยพุทธกาลและบุคคลที่เข้ามาสู่สังฆมณฑลในครั้งพุทธกาล ตามประวัติความเป็นมาส่วนมาก มักจะได้รับการศึกษาทั้งคฤหัสถ์และคฤหัสถ์มาเป็นอย่างดี ตามลัทธิศาสนาในสมัยนั้น เป็นต้นว่าเรียนจบไตรเพทมาก่อนการศึกษาของสงฆ์ในสมัยพุทธองค์ยังทรง พระชนม์อยู่มี 2 ประการ (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), 2539 : 77) คือ

1. คันถุระ คือ ธุระฝ่ายคัมภีร์ กิจด้านการเรียน
2. วิปัสสนาธุระ คือ ธุระฝ่ายวิปัสสนา กิจด้านการบำเพ็ญภาวนา เจริญพระกรรมฐาน ซึ่งรวมทั้งสมณะด้วยเรียกรวมเข้าในวิปัสสนาโดยฐานเป็นส่วนคลุมยอด

การศาสนศึกษา เป็นการจัดการศึกษาให้กับพระภิกษุ สามเณร ได้มีโอกาสศึกษาพระปริยัติ ธรรมและวิชาการต่าง ๆ ทุกวิธี ซึ่งมีตั้งแต่ประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษาโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย การศาสนศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับภิกษุสงฆ์สามเณรที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาทั้งในระยะสั้น ระยะยาว เพราะอย่างน้อยที่สุดควรได้เรียนรู้พอเป็นแนวทางนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ภายหลังจากที่พระภิกษุสามเณรนั้นลาสิกขาไปแล้ว เช่น หลักคิหิปฏิบัติ เป็นต้น

ภารกิจของเจ้าอาวาส

พระสังฆาธิการผู้เป็นเจ้าอาวาส หรือ ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส มีบทบาทหรือหน้าที่ต้อง รับผิดชอบงานด้านการปกครองตนเอง และ การปกครองวัด 4 ฐานะ (พระครูสิริอาภากร อัมภา ,2550 : 21) คือ

1. มีบทบาทหรือหน้าที่รับผิดชอบฐานะเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา
2. มีบทบาทหรือหน้าที่ต้องรับผิดชอบฐานะเป็นผู้แทนวัด
3. มีบทบาทหรือหน้าที่ต้องรับผิดชอบฐานะเป็นพระสังฆาธิการ
4. มีบทบาทหรือหน้าที่ต้องรับผิดชอบฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย

พระสังฆาธิการในฐานะเจ้าอาวาสนอกจากจะมีบทบาทและหน้าที่ใน 4 ฐานะข้างต้นแล้วยังมีหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดให้เป็นไปตามความมุ่งหมายและตรงตามวัตถุประสงค์แห่ง พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และกฎกระทรวง โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยด้วย

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต) (2539) ได้กล่าวถึงการปรับระบบบริหารองค์การ ชาวพุทธไว้ในหนังสือเรื่องพระพุทธศาสนา ในยุคโลกาภิวัตน์ว่า การบริหารองค์การชาวพุทธควรจะ กระจายอำนาจให้มากขึ้นแม้แต่การปกครองคณะสงฆ์ก็ไม่จำเป็นต้องเลียนแบบระบบราชการที่ซึกซำไม่ ทันการและคณะสงฆ์อาจจะคิดระบบการปกครองให้มุ่งพัฒนาให้วัด แต่ละวัดให้เข้มแข็งเป็นที่พึ่งของ ชุมชนอย่างแท้จริง จากนั้นวัดทั้งหลายก็ต้องสร้างเครือข่าย โยงใยรวมกันทำงานทั่วประเทศ ทั้งพยายาม

ลดขั้นตอนสายบังคับบัญชาที่ซ้ำซ้อนไม่ทันการ โดยปรับปรุงระบบพระสังฆาธิการหรือทำรีเอนจิเนียริ่ง ให้กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

การปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ถือว่าเป็นการปกครองในระบบประชาธิปไตย โดยสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธาน มีการบังคับบัญชากันลงไปตามลำดับชั้น นับตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคมลงไปจนถึงเจ้าอาวาสอันเป็นการปกครองบังคับบัญชาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 (พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต), 2539 : 4)

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 37 และมาตรา 37 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ดังนี้ (พระวิสุทธิภัทรธาดา (ประสิทธิ์ พรหมรสี), 2547 : 84)

มาตรา 37 เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้

- 1) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
- 2) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
- 3) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
- 4) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

มาตรา 38 เจ้าอาวาสมีอำนาจดังนี้

- 1) ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด
- 2) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด
- 3) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัดหรือให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษ ในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่ง เจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่ง ของมหาเถรสมาคม

ภารกิจที่เจ้าอาวาสต้องรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 23 ได้ระบุอย่างชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการหรือเจ้าอาวาส ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ดังนั้น เจ้าอาวาสจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้สำเร็จไปได้ด้วยดีสมดังเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎมหาเถรสมาคม

ภารกิจของเจ้าอาวาสด้านการศาสนศึกษา

การศึกษาสำหรับพระสังฆาธิการนั้น เรื่องศาสนา เป็นสิ่งที่สำคัญ และต้องเป็นผู้มีความรู้ สมภูมิความรู้ ของผู้นำทางด้านศาสนา ซึ่งมีผู้กล่าวเกี่ยวกับด้านการศาสนศึกษา ไว้หลายท่าน ดังนี้

กรมการศาสนา ได้ให้ความหมายไว้ว่า การศาสนศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษา พระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ ทั้งแผนกธรรมบาลี แผนกสามัญศึกษา รวมทั้งการส่งเสริมพระภิกษุสงฆ์ สามเณรศึกษาพระปริยัติธรรมทุก ๆ วิธีที่ไม่ขัดแย้งต่อพระธรรมวินัย (กรมการศาสนา, 2540 : 13-14)

กรมการศาสนา ได้กล่าวถึง การศึกษาของภิกษุสงฆ์แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมสนามหลวง แผนกธรรม มีหลักสูตร คือ นักธรรมจัดสำหรับพระสงฆ์ สามเณรและธรรมศึกษาจัดสำหรับคฤหัสถ์ สำหรับหลักสูตร นักธรรมแบ่งเป็นนักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโทและนักธรรมชั้นเอก ส่วนหลักสูตรธรรมศึกษา แบ่งเป็น ธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโทและธรรมศึกษาชั้นเอก

2. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เรียนบาลีไวยากรณ์แล้วเรียนแปลภาษาบาลี เป็นภาษาไทยและแปลภาษาไทยเป็นภาษาบาลี เพราะว่าภาษาบาลี เป็นภาษาที่รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา เหตุที่พระปริยัติธรรมคือ พระไตรปิฎก อรรถกถาฎีกาและอื่น ๆ บรรจุอยู่ในคัมภีร์ซึ่งเป็นภาษาบาลีทั้งสิ้น แม้จะแปลเป็นภาษาไทยแล้วก็แปลแบบไทยบาลี ประสงค์จะรู้ อย่างถูกต้องชัดเจนทั้งภาษาบาลีไม่ได้ ชั้นเรียนแผนกบาลีใช้นักธรรมเป็นองค์จำกัดสุทธิ โดยแบ่งเป็น 9 ชั้น คือบาลีไวยากรณ์ ชั้นประโยค 1-2 ชั้นประโยค ป.ธ. 3, 4, 5, 6, 7, 8 และ 9 ผู้สอบได้ประโยค ป.ธ. 3 ได้รับการแต่งตั้งคือ เปรียญคือ ทรงตั้งเป็น “พระมหา” “สามเณรเปรียญ” ชั้นประโยค 1-2 ได้รับวุฒิปัตร์ชั้นประโยค ป.ธ. 3-8 ได้รับประกาศนียบัตรและพัทธศ ชั้นประโยค ป.ธ. ได้รับปริญญาบัตรและพัทธศ เป็นปริญญาตรีทางศาสนาและถ้าสามารถสอบชั้นประโยค ได้ในขณะที่เป็นสามเณรทรงพระกรุณาโปรดให้การอุปสมบทเณรรูปนั้น อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ เรียกว่า “บวชนาคหลวง” ผู้สอบได้เปรียญธรรมประโยคถ้าอยู่ในสมณเพศได้รับนิยัตย์เท่ากับพระราชกณะชั้นสามัญ

3. การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นโรงเรียนที่วัดจัดตั้งขึ้นในวัดหรือธรรมสังฆหรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนา โดยกรมการศาสนาให้ การอุปถัมภ์ จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้การศึกษาแก่พระสงฆ์ สามเณร ทั้งวิชาสามัญและการศึกษาพระปริยัติธรรมควบคู่กันไป เพื่อที่ว่าหากพระสงฆ์ สามเณรเหล่านี้มีความประสงค์จะลาสิกขา ก็สามารถนำวุฒิการศึกษาที่ได้รับไปใช้เพื่อการศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐหรือใช้สมัครงานประกอบอาชีพได้

4. การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ การศึกษาในระดับอุดมศึกษาของคณะสงฆ์ไทย ดำเนินการในสองสถาบัน คือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (กรมการศาสนา, 2540 : 13-14)

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การศาสนศึกษา หมายถึง การศึกษาพระปริยัติธรรมและการศึกษาอื่น ๆ อันสมควรแก่สมณะการศึกษาของสงฆ์แต่เดิมนั้นเริ่มต้นมาแต่สมัยพุทธกาลและบุคคลที่เข้ามาสู่สงฆมณฑลในครั้งพุทธกาลตามประวัติความเป็นมาส่วนมากมักจะได้รับการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมมาเป็นอย่างดีตามลัทธิศาสนาในสมัยนั้น เป็นต้นว่าเรียนจบไตรเพทมาก่อนการศึกษาของสงฆ์ ในสมัยพุทธองค์ยังทรงพระชนม์อยู่มี 2 ประการ คือ

1. คันถะธูระ คือ ธูระฝ่ายคัมภีร์ กิจด้านการเรียน

2. วิปัสสนาธุระ คือ ธุระฝ่ายเจริญวิปัสสนา กิจด้านการบำเพ็ญภาวนาหรือเจริญพระกรรมฐาน ซึ่งรวมทั้งสมณะด้วยเรียกรวมเข้าในวิปัสสนาโดยฐานเป็นส่วนคลุมยอด (พระเมธีธรรมาภรณ์, 2539 : 77)

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโณ) ได้กล่าวถึง การจัดการศาสนศึกษา ดังกล่าวคณะสงฆ์ยังมีได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้โดยชัดเจนแต่โดยหลักสูตร และเนื้อหาของวิชาแล้ว คงอนุมานได้ว่า มีวัตถุประสงค์ 9 ประการ คือ

1. เพื่อพระสงฆ์รักษาตนและหมู่คณะ
2. เพื่อใช้อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์
3. เพื่อใช้พัฒนาชาติบ้านเมืองด้วยคุณธรรมของพระพุทธศาสนา
4. เพื่อใช้ในกิจการคณะสงฆ์ และการพระศาสนา
5. เพื่อรักษาหลักธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
6. เพื่อสร้างศาสนทายาทสืบอายุพระพุทธศาสนา
7. เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา
8. เพื่อความมั่นคงแห่งพระสัทธรรม
9. เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม

ส่วนพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ในมาตรา 37 ว่าเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ จึงเห็นได้ว่าเจ้าอาวาสเป็นผู้จัดการศาสนศึกษา และวัดเป็นสถานศึกษา คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่องให้ภิกษุ สามเณรเรียนพระธรรมวินัย พ.ศ. 2528 ก็กำหนดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสโดยตรงและให้เจ้าคณะเจ้าสังฆการีร่วมจัดด้วย ดังนี้

1. เจ้าอาวาสเป็นผู้จัดการศาสนศึกษา ในฐานะเจ้าสำนักเรียน หรือเจ้าสำนักศาสนศึกษา
2. เจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้จัดการในฐานะเจ้าสำนักเรียน คณะจังหวัด
3. ในบางกรณีให้เจ้าคณะสังฆการีร่วมจัดด้วย

ทั้งนี้ องค์ประกอบในการจัดการศาสนศึกษาจะดีหรือไม่ประการใดขึ้นอยู่กับเจ้าสำนักเรียนหรือเจ้าสำนักศาสนศึกษา และครู อาจารย์ ผู้บริหารการศาสนศึกษาที่ได้ช่วยแบกภาระการศาสนศึกษาอย่างเต็มกำลัง อันเป็นการแสดงความกตัญญูต่อพระศาสนาและต่อพระสงฆ์ การจัดการศาสนศึกษานั้นแผนกที่ประสบปัญหา มาก คือ การจัดการศึกษาแผนกบาลี เพราะขาดแคลนทั้งครูและนักเรียน และอุปสรรคอื่น ๆ ซึ่งคณะสงฆ์จะต้องช่วยจัดการศึกษาแผนกบาลี อันเป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาโดยตรง เพื่อให้พระสงฆ์เจริญด้วยวิชาความรู้ และการศาสนศึกษาให้เจริญก้าวหน้า การศึกษาปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลี และแผนกธรรมเป็นการศึกษาหลักและสำคัญของพระสงฆ์

หลักธรรมสำหรับเจ้าอาวาสในพระไตรปิฎก

พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต ได้กล่าวถึงหลักธรรมสำหรับเจ้าอาวาสไว้ในอวาสกวรรค หมวดว่าด้วยภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาส ดังนี้ (พระราชาธนมนี, 2546 : 14)

คุณธรรมสำหรับเจ้าอาวาส

1. เป็นผู้เพียบพร้อมด้วยมรรยาท เพียบพร้อมด้วยวัตร
2. เป็นพหูสูต ทรงสุตะ
3. เป็นผู้ประพฤดิขัดเกลา ยินดีในการหลีกเร้น
4. เป็นผู้ยินดีในกัลยาณธรรม มีวาจางาม เจรจาถ้อยคำไพเราะ
5. มีปัญญา ไฉนเงลา (อง.ปญจก. (ไทย) 22/231/373)

ปิยธรรมสำหรับเจ้าอาวาส (ธรรมที่เป็นเหตุให้เจ้าอาวาสเป็นที่รัก)

1. เป็นผู้มืศีล สำรวมด้วยการสังวรในปาติโมกข์ เพียบพร้อมด้วยอาจารย์และโคจรมีปกติ เห็นภัยในโทษแม้เล็กน้อย สมทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย
2. เป็นพหูสูต ทรงสุตะสั่งสมสุตะ เป็นผู้ได้ฟังธรรมทั้งหลายที่มีความงามในเบื้องต้นมีความงามในท่ามกลาง มีความงามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วนแล้วทรงจำไว้ได้ คล่องปาก ชื่นใจ ทางตลอดดีด้วยทฎฐิ
3. เป็นผู้มืวาจางาม เจรจาถ้อยคำไพเราะอันประกอบด้วยวาจาชาวเมืองที่สละสลวยไม่หยาบคาย ให้ความหมายได้
4. เป็นผู้ได้ฌาน 4 อันมีในจิตยิ่ง ซึ่งเป็นเครื่องอยู่เป็นสุขในปัจจุบันตามความปรารถนาดี โดยไม่ยาก ได้โดยไม่ลำบาก
5. ทำให้แจ้งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติอันไม่มีอาสวะ เพราะอาสวะสิ้นไปด้วยปัญญาอันยิ่งเอง เข้าถึงอยู่ในปัจจุบัน (อง.ปญจก. (ไทย) 22/233/375)

โสภณธรรมสำหรับเจ้าอาวาส (ธรรมที่เป็นเหตุให้เจ้าอาวาสงดงาม)

1. เป็นผู้มืศีล สำรวมด้วยการสังวรในปาติโมกข์ เพียบพร้อมด้วยอาจารย์และโคจรมีปกติ เห็นภัยในโทษแม้เล็กน้อย สมทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย
2. เป็นพหูสูต ทรงสุตะ สั่งสมสุตะ เป็นผู้ได้ฟังธรรมทั้งหลายที่มีความงามในเบื้องต้นมีความงามในท่ามกลาง มีความงามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์ บริบูรณ์ครบถ้วนแล้วทรงจำไว้ได้ คล่องปาก ชื่นใจ ทางตลอดดีด้วยทฎฐิ
3. เป็นผู้มืวาจางาม เจรจาถ้อยคำไพเราะอันประกอบด้วยวาจาชาวเมืองที่สละสลวยไม่หยาบคาย ให้ความหมายได้
4. เป็นผู้สามารถชี้แจงบุคคลผู้เข้าไปหาให้เห็นชัด ขวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติเข้าใจให้อาหาญแก่ล้ากล้า ปลอดภัยโลมใจให้สดชื่นร่าเริงด้วยธรรมกถา

5. เป็นผู้ได้มาน 4 อันมีในจิตยิ่ง ซึ่งเป็นเครื่องอยู่เป็นสุขในปัจจุบันตามความปรารถนาได้ โดยไม่ยาก ได้โดยไม่ลำบาก (อง.ปญจก. (ไทย) 22/233/375).

พหุการธรรมสำหรับเจ้าอาวาส (ธรรมที่เป็นเหตุใหม่อุปการะมากแก่อาวาส)

1. เป็นผู้มีศีล สำรวมด้วยการสังวรในปาติโมกข์ เพียบพร้อมด้วยอาจารย์และโคจรมีปกติ เห็นภัยในโทษแม้เล็กน้อย สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย

2. เป็นพหูสูตร ทรงสุตะ สังสมสุตะ เป็นผู้ได้ฟังธรรมทั้งหลายที่มีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง มีความงามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ บริสุทธิ์ บริบูรณ์ครบถ้วนแล้วทรงจำไว้ได้ คล่องปาก ขึ้นใจ ทางตลอดดีด้วยทวิภูฏิ

3. ปฏิสังขรณ์เสนาสนะที่ปรักหักพัง

4. เมื่อภิกษุสงฆ์จำนวนมากเข้ามาถึงหรือภิกษุจากต่างแคว้นเข้ามาถึงเธอเข้าไปบอกพวกคฤหัสถ์ว่า “ผู้มีอายุทั้งหลาย ภิกษุสงฆ์จำนวนมากเข้ามาถึงแล้ว ภิกษุจากต่างแคว้นเข้ามาถึงแล้ว ขอเชิญพวกท่านทำบุญเถิด นี่เป็นกาลสมัยที่จะทำบุญ”

5. เป็นผู้ได้มาน 4 อันมีในจิตยิ่ง ซึ่งเป็นเครื่องอยู่เป็นสุขในปัจจุบันตามความปรารถนาได้ โดยไม่ยาก ได้โดยไม่ลำบาก (อง.ปญจก. (ไทย) 22/234/376).

อนุกรมปริธรรมสำหรับเจ้าอาวาส (ธรรมที่เป็นเหตุอนุเคราะห์คฤหัสถ์)

1. ให้คฤหัสถ์สมาทานอิศิล (ศีล 5 ประการ)

2. ให้คฤหัสถ์ตั้งอยู่ในการเห็นธรรม (อริยสัจ 4)

3. เข้าไปหากคฤหัสถ์ผู้เป็นไข้ให้สติว่า “ท่านทั้งหลายจงตั้งสติไว้ต่อพระรัตนตรัยที่ควรแก่สักการะ” และเมื่อภิกษุสงฆ์จำนวนมากเข้ามาถึงหรือภิกษุจากต่างแคว้นเข้ามาถึงเธอเข้าไปบอกพวกคฤหัสถ์ว่า “ผู้มีอายุทั้งหลาย ภิกษุสงฆ์จำนวนมากเข้ามาถึงแล้ว ภิกษุจากต่างแคว้นเข้ามาถึงแล้ว ขอเชิญพวกท่านทำบุญเถิด นี่เป็นกาลสมัยที่จะทำบุญ”

4. ฉ้นโภชนะที่พวกคฤหัสถ์นำมาถวาย จะประณีตหรือไม่ประณีตก็ตามด้วยตนเอง

5. ไม่ทำศรัทธาให้ตกไป (อง.ปญจก. (ไทย) 22/235/377).

ธรรมที่เป็นเหตุให้เจ้าอาวาสเหมือนดำรงอยู่ในสวรรค์ (สูตรที่ 1)

1. พิจารณา ไตร่ตรองแล้ว ตีเตียนคนที่ควรตีเตียน

2. พิจารณา ไตร่ตรองแล้ว สรรเสริญคนที่ควรสรรเสริญ

3. พิจารณา ไตร่ตรองแล้ว ปลุกความไม่เลื่อมใสในฐานะที่ไม่ควรเลื่อมใส

4. พิจารณา ไตร่ตรองแล้ว ปลุกความเลื่อมใสในฐานะที่ควรเลื่อมใส

5. ไม่ทำศรัทธาให้ตกไป (อง.ปญจก. (ไทย) 22/236/378).

ธรรมที่เป็นเหตุให้เจ้าอาวาสเหมือนดำรงอยู่ในสวรรค์ (สูตรที่ 2)

1. พิจารณา ไตร่ตรองแล้ว ตีเตียนคนที่ควรตีเตียน

2. พิจารณา ไตร่ตรองแล้ว สรรเสริญคนที่ควรสรรเสริญ
3. เป็นผู้ไม่ตระหนี่อวาสา ไม่หวงแหนอวาสา
4. เป็นผู้ไม่ตระหนี่ตระกูล ไม่หวงแหนตระกูล
5. ไม่ทำศรัทธาไทยให้ตกไป (อง.ปญจก. (ไทย) 22/237/379).

ธรรมที่เป็นเหตุให้เจ้าอวาสาเหมือนดำรงอยู่ในสวรรค์ (สูตรที่ 3)

1. พิจารณา ไตร่ตรองแล้ว ตีเตียนคนที่ควรตีเตียน
2. พิจารณา ไตร่ตรองแล้ว สรรเสริญคนที่ควรสรรเสริญ
3. เป็นผู้ไม่ตระหนี่อวาสา
4. เป็นผู้ไม่ตระหนี่ตระกูล
5. เป็นผู้ไม่ตระหนี่ลาภ (อง.ปญจก. (ไทย) 22/238/380).

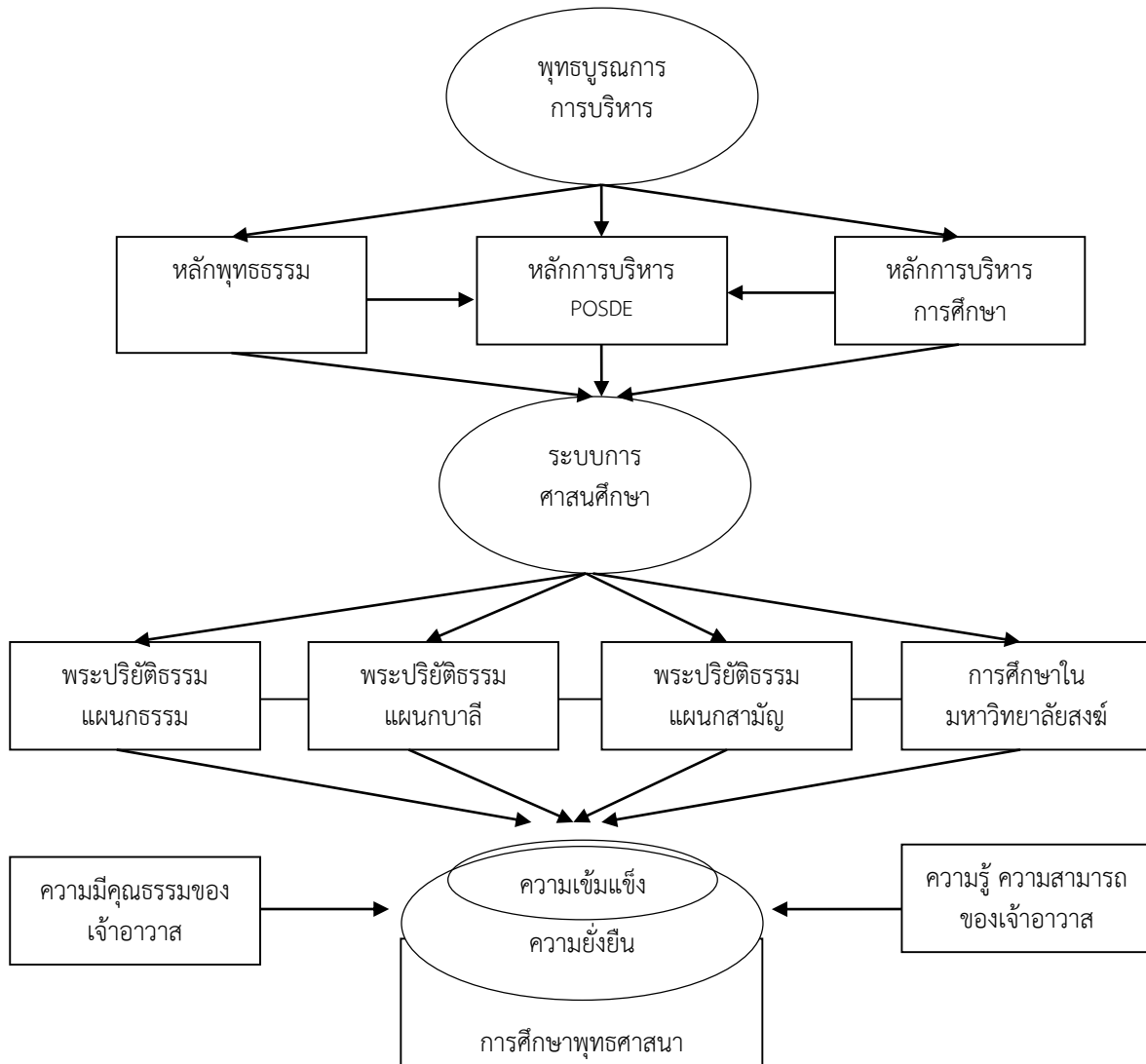
สรุปได้ว่า กิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน เป็นหน้าที่หนึ่งของพระภิกษุสงฆ์ในปัจจุบัน ซึ่งต้องรักษา และต้องปฏิบัติให้ครบและสมบูรณ์ เพื่อยังกิจการคณะสงฆ์ใหม่ความเจริญงอกงามและถูกต้อง

บทสรุป

กล่าวได้ว่า แนวทางการดำเนินงานของพุทธบูรณาการการบริหารศาสนศึกษา ตามบทบาทของเจ้าอาวาสวัด จะต้องเข้าใจความหมายของการบูรณาการ เพื่อการออกแบบระบบบริหารการศาสนศึกษาแนวพุทธ กับหลักการบริหารทั่วไปผนวกกับหลักการบริหารงานการศึกษาที่เหมาะสมที่ผนวกเข้ากับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านศาสนศึกษาทั้ง 4 ด้าน

1. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม
2. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี
3. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา
4. การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

บทบาทเจ้าอาวาสมีความสำคัญอย่างมากที่จะสนับสนุน ส่งเสริมพัฒนาให้กิจการศาสนศึกษา มีความเข้มแข็งมั่นคงอย่างยั่งยืนด้วย คุณธรรมความพร้อมของการเป็นเจ้าอาวาสที่ดีมีความรู้ความสามารถและเห็นคุณค่าของการศาสนศึกษาในพระพุทธศาสนาตามกรอบความคิด ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงพุทธบูรณาการการบริหารศาสนศึกษาตามบทบาทของเจ้าอาวาสวัด

จากแผนภาพข้างต้นอธิบายได้ว่า การศาสนศึกษาควรมีแนวทางการจัดการที่เป็นระบบ ซึ่งความเป็นเจ้าอาวาสต้องมีทั้งความรู้ ความสามารถในการบริหาร และมีคุณธรรมจริยธรรม ความพร้อมในการเป็นผู้นำที่พร้อมจะบูรณาการหลักพุทธธรรม หลักการบริหารศาสนกิจ และหลักการบริหาร การศึกษา ให้เป็นชุดความรู้ที่เข้มแข็ง บริหารจัดการงานศาสนศึกษาให้เข้มแข็งมั่นคงอย่างยั่งยืนสืบไป

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2540). *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.

- คะนิงนิตย์ จันทบุตร และสุบรรณ จันทบุตร. (2545). *ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดหนองป่าพง จังหวัดอุบลราชธานี*. กรุงเทพมหานคร: โครงการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถาบันศาสนาสำนักงาน.
- ติน ปรัชญพฤทธิ. (2539). *หลักการจัดการ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระครูจิตรธรรมัช (จิรธมโม). (2553). *การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการบริหารในการจัดการวัดนครีหมอลำเสียงอีสาน นกน้อย อุไรพร*. เรียกใช้เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2561 จาก <https://mlmg9999g.wordpress.com/>.
- พระเทพดิลก (ระแบบ จิตญาโณ). (2553). *ยุคธรรมอยู่ที่ไหนใครเห็นบ้าง?*. กรุงเทพมหานคร: แปะสลิปเจ็ด (2545).
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปโย). (2540). *การคณะสงฆ์และการพระศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต). (2549). *พุทธวิธีบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต). (2539). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระวิสุทธิภักทธาดา (ประสิทธิ์ พรหมรังสี). (2547). *พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายเถรสมาคม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2558). *คู่มือพระสังฆาธิการ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ

วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ เป็นวารสารวิชาการมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าและเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านสังคมศาสตร์ สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตลอดถึงด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย กำหนดออกวารสารปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ

1) บทความพิเศษ (Special Articles) บทความพิเศษทางวิชาการที่นำเสนอองค์ความรู้ทางวิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการหรือวิชาชีพ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นในลักษณะวิเคราะห์ วิจารณ์ หรือเสนอแนวคิดใหม่ จากพื้นฐานทางวิชาการที่ได้เรียบเรียงจากผลงานทางวิชาการของตนเอง หรือของผู้อื่น หรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้ที่มีประโยชน์แก่คนทั่วไป

3) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่มีการค้นคว้าอย่างมีระบบ และมีความมุ่งหมายชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือหลักการบางอย่างที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้า หรือการนำวิชาการมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ บทความวิจัยมีรูปแบบของการวิจัยตามหลักวิชาการ เช่น มีการตั้งสมมติฐานหรือมีการกำหนดปัญหาที่ชัดเจน สมเหตุ โดยจะต้องระบุวัตถุประสงค์ที่เด่นชัด แน่นนอน มีการรวบรวมข้อมูล พิจารณาวิเคราะห์ ตีความ และสรุปผลการวิจัยที่สามารถให้คำตอบหรือบรรลุวัตถุประสงค์

4) บทความปริทัศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น

5) ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปลย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและนานาชาติ

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8-12 หน้ากระดาษ A 4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK เท่านั้น ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบนขอบซ้าย 1.5 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัด เท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษพิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลางหน้ากระดาษ

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จัดรูปแบบตามแบบของวารสาร พร้อมระบุหน่วยงานต้นสังกัดของผู้เขียน และ E-mail ที่สามารถติดต่อได้

4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่ควรเกิน 300 คำ ต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกันต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ควรเว้นระยะพิมพ์เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษควรใช้ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระนี้ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัย และผลการวิจัยโดยสรุป มีความกะทัดรัด สั้น กระชับ และครอบคลุม

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย กรอบแนวคิด และระบุวัตถุประสงค์การวิจัย

3) **ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปแบบตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิดและงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) (ถ้ามี) ระบุข้อค้นพบที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากผลการวิจัย

7) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) ระบุข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเนื้อหาของบทความเท่านั้น

บทความพิเศษ บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ บทความวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) (ถ้ามี)
- 6) เอกสารอ้างอิง (Reference) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือ หรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมด ก่อนส่งต้นฉบับผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จนกว่าการอ้างอิงเอกสารได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA 6th Edition) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุล ของผู้เขียนและเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง กำกับท้ายเนื้อความที่ใช้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิง บทความทุกรายการและเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถา ให้อ้างอิงชื่อคัมภีร์ เล่มที่ ข้อ เครื่องหมายทวิภาค (:) และหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระไตรปิฎกภาษาไทย/1516281-282), (พระไตรปิฎก พร้อมอรรถกถาแปล/15/255-319)

2) ผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (ธนุ ทดแทนคุณ, 2562 : 16)

3) ผู้แต่งสองรายให้อ้างชื่อของผู้แต่งสองรายเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (จิตาภา เร่งมีศรีสุข และชนิดาภา กระแจะจันทร์, 2561 : 9) หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการ ให้ใช้เครื่องหมายอฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น (สัมพันธ์ สุกใส, 2560 : 12-15; สมพงษ์ เกษานุช, 2561 : 12)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกเว้นวรรคหนึ่งครั้งเพิ่มคำว่า และคณะ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (จิตาภา เร่งมีศรีสุข และคณะ, 2558 : 39)

5) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงตามลำดับพยัญชนะตัวแรกของชื่อผู้แต่งเช่นเดียวกับลำดับการอ้างอิงในส่วนเอกสารอ้างอิง

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อสกุล ตามด้วยตัวอักษรย่อชื่อต้น โดย เว้น 1 ระยะ และอักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี) ทั้งนี้การกลับชื่อสกุลให้ใช้ตามความนิยมของคนในชาตินั้น โดยใช้เครื่องหมายจุลภาค คั่นระหว่างชื่อสกุลและอักษรย่อชื่อต้น อักษรย่อชื่อกลาง หากกรณีผู้แต่งมีคำต่อท้าย เช่น Jr. หรือคำอื่น ๆ ให้ใส่คำดังกล่าวต่อท้ายอักษรย่อชื่อต้นหรืออักษรย่อชื่อต้น (ถ้ามี) โดยคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค ตามด้วยปีที่พิมพ์ และหน้าทีนำมาอ้างอิง เช่น (Hanegraaff, W., 2003 : 15)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างให้ขึ้นต้นด้วยชื่อสกุล ตามด้วยตัวอักษรย่อชื่อต้น และใช้เครื่องหมาย “&” ระหว่างคนที่ 1 และคนที่ 2 โดยเว้น 1 ระยะ ก่อนและหลัง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าทีนำมาอ้างอิง เช่น (Cadigan, J. & Shupp, R., 2000 : 193) และให้ใช้เครื่องหมายอฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 เอกสาร เช่น (Cadigan, J., 2013 : 190; Hanegraaff, W., 2003 : 15)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อสกุล ตามด้วยตัวอักษรย่อชื่อต้น ของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al, ปีที่พิมพ์ และหน้าทีนำมาอ้างอิง (Hanegraaff, W. et al., 2008 : 49)

4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่งตามลำดับพยัญชนะภาษาอังกฤษ (A-Z)

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นสำนักพิมพ์หรือบริษัทให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

- 1) บริษัท เอ็ม อี เค จำกัด ใช้ เอ็ม อี เค
- 2) สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใช้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 3) กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ:

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อหนังสือ./ (ครั้งที่พิมพ์)./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตาภา เร่งมีศรีสุข. (2561). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร:
เอ็น เค การพิมพ์.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)./ ชื่อหนังสือ./ (เลขหน้าที่อ้างอิง)./
สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

สัมพันธ์ สุกใส. (2561). การพัฒนาทรัพยากรบุคคล. ใน จิตาภา เร่งมีศรีสุข (บรรณาธิการ). การบริหาร
องค์กรสู่ความเป็นเลิศ. (หน้า 112-115). กรุงเทพมหานคร: เอ็น เจ ที ปริ้นติ้ง.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่/ (ฉบับที่)./ เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง:

สมพงษ์ เกษานุช. (2560). กระบวนการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.
วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3 (1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่อสารานุกรม./ (เล่มที่อ้าง./ หน้า/ เลขหน้าที่อ้าง)./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

สนธิ อาจพันธ์. (2537). หม้อคอกวาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีต เขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ, (เล่ม 2, หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Sciencefiction. In *The encyclopaedia America*, (Vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: GrolierPress.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./, ปีที่ (ฉบับที่)./ เลขหน้า.

ตัวอย่าง:

ชญ ทดแทนคุณ. (12 กันยายน 2561). มาตรฐานการเขียนหนังสือราชการ. *มติชน*, น. 15.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)./ ชื่อวิทยานิพนธ์./ ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์/ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง:

สมพงษ์ เกษานุช. (2561). กลยุทธ์การบริหารจัดการชุมชนเพื่อหนุนเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ :

ชื่อ นามสกุลผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์)./ ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์./ (ชื่อ/นามสกุล/ผู้สัมภาษณ์).

ตัวอย่าง :

วาสนา มะลินิน. (12 กันยายน 2562). ระบบการพัฒนานักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ ใน มทร.สุวรรณภูมิ ศูนย์นนทบุรี. (สมพงษ์ เกษานุช ผู้สัมภาษณ์).

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)/ชื่อบทความ./เรียกใช้เมื่อ/วันที่/เดือน/ปี./จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล (URL).

ตัวอย่าง :

วิทยา พัฒนเมธาดา. (2560). *การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management)*. เรียกใช้เมื่อ 12 กันยายน 2561. จาก <http://www.kansuksa.com/31/>.

หมายเหตุ: / = เว้นวรรค 1 ครั้ง

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *ศส. จักรูปรับบทบาทใหม่ทันกับเทคโนโลยีสอนเด็ก*. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2560. จาก <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=34113&Key=hotnews>.

กรีซ แร่งสูงเนิน. (2554). *การวิเคราะห์ห้ปัจจัยด้วย SPSS และ AMOS เพื่อการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2551). *การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ครูเชียงใหม่. (2560). *สื่อการสอน*. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2560. จาก <http://www.kru Chiangrai.net/tagสื่อการสอน/>.

จรัญ แสงบุญ. (2552). *การจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่*. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.

จิราภา เต็งไตรรัตน์. (2554). *จิตวิทยาทั่วไป*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: ธรรมศาสตร์.

จันทร์ธานี สงวนนาม. (2551). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.

จามจุรี จำเมือง. (2553). *ผู้บริหารกับการบริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.

ทัศนีย์ ศุภเมธี. (2542). *พฤติกรรมการสอนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สถาบันราชภัฏธนบุรี.

ทิภาวรรณ เลขวัฒน์ และสุนทร จันทร์สำราญ. (2557). การประเมินผลในชั้นเรียนเพื่อวินิจฉัย
ข้อบกพร่องผู้เรียน (Classroom Assessment for Student Diagnostic). *วารสารชุมชนนักวัด
และประเมินผลการศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งประเทศไทย*, 1 (1), 12–25.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). *การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS*. (พิมพ์ครั้งที่ 15).
นนทบุรี: เอส.อาร์.พรีนติ้ง แมสโปรดักส์.

นิธิตา บุรณจันทร์. (2550). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลองค์กรของโรงเรียนอาชีวศึกษา
เอกชน*. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*.

Glickman, C.D. (2004). *Supervision and Instructional Leadership : A Developmental Approach*.
Boston: Allyn and Bacon.

Lunenburg, F. C. & Ornstein, A. C. (1996). *Educational administration*. (2nd ed.). Belmont, CA:
Wadsworth.

McEwan, E. K. (2003). *Ten traits of highly effective principals : From good to great performance*.
Thousand Oaks, CA: Sage.

4. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

4.1 ส่งด้วยตนเองหรือทางไปรษณีย์ เอกสารประกอบด้วย

1) ต้นฉบับ จำนวน 3 ชุด จำแนกเป็น
- ต้นฉบับที่ไม่ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวน 2 ชุด
- ต้นฉบับที่ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวน 1 ชุด เอกสารต้องระบุรายละเอียด ผู้เขียนบทความ Author
(s) ได้แก่ ชื่อ ตำแหน่ง และสังกัด หรือวุฒิการศึกษาสูงสุด อย่างไม่อย่างหนึ่งโดยให้มีทั้งภาษาไทยและ
ภาษาอังกฤษ เฉพาะผู้รับผิดชอบบทความ (Corresponding Author) ให้ระบุที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ E-mail
ที่สามารถติดต่อได้ ในกรณีที่ต้นฉบับดังกล่าวมาจากหรือเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หรือหลักสูตร
การศึกษาโปรดระบุชื่อหลักสูตร สาขา และสถาบันการศึกษาให้ชัดเจน

2) แผ่นซีดีบรรจุข้อมูลต้นฉบับ จำนวน 1 แผ่น (ระบุชื่อบทความและชื่อผู้เขียน)

3) แบบเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ

- แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อได้รับการตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ
- แบบฟอร์มสมัครสมาชิกวารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ

4) ส่งต้นฉบับบทความเพื่อเสนอตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ มายัง

กองบรรณาธิการวารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
เลขที่ 60 หมู่ 3 ถนนสายเอเชีย (กรุงเทพฯ-นครสวรรค์) ตำบลหันตรา
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000
โทร. 035-709208, โทรสาร. 035-709208

4.2 ส่งทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ แนบไฟล์ต้นฉบับ (File attachment) ในรูปแบบ MS Word และ PDF ส่งมายัง *E-mail: journalartmutsb2560@gmail.com* เมื่อได้รับการยืนยันจากกองบรรณาธิการ พิจารณาให้ตีพิมพ์ลงในวารสารแล้ว ผู้เขียนจะต้องส่งแผนซีดีบรรจุข้อมูลต้นฉบับจำนวน 1 แผ่น มายังกองบรรณาธิการเพื่อเข้าสู่กระบวนการตีพิมพ์ต่อไป

5. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ในวารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร รูปแบบไฟล์ภาพในสกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp. ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตาราง และเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไขถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่าน หรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

6. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืน เพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการ หรือบทความวิจัย ไม่ตรงกับแนวทางของวารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารบทความลงตีพิมพ์ผลงาน จำนวน 1 ฉบับ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับ

บทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

(16 pt).....

เว้น 1 บรรทัด (12 pt)

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt)

(16 pt).....,,

เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

Abstract (18pt)

(16 pt).....

เว้น 1 บรรทัด (12 pt)

Keywords: 3-5 words (16 pt)

(16 pt).....,,

บทนำ : Introduction (18 pt)

(16.pt).....

} *เว้น 1 บรรทัด (16 pt)*

วัตถุประสงค์การวิจัย : Research Objectives (18 pt)

1. (16.pt).....

2. (16.pt).....

} *เว้น 1 บรรทัด (16 pt)*

วิธีดำเนินการวิจัย : Research Methodology (18 pt)

1. หัวข้อย่อยที่ 1 (16 pt)

(16.pt).....

2. หัวข้อย่อยที่ 2 (16 pt)

(16.pt).....

} *เว้น 1 บรรทัด (16 pt)*

ผลการวิจัย : Results (18pt)

(16.pt).....

} *เว้น 1 บรรทัด (16 pt)*

อภิปรายผล : Discussion (18pt)

(16.pt).....

} *เว้น 1 บรรทัด (16 pt)*

องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) : Originality and Body of Knowledge (18pt)

(16.pt).....

ข้อเสนอแนะ : Suggestion (18 pt)

1. (16.pt).....

2. (16.pt).....

เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

เอกสารอ้างอิง : References (18 pt)

..... ไทย (16.pt).....

.....

..... Eng (16.pt).....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับ
บทความวิชาการ/พิเศษ/ปริทรรศน์/ปกิณกะ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

(16 pt)

เว้น 1 บรรทัด (12 pt)

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt)

(16 pt)

เว้น 1 บรรทัด (16 pt)

Abstract (18 pt)

(16 pt)

เว้น 1 บรรทัด (12 pt)

Keywords: 3-5 words (16 pt)

(16 pt)

บทนำ : Introduction (18 pt)

(16 pt).....

.....

} *เว้น 1 บรรทัด (16 pt)*

เนื้อหา : Body (18 pt)

1. หัวข้อที่ 1 (18 pt)

(16 pt).....

.....

1.1 หัวข้อย่อยที่ 1 (16 pt)

(16 pt).....

.....

} *เว้น 1 บรรทัด (16 pt)*

สรุป : Conclusion (18 pt)

(16 pt).....

.....

} *เว้น 1 บรรทัด (16 pt)*

ข้อเสนอแนะ (ถ้ามี) : Suggestion (18 pt)

(16 pt).....

.....

} *เว้น 1 บรรทัด (16 pt)*

เอกสารอ้างอิง : References (18 pt)

..... ไทย (16 pt)

.....

..... Eng (16 pt)

.....